

Poradnik praktyczny na temat oceny wieku

Poradnik praktyczny na temat oceny wieku

Listopad 2025 r.

19 stycznia 2022 r. Europejski Urząd Wsparcia w dziedzinie Azylu (EASO) przekształcił się w Agencję Unii Europejskiej ds. Azylu (EUAA). Wszystkie odniesienia do EASO oraz produktów i organów EASO należy rozumieć jako odniesienia do EUAA.

Dokument ukończony w listopadzie 2025 r.

Wydanie trzecie

Ani Agencja Unii Europejskiej ds. Azylu (EUAA), ani żadna osoba działająca w imieniu EUAA nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania zamieszczonych poniżej informacji.

Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2025

Print ISBN 978-92-9418-418-4 doi:10.2847/3223045 BZ-01-25-063-PL-C

PDF ISBN 978-92-9418-417-7 doi:10.2847/9120537 BZ-01-25-063-PL-N

© Agencja Unii Europejskiej ds. Azylu (EUAA), 2025

Kopiowanie dozwolone pod warunkiem podania źródła.

W przypadku jakiegokolwiek wykorzystania lub kopiowania elementów, które nie są własnością EUAA, konieczne może być uzyskanie zgody bezpośrednio od właściwych podmiotów prawa autorskiego. EUAA nie posiada praw autorskich do następujących elementów:

ilustracja na okładce: [Seventyfour](#), ID 571507909], © Adobe Stock, 2025.

O poradniku

Dlaczego przygotowano ten poradnik? Misją Agencji Unii Europejskiej ds. Azylu (EUAA) jest ułatwienie i wspieranie działań państw członkowskich UE i państw stowarzyszonych w ramach Schengen (państw UE+ ⁽¹⁾) we wdrażaniu wspólnego europejskiego systemu azylowego (WESA). Pakt o migracji i azylu ⁽²⁾ przyjęto w maju 2024 r. Artykuł 25 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej ⁽³⁾ (APR) odnosi się do procedury oceny wieku. Niniejsza aktualizacja opiera się na drugiej wersji poradnika opublikowanego przez agencję we wrześniu 2018 r. i odzwierciedla zmiany ustawodawcze wprowadzone w pakcie o migracji i azylu.

W jaki sposób opracowano ten poradnik? Aby dostosować wytyczne do nowych ram prawnych, EUAA współpracowała z zewnętrznym ekspertem i otrzymała cenne uwagi od Komisji Europejskiej, UNHCR i UNICEF. Przed ukończeniem poradnika poddano go konsultacjom z udziałem wszystkich państw UE+ za pośrednictwem sieci ekspertów ds. osób wymagających szczególnego traktowania i sieci ds. procesów azylowych EUAA. Poradnik został przyjęty przez kierownictwo EUAA w listopadzie 2025 r.

Do kogo skierowany jest ten poradnik? Niniejszy poradnik skierowany jest przede wszystkim do personelu, który ma za zadanie poprosić o przeprowadzenie procedury oceny wieku i przeprowadzić ją, gdy istnieją uzasadnione wątpliwości co do wieku osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową. Organy odpowiedzialne za proces oceny wieku mogą się różnić w zależności od kraju. Biorąc pod uwagę oparty na współpracy charakter oceny wieku, ważne jest zaangażowanie multidyscyplinarnej grupy specjalistów. Niniejszy poradnik należy zatem rozpowszechniać i udostępniać wszystkim stronom potencjalnie zaangażowanym w proces oceny wieku. Należą do nich osoby bezpośrednio zaangażowane w charakterze osób oceniających, opiekunów, doradców prawnych, prawników, urzędników ds. ochrony dzieci i decydentów, a także osoby pośrednio zaangażowane jako partnerzy kierujący osobą ubiegającą się o ochronę międzynarodową do dalszej oceny.

Jak korzystać z tego poradnika?

Praktycy mogą korzystać z tego poradnika w celu:

- podjęcia decyzji, czy przeprowadzenie oceny wieku jest konieczne i będzie potencjalnie skuteczne w rozwianiu wątpliwości dotyczących wieku danej osoby;
- dopilnowania, by na każdym etapie procesu stosowane były niezbędne gwarancje oraz w pełni respektowane były prawa dziecka, w tym prawo do bycia wysłuchanym oraz do wsparcia opiekuna lub rodzica (rodziców), a także prawnika lub doradcy prawnego;

⁽¹⁾ 27 państw członkowskich UE oraz Islandia, Liechtenstein, Norwegia i Szwajcaria.

⁽²⁾ Komisja Europejska: Dyrekcja Generalna ds. Migracji i Spraw Wewnętrznych, „Pakt o migracji i azylu”, strona internetowa Komisji Europejskiej, 21 maja 2024 r., https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_en.

⁽³⁾ [Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2024/1348](#) z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ustanowienia wspólnej procedury ubiegania się o ochronę międzynarodową w Unii i uchylenia dyrektywy 2013/32/UE (Dz.U. L, 2024/1348, 22.5.2024).

- zagwarantowania, że proces oceny wieku jest zgodny z przepisami UE oraz przepisami krajowymi, a tym samym może podlegać wzajemnemu uznawaniu pomiędzy państwami UE+.

Poradnik ten służy wsparciu właściwych organów i innych podmiotów zaangażowanych w procedury oceny wieku poprzez zapewnienie:

- ogólnych informacji na temat oceny wieku oraz wymogów prawnych wynikających z paktu (zob. [rozdział 2 Prawa i gwarancje proceduralne](#));
- ogólnych względów związanych z praktycznym wdrażaniem procesu oceny wieku (zob. [rozdział 3 Praktyczne wdrożenie procesu oceny wieku](#));
- przeglądu podejścia kaskadowego oraz multidyscyplinarnego do oceny wieku, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji i funkcjonowania zespołów multidyscyplinarnych oraz roli osób wspierających badania medyczne, o ile ma to zastosowanie (zob. [sekcja 3.3.2 Badanie lekarskie: priorytetowe traktowanie najmniej inwazyjnego badania](#));
- wyjaśnienia, w jaki sposób przeprowadzić właściwą ocenę wieku poprzez przedstawienie poszczególnych metod (zob. [Załącznik 1 – Rozmowa w celu oceny wieku](#) i [Załącznik 2 – Ocena psychospołeczna](#));
- ogólnych względów praktycznych, które należy wziąć pod uwagę (zob. [Załącznik 3 – Listy kontrolne – Obowiązujące normy, udzielanie informacji, opieka i bezpieczeństwo](#)).

W jaki sposób poradnik odnosi się do krajowych przepisów i praktyk?

Poradnik ten stanowi narzędzie tzw. miękkiej konwergencji. Narzędzie to nie jest prawnie wiążące. Poradnik ma sprzyjać konwergencji praktyk w zakresie oceny wieku w państwach UE+ i ma pomóc praktykom we wdrażaniu spójnych procedur opartych na prawach przy jednoczesnym przestrzeganiu określonych przepisów unijnych i krajowych. We wszystkich instrumentach paktu znajduje się odniesienie do Konwencji ONZ o prawach dziecka⁽⁴⁾ (CRC), Karty praw podstawowych Unii Europejskiej⁽⁵⁾ (Karta), europejskiej konwencji praw człowieka⁽⁶⁾ (EKPC) oraz ram praw podstawowych, które należy uwzględniać na wszystkich etapach procedury azylowej, począwszy od kontroli przesiewowej. W tym kontekście APR zawiera kluczowe gwarancje, które mają pomóc w opracowywaniu i wdrażaniu procedur oceny wieku.

Jaki jest charakter powiązań między tym poradnikiem a innymi narzędziami, wytycznymi i zaleceniami dotyczącymi oceny wieku?

Przygotowany przez EUAA *Poradnik praktyczny na temat oceny wieku – wydanie trzecie* (2025 r.) jest częścią szerszego zestawu narzędzi do oceny wieku, na które składają się:

- animacja EUAA dla dzieci „[All you need to know about age assessment](#)” [Niezbędne informacje na temat oceny wieku];

⁽⁴⁾ Zgromadzenie Ogólne ONZ, [Konwencja o prawach dziecka, Organizacja Narodów Zjednoczonych](#), Zbiór traktatów, t. 1577, s. 3, 20 listopada 1989 r., <https://www.refworld.org/legal/agreements/unga/1989/en/18815>.

⁽⁵⁾ Unia Europejska, [Karta praw podstawowych Unii Europejskiej](#), 26 października 2012 r., 2012/C 326/02.

⁽⁶⁾ Rada Europy, [Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, po nowelizacji przez Protokoły nr 11 i 14](#), 4 listopada 1950 r., ETS 5.

- broszura: EUAA, [All You Need to Know about Age Assessment](#) [Niezbędne informacje na temat oceny wieku], styczeń 2022 r.;
- animacja EUAA dla praktyków „[Age assessment–Why? When? How?](#)” [Ocena wieku – dlaczego? Kiedy? Jak?] oraz materiały informacyjne dla dzieci, dostępne na portalu [Let’s speak asylum](#).

Niniejszy poradnik należy stosować w powiązaniu z:

- EUAA/FRA, [Poradnik praktyczny dla opiekunów – Procedura azylowa](#), 2023 r., oraz
- EUAA, *Poradnik praktyczny: najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka – Wydanie drugie*, (planowane na 2026 r.).

Niektóre poradniki praktyczne i narzędzia EUAA, do których odnosi się ten poradnik praktyczny, będą publikowane lub stopniowo aktualizowane w latach 2025–2027. Dzięki aktualizacjom publikacje zostaną dostosowane do instrumentów prawnych paktu o migracji i azylu. Po opublikowaniu dokumenty te będą dostępne online wraz ze wszystkimi innymi produktami EUAA na [stronie internetowej EUAA](#).

Zastrzeżenie prawne

Niniejszy poradnik opracowano bez uszczerbku dla zasady, że jedynie Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej może dokonywać wiążącej wykładni prawa UE.

Spis treści

Wykaz skrótów	8
Glosariusz	10
1. Znaczenie wieku	13
2. Prawa i gwarancje proceduralne	16
2.1. Najlepszy interes dziecka.....	18
2.2. Domniemanie małoletniości	21
2.2.1. Ocena dowodów z dokumentów.....	25
2.2.2. Uzasadnienie oceny wieku.....	27
2.3. Opieka lub zastępstwo prawne	28
2.4. Rola doradcy prawnego.....	30
2.5. Prawo do informacji, udziału i wyrażenia zgody	32
2.6. Wykwalifikowane osoby oceniające wiek.....	34
2.7. Bezstronność i niedyskryminacja w procesie oceny wieku	38
2.8. Zasada rozstrzygania wątpliwości na korzyść osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową.....	41
3. Praktyczne wdrożenie procesu oceny wieku	42
3.1. Identyfikacja szczególnych potrzeb	44
3.2. Decyzja o (nie)rozpoczęciu oceny wieku	45
3.2.1. Zapewnienie zabezpieczeń przy jednoczesnym zapobieganiu nadużyciom systemu.....	48
Zgodność z gwarancjami proceduralnymi	52
3.3. Kaskadowe i multidyscyplinarne podejście do oceny wieku.....	54
3.3.1. Metody niemedyczne służące do oceny wieku.....	57
3.3.2. Badanie lekarskie: priorytetowe traktowanie najmniej inwazyjnego badania	61
3.4. Decyzja	63
3.5. Kwestionowanie decyzji dotyczącej wieku.....	65
3.5.1. Ponowne rozpatrzenie decyzji w sprawie oceny wieku w świecie nowych dowodów	66
4. Nowe i powstające technologie	67
5. Dodatkowe zasoby	68
Załączniki	69

Załącznik 1 – Rozmowa w celu oceny wieku	69
Załącznik 2 – Ocena psychospołeczna	80
Załącznik 3 – Listy kontrolne – Obowiązujące normy, udzielanie informacji, opieka i bezpieczeństwo.....	90
Załącznik 4 – Przykład formularza zgody na udział w ocenie wieku.....	94
Załącznik 5 – Przegląd metod oceny wieku na podstawie wydania poradnika z 2018 r.	96
Wskazówki dotyczące stopniowego stosowania metod.....	97

Wykaz skrótów

Skrót	Definicja
AI	sztuczna inteligencja
AMMR	rozporządzenie w sprawie zarządzania azylem i migracją – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1351 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie zarządzania azylem i migracją, zmiany rozporządzeń (UE) 2021/1147 i (UE) 2021/1060 oraz uchylenia rozporządzenia (UE) nr 604/2013
APR	rozporządzenie w sprawie procedury azylowej – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1348 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ustanowienia wspólnej procedury ubiegania się o ochronę międzynarodową w Unii i uchylenia dyrektywy 2013/32/UE
BIC	najlepszy interes dziecka
WESA	wspólny europejski system azylowy
Karta	Karta praw podstawowych Unii Europejskiej
IKP	informacje o kraju pochodzenia
CRC	Konwencja ONZ o prawach dziecka
EUAA	Agencja Unii Europejskiej ds. Azylu
Eurodac	Europejski Zautomatyzowany System Rozpoznawania Odcisków Palców
FRA	Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej
państwa członkowskie	państwa członkowskie UE
QR	rozporządzenie w sprawie kwalifikowania – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1347 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako osób korzystających z ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony, zmieniające dyrektywę Rady 2003/109/WE oraz uchylające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE
RCD (2024)	dyrektywa w sprawie warunków przyjmowania – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1346 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ustanowienia norm dotyczących przyjmowania osób ubiegających się o ochronę międzynarodową

Skrót	Definicja
rozporządzenie w sprawie kontroli przesiewowej	rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1356 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie wprowadzenia kontroli przesiewowej obywateli państw trzecich na granicach zewnętrznych oraz zmiany rozporządzeń (WE) nr 767/2008, (UE) 2017/2226, (UE) 2018/1240 i (UE) 2019/817
THB	handel ludźmi
UNHCR	Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców
UNICEF	Fundusz Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci

Glosariusz

Doradca prawny: doradca prawny dopuszczony lub uprawniony na mocy prawa krajowego do udzielania porad prawnych lub osoba, której powierzono świadczenie doradztwa prawnego ⁽⁷⁾.

Dziecko bez opieki: termin używany jako synonim **małoletniego bez opieki**; oznacza dziecko/małoletniego, które(-y) przybywa na terytorium państw UE+ bez osoby dorosłej odpowiedzialnej za nie(go) zgodnie z prawem lub praktyką danego państwa, dopóki nie zostanie skutecznie objęte(-y) opieką takiej osoby/osoby dorosłej. Termin ten obejmuje także dziecko/małoletniego, które zostało pozostawione/który został pozostawiony bez opieki po przybyciu na terytorium państw UE+ ⁽⁸⁾. Termin ten obejmuje również **dzieci odseparowane od rodziców**, czyli dzieci, którym towarzyszą krewni lub inni dorośli członkowie rodziny niebędący ich rodzicami ani opiekunami prawnymi.

Dziecko lub **małoletni:** obywatel państwa trzeciego lub bezpaństwowiec, który nie ukończył 18 lat. Terminy te uznaje się za synonimy odnoszące się do każdej osoby poniżej 18. roku życia; w niniejszej publikacji użyto obu tych pojęć. Terminem preferowanym przez EUAA jest termin „dziecko”. Terminu „małoletni” używa się jednak również w przypadku, gdy jest on wyraźnie przywoływany w przepisie prawnym. W niniejszym poradniku osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową, jeśli jej wiek nie został ustalony lub budzi wątpliwości, jest również określana jako **wnioskodawca** lub **osoba (fizyczna)**. Niniejszy poradnik ma zastosowanie zarówno do dzieci bez opieki, jak i dzieci pod opieką, a właściwe odniesienia zostały odpowiednio uwzględnione.

Inwazyjny ⁽⁹⁾ lub ingerujący: termin „inwazyjny” jest często stosowany w odniesieniu do procedur medycznych, podczas których instrumenty lekarskie lub inne przedmioty są wprowadzane do ciała albo do jam ciała, co może także obejmować nacinanie tkanek. Gdy metoda oceny zaczyna naruszać prywatność, może mieć negatywny lub niepożądany wpływ na dobrostan psychospołeczny danej osoby. Obejmuje to nie tylko zabiegi medyczne, lecz także praktyki, takie jak badania nago lub fotografowanie części ciała (w celu umieszczenia zdjęć w dokumentacji osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową). Chociaż nie są one inwazyjne w sensie medycznym, praktyki te są uważane za ingerujące i mogą mieć podobny wpływ na godność i dobrostan osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową.

Opiekun tymczasowy: osoba wspierająca dziecko do czasu wyznaczenia stałego opiekuna. W pakcie przewiduje się wyznaczenie takiej osoby już podczas kontroli przesiewowej ⁽¹⁰⁾. Osoba ta zostaje wyznaczona w jak najkrótszym terminie, aby tymczasowo pełnić funkcję przedstawiciela dziecka bez opieki (lub osoby, której wiek jest przedmiotem sporu) do czasu wyznaczenia opiekuna lub przedstawiciela. Tymczasowy opiekun musi być przeszkolony, aby pomagać dziecku i zabezpieczać jego najlepszy interes i ogólne dobro, umożliwiając mu korzystanie z praw przewidzianych w ramach prawnych i zapobiegając zaginięciom dzieci-migrantów.

⁽⁷⁾ Motyw 14 APR.

⁽⁸⁾ Art. 3 pkt 7 APR i art. 3 pkt 11 QR.

⁽⁹⁾ Definicja z internetowego słownika Oxford: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/us/invasive>.

⁽¹⁰⁾ Motyw 25 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej: [rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2024/1356](#) z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie wprowadzenia kontroli przesiewowej obywateli państw trzecich na granicach zewnętrznych oraz zmiany rozporządzeń (WE) nr 767/2008, (UE) 2017/2226, (UE) 2018/1240 i (UE) 2019/817 (Dz.U. L, 2024/1356, 22.5.2024).

Opiekun ⁽¹¹⁾ lub **przedstawiciel** ⁽¹²⁾: niezależna osoba wyznaczona przez właściwy organ w celu zabezpieczenia najlepszego interesu dziecka bez opieki i jego ogólnego dobrostanu. W tym celu opiekun reprezentuje dziecko i działa w jego imieniu, uzupełniając w razie potrzeby jego zdolność prawną. Oba terminy są uznawane za synonimy i stosowane w pakcie. W niniejszym poradniku, ze względów praktycznych, terminem preferowanym przez EUAA jest „opiekun”.

Organ rozstrzygający: krajowy organ odpowiedzialny za rozpatrywanie wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej ⁽¹³⁾ oraz podmiot odpowiedzialny za podjęcie decyzji o przeprowadzeniu oceny wieku. Jest to również organ właściwy do podjęcia ostatecznej decyzji w sprawie wieku osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową po zakończeniu oceny ⁽¹⁴⁾.

Osoby oceniające lub osoby oceniające wiek: specjaliści, których zadaniem jest ocena wieku osób, jeśli istnieją wątpliwości co do podawanego przez te osoby wieku, zwłaszcza w kontekście migracji i azylu.

Panel ds. oceny wieku: multidyscyplinarny zespół współpracujący ze sobą w celu oszacowania wieku na podstawie oceny różnych czynników, takich jak czynniki fizyczne, psychologiczne, rozwojowe, środowiskowe i kulturowe. W skład panelu wchodzi specjaliści zajmujący się daną oceną wieku i mogą to być pracownicy socjalni, (etno)antropolodzy, psychologowie dziecięcy, lekarze (pediatrzy lub inni lekarze specjaliści) oraz mediatorzy kulturowi.

Proces oceny wieku: procedura przeprowadzana przez właściwe organy w celu oceny wieku (wieku chronologicznego lub przedziału wiekowego) osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, aby ustalić, czy jest ona dzieckiem, czy osobą dorosłą.

Przedstawiciel prawny: doradca prawny, prawnik dopuszczony lub uprawniony na mocy prawa krajowego, który zapewnia pomoc prawną i zastępstwo prawne w postępowaniu odwoławczym lub w postępowaniu dotyczącym środka odwoławczego od decyzji azylowej. Pomoc prawna i zastępstwo prawne ⁽¹⁵⁾ oznacza indywidualną, szczegółową i spersonalizowaną pomoc w przygotowaniu dokumentów do odwołania, udziału w rozprawie itp. Aby zapewnić efektywne korzystanie z prawa do skutecznego środka zaskarżenia, przedstawiciel prawny powinien zostać zapewniony natychmiast po powiadomieniu o decyzji odmownej. Aby zapewnić efektywne korzystanie z prawa do skutecznego środka zaskarżenia,

⁽¹¹⁾ Zgodnie z art. 3 pkt 18 [rozporządzenia \(UE\) 2024/1347](#) (rozporządzenie w sprawie kwalifikowania (QR)): „»opiekun« oznacza osobę fizyczną lub organizację, w tym organ publiczny, wyznaczone przez właściwe organy, stosownie do okoliczności, do pomocy małoletniemu bez opieki, reprezentowania go i działania w jego imieniu, w celu zapewnienia, by małoletni bez opieki mógł korzystać z praw określonych w niniejszym rozporządzeniu i wypełniać przewidziane w nim obowiązki, zabezpieczając jednocześnie najlepszy interes małoletniego i jego ogólne dobro”. W praktyce opiekuna często utożsamia się z osobą przedstawiciela lub pracownika socjalnego.

⁽¹²⁾ Termin „przedstawiciel” stosuje się w następujących przepisach: nowej dyrektywie w sprawie warunków przyjmowania (RCD (2024)) ([dyrektywa \(UE\) 2024/1346](#)), rozporządzeniu w sprawie procedury azylowej (APR), rozporządzeniu w sprawie zarządzania azylem i migracją (AMMR) ([rozporządzenie \(UE\) 2024/1351](#)), rozporządzeniu w sprawie kontroli przesiewowej ([rozporządzenie \(UE\) 2024/1356](#)) oraz rozporządzeniu Eurodac III ([rozporządzenie \(UE\) 2024/1358](#)). Termin „opiekun” jest stosowany w kontekście rozporządzenia w sprawie kwalifikowania. Zgodnie z odpowiednimi definicjami osoby te będą pełniły tę samą rolę, ale wykonywały różne zadania. Aby jednak zapewnić ciągłość zastępstwa prawnego małoletniego bez opieki, opiekunem w kontekście rozporządzenia w sprawie kwalifikowania może być ta sama osoba, co przedstawiciel wyznaczony w kontekście RCD (2024) i APR.

⁽¹³⁾ Art. 3 pkt 16 i art. 4 ust. 1 APR.

⁽¹⁴⁾ Art. 25 ust. 1 APR.

⁽¹⁵⁾ Art.17 APR.

przedstawiciel prawny powinien zostać zapewniony natychmiast po powiadomieniu o decyzji odmownej.

Uzasadnione wątpliwości: uzasadnione wątpliwości pojawiają się, gdy podawanego wieku danej osoby nie można ustalić lub jest kwestionowany po przeprowadzeniu weryfikacji wieku – w tym po wysłuchaniu wyjaśnień osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, przeglądzie dostępnych dowodów z dokumentów i uwzględnieniu innych istotnych dowodów i przesłanek. W takich przypadkach zebrane informacje nie potwierdzają w wystarczającym stopniu wiarygodności podanego wieku i może być konieczna ocena wieku.

Weryfikacja wieku: wstępny etap ustalania faktów przeprowadzany przez właściwego urzędnika podczas weryfikacji tożsamości. Etap ten odbywa się zazwyczaj podczas procesu identyfikacji i obejmuje kilka ukierunkowanych pytań mających na celu zebranie podstawowych danych osobowych i wszelkich dostępnych dokumentów. Nie jest to pełne przesłuchanie, lecz część kontroli tożsamości lub kontroli służącej identyfikacji osób wymagających szczególnego traktowania, mająca na celu ocenę, czy podawany wiek wydaje się wiarygodny w momencie pojawienia się początkowych wątpliwości. Na tym etapie ustne przesłuchanie powinno być krótkie i proporcjonalne – należy skupić się podczas niego na prostych informacjach biograficznych (takich jak imię i nazwisko, data i miejsce urodzenia, członkowie rodziny, dokumenty, które osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową może posiadać i udostępnić, oraz dokumenty, które mogą zostać dostarczone i wydają się być sfałszowane lub uzyskane/wykorzystane w sposób oszukańczy). Ma to na celu weryfikację, czy istnieją poważne wątpliwości co do podanego wieku. Przeprowadza się ją zazwyczaj podczas kontroli wstępnych (np. kontroli przesiewowej na granicy). W przypadku utrzymywania się poważnych wątpliwości sprawę należy skierować do organu rozstrzygającego w celu oceny, czy są one rzeczywiście uzasadnione i czy można przeprowadzić formalną ocenę wieku.

Wiek biologiczny: rzeczywisty stan procesu starzenia się organizmu i potencjał długowieczności, a nie tylko liczba lat życia danej osoby (wiek chronologiczny) ⁽¹⁶⁾. Wpływają na to takie czynniki, jak: dieta, aktywność fizyczna, genetyka i narażenie środowiskowe ⁽¹⁷⁾.

Wiek chronologiczny ⁽¹⁸⁾: wiek mierzony w latach, miesiącach i dniach od momentu narodzin danej osoby.

⁽¹⁶⁾ Terry Smith i Laura Brownlees, *Age Assessment: A Technical Note* [Ocena wieku: nota techniczna], UNICEF, styczeń 2013 r., <https://www.refworld.org/reference/themreport/unicef/2013/en/90892>.

⁽¹⁷⁾ Cleveland Clinic. 2025 r. „Biological Age: What It Is and How You Can Measure It” [Wiek biologiczny: czym jest i jak można go zmierzyć]. *Health Essentials*, 10 stycznia 2025 r., https://health.clevelandclinic.org/biological-age?utm_source=chatgpt.com.

⁽¹⁸⁾ UNICEF, *Technical note on age assessment* [Nota techniczna dotycząca oceny wieku], 2013 r., *op. cit.*, przypis 7.

1. Znaczenie wieku

Wiek jest podstawowym aspektem **tożsamości osobistej** i określa związek między daną osobą a państwem. Zgodnie z art. 1 Konwencji o prawach dziecka ⁽¹⁹⁾ dzieci stanowią odrębną grupę, która ma określone potrzeby i której przysługują określone prawa i uprawnienia do ukończenia przez nie 18. roku życia.

Art. 1 CRC

(...) „dziecko” oznacza każdą istotę ludzką w wieku poniżej osiemnastu lat, chyba że zgodnie z prawem odnoszącym się do dziecka uzyska ono wcześniej pełnoletność.

We wszystkich państwach członkowskich Unii Europejskiej pełnoletność osiąga się w wieku 18 lat. Przepisy krajowe mogą przyznawać określone prawa i obowiązki osobom w młodszym wieku, takie jak prawo do zawarcia małżeństwa, odpowiedzialność karna lub zdolność prawna do wykonywania niektórych czynności administracyjnych. Społeczeństwo formalnie uznaje istnienie i tożsamość dziecka poprzez rejestrację urodzenia, zgodnie z art. 7 i 8 CRC.

Uwaga dotycząca aktów urodzenia ⁽²⁰⁾: akt urodzenia, wydawany po zarejestrowaniu urodzenia, stanowi dowód tożsamości danej osoby. Jest uważany za „dokument źródłowy” niezbędny do ubiegania się o inne dokumenty, w tym paszport. Wydanie aktu urodzenia niezwłocznie po urodzeniu dziecka, a nie w późniejszym okresie życia, ma zasadnicze znaczenie dla zapewnienia mu możliwości dochodzenia swoich praw i dostępu do usług, takich jak opieka zdrowotna, zabezpieczenie społeczne itp.

Według UNICEF co czwarte dziecko w wieku poniżej pięciu lat pozostaje niezarejestrowane w niektórych krajach, w tym w Somalii, Erytrei, Etiopii czy Afganistanie ⁽²¹⁾. **Niski wskaźnik rejestracji urodzeń** sprawia, że większość dzieci w takich krajach ma trudności z udowodnieniem swojej tożsamości i swojego wieku za pomocą dokumentów, co może spowodować, że staną się bezpaństwowcami lub będą pozbawione ochrony czy swoich praw.

Oprócz rejestracji UNICEF ⁽²²⁾ zwrócił uwagę na znaczną różnicę między liczbą dzieci, których narodziny zostały zarejestrowane, a liczbą dzieci posiadających **akt urodzenia**. Na całym świecie zarejestrowanych jest około 508 mln dzieci poniżej piątego roku życia, ale około 70 mln z nich nie posiada dowodu rejestracji w formie aktu urodzenia. W strefach konfliktu,

⁽¹⁹⁾ Zgromadzenie Ogólne ONZ, [Konwencja o prawach dziecka, Organizacja Narodów Zjednoczonych](#), op. cit., przypis 4.

⁽²⁰⁾ UNICEF, *Birth Registration for Every Child by 2030: Are We on Track?* [Rejestracja urodzeń wszystkich dzieci do 2030 r.: czy jesteśmy na dobrej drodze?], UNICEF Data, <https://data.unicef.org/resources/birth-registration-for-every-child-by-2030/>.

⁽²¹⁾ UNICEF, *Birth Registration* [Rejestracja urodzeń], UNICEF Data, <https://data.unicef.org/topic/child-protection/birth-registration/>.

⁽²²⁾ UNICEF, *Birth Registration for Every Child by 2030: Are We on Track?* [Rejestracja urodzeń wszystkich dzieci do 2030 r.: czy jesteśmy na dobrej drodze?], op. cit., przypis 20.

gdy rebelianci lub podmioty niepaństwowe przejmują obowiązki związane z rejestracją aktów stanu cywilnego i wydają akty urodzenia, takie akty lub rejestracje często nie są uznawane przez rządy lub społeczność międzynarodową lub mogą być wykorzystywane do atakowania osób, które są podejrzane o powiązania z drugą stroną konfliktu (jak odnotowano na przykład w Syrii lub Ukrainie ⁽²³⁾).

W CRC uznaje się, że każde dziecko ma prawo do tożsamości i obywatelstwa.

Art. 7 ust. 1 CRC

Niezwłocznie po urodzeniu dziecka zostanie sporządzony jego akt urodzenia, a dziecko od momentu urodzenia będzie miało prawo do otrzymania imienia, (...) obywatelstwa oraz, jeśli to możliwe, (...) do poznania swoich rodziców i pozostawania pod ich opieką.

Jeśli osoba utraci swoją tożsamość w sposób niezgodny z prawem, państwo musi ją przywrócić i zagwarantować uznanie praw takiej osoby. Zgodnie z art. 8 ust. 2 CRC **ochrona i przywrócenie tożsamości danej osoby** jest obowiązkiem wszystkich państw-stron, a nie tylko państwa, którego obywatelem jest dana osoba.

Wiek może stanowić **istotny fakt** we wnioskach o udzielenie ochrony międzynarodowej, w przypadku gdy doświadczenia takie jak dziecięce małżeństwo, przymusowa rekrutacja, handel dziećmi lub inne formy znęcania się i dyskryminacji są badane jako formy prześladowań odnoszące się w szczególności do dzieci. Zgodnie z rozporządzeniem w sprawie kwalifikowania ⁽²⁴⁾ (QR) akty prześladowania mogą mieć formę czynów wymierzonych w osoby określonej płci lub w dzieci ⁽²⁵⁾. W tym kontekście, oceniając wnioski złożone przez dzieci, państwa członkowskie powinny uwzględniać formy prześladowań odnoszące się w szczególności do dzieci, takie jak rekrutacja nieletnich, okaleczanie narządów płciowych, przymusowe małżeństwa, handel dziećmi, praca dzieci i handel dziećmi w celu wykorzystywania seksualnego ⁽²⁶⁾.

Konflikty i wojny pogłębiają istniejące bariery w rejestracji urodzeń, np. z powodu zniszczenia dokumentacji, niebezpiecznego dostępu do lokalnych władz lub załamania się systemów administracyjnych. Jednak w strefach konfliktu potrzeba rejestracji urodzeń i dokumentacji aktów stanu cywilnego staje się jeszcze bardziej istotna. Dokumenty te są niezbędne do łączenia rodzin, uzyskania dostępu do pomocy humanitarnej oraz zapewnienia podstawowych usług, takich jak edukacja i opieka zdrowotna.

⁽²³⁾ Hampton, K. (2019) „[Born in the twilight zone: Birth registration in insurgent areas](#)”, *International Review of the Red Cross*, 101(911), s. 507–536.

⁽²⁴⁾ [Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2024/1347](#) z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako osób korzystających z ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony, zmieniające dyrektywę Rady 2003/109/WE oraz uchylające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE (*Dz.U. L*, 2024/1347, 22.5.2024).

⁽²⁵⁾ Art. 9 ust. 2 lit. f) QR.

⁽²⁶⁾ Motyw 37 QR.

Czynniki kulturowe mogą również odgrywać rolę w określaniu wieku. W niektórych kulturach dorosłość charakteryzuje się zmianami fizycznymi lub etapami społecznymi, takimi jak małżeństwo, urodzenie dziecka itp., a nie [wiekiem chronologicznym](#). W pewnych kontekstach nieformalne praktyki, takie jak rytuały inicjacyjne, tradycje lub kamienie milowe w danej kulturze świadczące o przejściu w dorosłość, wpływają na sposób postrzegania dziecka w społeczności. Na przykład niektóre obrzędy inicjacyjne mogą sprawić, że dziecko będzie uważane za „dojrzałe” i traktowane jak osoba dorosła. W rezultacie dzieci z tych regionów mogą nie znać swojego dokładnego wieku ani nie rozumieć jego znaczenia w społeczeństwach zachodnich, co prowadzi do niejasnych wypowiedzi na temat daty urodzenia lub wieku.

Inne **czynniki**, takie jak pochodzenie z obszaru wiejskiego, na którym dzieci często rodzą się w domu i nie ma dostępu do urzędów stanu cywilnego, status osoby o niskich dochodach lub przynależność do mniejszości lub określonej grupy społecznej (np. plemienia lub kasty), mogą zmniejszyć możliwość rejestracji dziecka.

Ponadto **brak świadomości** dotyczącej znaczenia rejestracji urodzeń lub brak wiedzy na temat procedur i wymogów administracyjnych (opłaty, terminy itp.) może wpływać na wskaźniki rejestracji urodzeń.

Tabela 1. Odsetek rejestracji urodzeń wśród pięciu najliczniejszych grup narodowościowych dzieci bez opieki ubiegających się o azyl w państwach UE+ w 2023 r.

Państwa	Rejestracja urodzenia (%)
Somalia	3%
Pakistan	42%
Afganistan	42%
Gambia	59%
Gwinea	62%

Źródło: [Analiza danych EUAA dotyczących małoletnich bez opieki w 2023 r.](#), arkusz informacyjny nr 29 oraz [Birth Registration \[Rejestracja urodzeń\] – UNICEF DATA](#).

Ponadto **dyskryminacja ze względu na płeć** wynikająca z przepisów dotyczących rejestracji urodzeń w różnych państwach utrudnia kobietom rejestrację urodzeń swoich dzieci. W niektórych przypadkach tylko ojcowie lub inni członkowie rodziny płci męskiej mogą zgłaszać narodziny dziecka, a matki są wykluczone lub dopuszczane tylko w wyjątkowych sytuacjach, np. gdy ojciec nie żyje lub jest niedostępny. W niektórych państwach dodatkowo nakłada się na matki obowiązek udowodnienia zawarcia małżeństwa w celu rejestracji urodzenia dziecka. Dotyczy to zwłaszcza dzieci pozamałżeńskich, co prowadzi do zwiększonego ryzyka bezpieczeństwa (np. gdy matka nie może przekazać swojego obywatelstwa dzieciom) oraz ograniczonego dostępu do praw i usług.

2. Prawa i gwarancje proceduralne

Dzieci mają prawo do dodatkowych gwarancji proceduralnych i specjalnych warunków przyjmowania dostosowanych do ich potrzeb oraz powinny z nich korzystać, aby zapewnić poszanowanie ich praw i ochronę ich dobrostanu.

W przypadku gdy władze mają uzasadnione wątpliwości co do wieku danej osoby i uznają za konieczne przeprowadzenie oceny wieku, należy zastosować podejście multidyscyplinarne i dostosowane do dziecka.

- Należy przyjąć **podejście kaskadowe** ⁽²⁷⁾, zaczynając od oceny multidyscyplinarnej obejmującej różne metody niemedyce, takie jak przegląd dowodów z dokumentów, rozmowy (przesłuchania), ocena psychospołeczna i ocena wizualna oparta na wyglądzie fizycznym lub innych wskaźnikach. Tylko gdy kroki te nie przyniosą jednoznacznych wyników, należy rozważyć badania medyczne, kierując się tą samą logiką, **polegającą na przechodzeniu od najmniej do najbardziej inwazyjnych procedur. Ta metodyka krok po kroku** gwarantuje, że ocena wieku pozostaje przeprowadzana z zachowaniem proporcjonalności, poszanowaniem godności i ochroną dobrostanu danej osoby oraz jest w pełni zgodna z zasadą BIC, co wzmacnia zgodność procesu z prawami człowieka ⁽²⁸⁾.
- **Multidyscyplinarna ocena wieku** polega na połączeniu niemedyce, metod oceny wieku stosowanych przez różnych specjalistów. Metody te zazwyczaj obejmują:
 - rozmowy (przesłuchania) w celu oceny wieku na podstawie wspomnień znanych zdarzeń i przeglądu istniejących dowodów (więcej informacji można znaleźć w części [Załącznik 1 – Rozmowa w celu oceny wieku](#));
 - ocenę psychospołeczną (nie zawsze; więcej informacji można znaleźć w części [Załącznik 2 – Ocena psychospołeczna](#));
 - inne metody niemedyce.

Taka ocena powinna być przeprowadzana przez specjalistów posiadających wiedzę fachową w zakresie szacowania wieku i rozwoju dzieci, np. pracowników socjalnych, (etno)antropologów, psychologów lub pediatrów, by ocenić różne czynniki, takie jak czynniki fizyczne, psychologiczne, rozwojowe, środowiskowe, kulturowe ⁽²⁹⁾, i dokonać dalszej analizy dowodów. Ocena powinna być przeprowadzona w odpowiednim otoczeniu, z zastosowaniem podejścia przyjaznego dziecku, z pomocą tłumacza ustnego/mediatora kulturowego i w obecności opiekuna.

⁽²⁷⁾ Terminu „kaskadowy” użyto, ponieważ podejście to wykracza poza prostą sekwencję dwóch etapów: opiera się ono na zasadzie, że zawsze należy zaczynać od metod najmniej inwazyjnych, a do metod bardziej inwazyjnych przechodzić tylko wtedy, gdy jest to absolutnie konieczne. Logika ta ma zastosowanie do całego procesu oceny wieku – począwszy od dowodów z dokumentów, poprzez przesłuchania i oceny psychospołeczne, a kończąc na badaniach medycznych traktowanych wyłącznie jako ostateczność, przy czym pierwszeństwo mają metody niewykorzystujące promieniowania przed metodami wykorzystującymi promieniowanie. Podejście „kaskadowe” nie jest zatem retoryczne, lecz odzwierciedla prawnie wymagane ustalanie priorytetów w oparciu o inwazyjność i proporcjonalność (zob. motyw 37 APR).

⁽²⁸⁾ Koncepcja podejścia kaskadowego jest dobrze ugruntowana w praktyce. Koncepcja ta, wprowadzona w drugim wydaniu poradnika na temat oceny wieku, była szeroko rozpowszechniana za pośrednictwem materiałów EUAA; zob. [film EUAA na temat oceny wieku dla osób zawodowo zajmujących się sprawami azylowymi](#).

⁽²⁹⁾ Motyw 37 APR.

- W przypadku gdy mimo przeprowadzenia oceny multidyscyplinarnej utrzymują się uzasadnione wątpliwości co do wieku osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, jako środek ostateczny można przeprowadzić **badanie lekarskie** ⁽³⁰⁾; takie badanie „musi być jak najmniej inwazyjne” ⁽³¹⁾. W praktyce oznacza to, że badania lekarskie powinny być ściśle ograniczone do tego, co jest konieczne i proporcjonalne, oraz że należy stosować najmniej inwazyjną metodę dostępną w danym momencie, z pełnym poszanowaniem godności osoby badanej.
- Wyniki należy oceniać łącznie w ramach oceny całościowej, umożliwiając tym samym uzyskanie jak najbardziej wiarygodnego wyniku ⁽³²⁾.
- Należy zapewnić, aby **dziecko zostało poinformowane i otrzymało** odpowiednie wsparcie (w odpowiednim czasie i w sposób przyjazny dziecku ⁽³³⁾), w tym informacje o konsekwencjach odmowy poddania się ocenie wieku ⁽³⁴⁾. Zarówno dziecko, jak i jego opiekun mają **wyrazić zgodę**.
- Co ważne, po uzyskaniu na dowolnym etapie dowodów wystarczających, aby rozwiązać początkowe wątpliwości dotyczące wieku, **procedura powinna zostać zakończona**, a wynik przekazany, bez konieczności wyczerpania wszystkich możliwych kroków. **Zapewnia to zrównoważone i wydajne zarządzanie sprawami.**
- Osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową powinna mieć możliwość zakwestionowania wyników procesu oceny wieku w ramach odwołania od decyzji w pierwszej instancji albo oddzielnie, w zależności od obowiązujących ram krajowych.

Powiązana publikacja EUAA

EUAA, [Poradnik praktyczny dotyczący oceny materiału dowodowego i oceny ryzyka](#), styczeń 2024 r.

Choć APR pozwala na elastyczność w zależności od kontekstu krajowego, to jednak stanowi, że rozpoczęcie oceny wieku jest obowiązkiem organu rozstrzygającego. Należy dokonać rozróżnienia między dziećmi, które nie złożyły wniosku o udzielenie azylu, a dziećmi, które już złożyły taki wniosek. Organ rozstrzygający jest odpowiedzialny wyłącznie za ocenę wieku dzieci, które złożyły wniosek o udzielenie azylu. Ocena wieku może być przeprowadzana przez wykwalifikowanych specjalistów spoza organu rozstrzygającego. Decyzja dotycząca wieku jest następnie podejmowana przez organ rozstrzygający na podstawie wyników oceny wieku oraz ustaleń zaangażowanych ekspertów. APR nie uniemożliwia organowi rozstrzygającemu zlecenia przeprowadzenia oceny innym uprawnionym organom ⁽³⁵⁾ ani nie

⁽³⁰⁾ Art. 25 ust. 2 APR.

⁽³¹⁾ Art. 25 ust. 3 APR.

⁽³²⁾ Zgoda jest wymagana wyłącznie na potrzeby badania lekarskiego, nie zaś pełnej procedury oceny wieku – art. 25 ust. 4 APR; jako dodatkowe zabezpieczenie zaleca się również uzyskanie świadomej zgody, w stosownych przypadkach i zgodnie z praktyką krajową, na potrzeby innych etapów oceny wieku (np. rozmów służących ocenie psychospołecznej).

⁽³³⁾ Może to obejmować wykorzystanie wielojęzycznych materiałów pisemnych dostosowanych do niskiego poziomu umiejętności czytania i pisania, a także wsparcie mediatorów kulturowych lub tłumaczy ustnych. Takie środki mają zasadnicze znaczenie dla zagwarantowania, że osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową rzeczywiście rozumie cel oceny wieku, podejmowane kroki i możliwe konsekwencje odmowy uczestnictwa.

⁽³⁴⁾ Art. 25 ust. 4 i 5 APR.

⁽³⁵⁾ Na przykład inne właściwe organy, takie jak sąd dla nieletnich, służby socjalne lub inni usługodawcy.

uniemożliwia samemu organowi rozstrzygającemu – **który ponosi ostateczną odpowiedzialność za decyzję o wieku** – bezpośredniego przeprowadzenia oceny.

Zanim dana osoba wyrazi zamiar ubiegania się o azyl, APR nie ma zastosowania, a zatem nie przewiduje się zaangażowania organu rozstrzygającego. W takich przypadkach wszelkie kontrole lub ustalenia związane z wiekiem należą do kompetencji właściwych organów krajowych poza procedurą azylową.

W kontekście procesu kontroli przesiewowej oznacza to, że w przypadku osoby ubiegającej się o azyl **organ ds. kontroli przesiewowej nie może przystąpić do oceny wieku**. W przypadku wątpliwości co do wieku podawanego przez osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową organ ds. kontroli przesiewowej **musi skierować sprawę do organu rozstrzygającego**, który oceni wątpliwości oraz:

- przeprowadzi procedurę oceny wieku; lub
- zdecyduje o powierzeniu przeprowadzenia oceny wieku innemu organowi; lub
- stwierdzi, że ocena wieku nie jest konieczna ⁽³⁶⁾.

Osoba poddawana ocenie wieku powinna być traktowana jako małoletnia, chyba że potwierdzono, że jest osobą dorosłą. W rzeczywistości organ rozstrzygający nie może uznać danej osoby za osobę dorosłą bez dowodów potwierdzających to ustalenie. Co bardzo ważne, takiej decyzji nie można podjąć wyłącznie na podstawie wyglądu fizycznego.

2.1. Najlepszy interes dziecka

Najlepszy interes dziecka w APR

Motyw 37 – We wszystkich przypadkach oceny wieku powinny być przeprowadzane w sposób uwzględniający przede wszystkim najlepszy interes dziecka **przez cały czas trwania procedury**.

Artykuł 22 ust. 1 – Stosując niniejsze rozporządzenie, właściwe organy uwzględniają przede wszystkim najlepszy interes dziecka.

W celu zabezpieczenia najlepszego interesu dziecka, w przypadku braku osoby dorosłej odpowiedzialnej za dziecko lub rodzica(-ów), wyznaczony opiekun lub osoba tymczasowo działająca w charakterze opiekuna ⁽³⁷⁾ muszą wspierać domniemane dziecko i pomagać mu w całym procesie oceny wieku.

Harmonogram, metody i warunki oceny **muszą** nadać priorytet prawom, godności i dobrostanowi domniemanego dziecka. Obejmuje to uwzględnienie jego szczególnych

⁽³⁶⁾ Art. 25 ust. 1 i motyw 36 APR.

⁽³⁷⁾ Art. 23 ust. 2 lit. a) APR.

potrzeb i jego zdania, w razie potrzeby przy wsparciu tłumacza ustnego/mediatora kulturowego, przy użyciu najmniej inwazyjnych dostępnych metod. Ponadto w przypadku gdy wyniki oceny wieku pozostają niejednoznaczne lub obejmują przedział wiekowy poniżej 18 lat, państwa członkowskie muszą założyć, że osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową jest małoletnia ⁽³⁸⁾.

Do zapamiętania

Uwzględnienie najlepszego interesu dziecka nie jest działaniem jednorazowym, lecz **ciągłym procesem**, który należy zweryfikować za każdym razem, gdy decyzje dotyczące dziecka są podejmowane pod nieobecność jego rodziców lub odpowiedzialnej za nie osoby dorosłej. Więcej informacji można znaleźć w poradniku praktycznym EASO dotyczącym najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka ⁽³⁹⁾.

Poniższe scenariusze zawierają praktyczne przykłady uwzględnienia najlepszego interesu dziecka przy szacowaniu wieku.

<p>Scenariusz 1</p>	<p>Osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową przybywa do miejsca kontroli przesiewowej wraz z kilkoma innymi osobami ubiegającymi się o taką ochronę. Sytuacja związana z dużym napływem migrantów przekracza możliwości władz. Osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową twierdzi, że jest osobą dorosłą, ale dwóch urzędników ds. kontroli przesiewowej zgadza się, po obserwacji, że osoba ta wydaje się być dzieckiem. Osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową wykazuje również oznaki bycia ofiarą handlu ludźmi, co może być powodem deklarowania pełnoletniości. Urzędnicy ds. kontroli przesiewowej zgłaszają swoje spostrzeżenia (oznaki bycia ofiarą handlu ludźmi) i wątpliwości co do wieku (deklarowana pełnoletność) w formularzu kontroli przesiewowej, który należy przekazać właściwym urzędnikom organu rozstrzygającego.</p>
<p>Względy dotyczące najlepszego interesu dziecka</p>	<p>Ochrona domniemanego dziecka jest kwestią nadrzędną. Należy zaangażować jednostkę/organ ds. zwalczania handlu ludźmi ⁽⁴⁰⁾. Należy przeprowadzić ocenę ryzyka, aby potwierdzić, czy osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową rzeczywiście jest ofiarą handlu ludźmi. Organy wyznaczają tymczasowego opiekuna, który informuje osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową o procedurze azylowej i procedurze oceny wieku.</p>

⁽³⁸⁾ Art. 25 ust. 2 APR.

⁽³⁹⁾ EASO, [Poradnik praktyczny: najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka](#), luty 2019 r. Nowa edycja tego poradnika, uwzględniająca postanowienia paktu, jest obecnie w trakcie opracowywania i będzie dostępna w 2026 r.

⁽⁴⁰⁾ Artykuł 11 lit. a) [dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE](#) z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępującej decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW (Dz.U. L 101 z 15.4.2011).

Możliwe efekty	Organ rozstrzygający zwraca się o przeprowadzenie oceny wieku, która zostanie dokonana po przeprowadzeniu kontroli przesiewowej, gdy osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową zostanie umieszczona w odpowiednim miejscu (ośrodku recepcyjnym lub chronionym schronisku w zależności od oceny ryzyka związanej z handlem ludźmi).
Scenariusz 2	Osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową przedstawia akt urodzenia, z którego wynika, że ma 16 lat. Ma również dokumentację szkolną, ale nie posiada żadnych dokumentów tożsamości, które mogłyby potwierdzić jej tożsamość. Z tego powodu organy początkowo mają wątpliwości co do podanego wieku.
Względy dotyczące najlepszego interesu dziecka	Organy zapewniają wystarczającą ilość czasu, aby wysłuchać osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową, zadać odpowiednie pytania w celu zweryfikowania informacji przekazanych przez dziewczynę i sugerowanych przez dostępne dokumenty, które wydają się być autentyczne.
Możliwe efekty	Organ rozstrzygający przyjmuje wiek podany przez osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową i wskazany w jej dokumentach oraz stwierdza, że procedura oceny wieku nie jest konieczna.
Scenariusz 3	Osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową bez opieki twierdzi, że ma 17 lat i 6 miesięcy. Nie posiada ona żadnych dokumentów i wyraźnie znajduje się w stanie stresu psychicznego. Podczas kontroli stanu zdrowia i kontroli służącej identyfikacji osób wymagających szczególnego traktowania pojawiły się oznaki niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego.
Względy dotyczące najlepszego interesu dziecka	Osobie tej przydziela się tymczasowego opiekuna i kieruje się ją na dokładniejsze badania lekarskie (za zgodą osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową); w razie potrzeby zapewnia się pomoc psychologiczną. Z uwagi na wysoki poziom stresu psychicznego organ rozstrzygający postanawia nie przeprowadzać procedury oceny wieku, ponieważ osoba ta może nie być w stanie skutecznie i sensownie uczestniczyć w tej procedurze. Organ rozstrzygający akceptuje podany wiek.
Możliwe efekty	Osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową zostaje umieszczona w odpowiednim miejscu zakwaterowania, dostosowanym do jej potrzeb, gdzie możliwe jest monitorowanie stanu zdrowia fizycznego/psychicznego (jeśli dotyczy). Tymczasowego opiekuna zastępuje stały opiekun. Ponieważ osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową jest bliska osiągnięcia pełnoletności, po osiągnięciu przez nią większej stabilności emocjonalnej ważne jest, aby w odpowiednim czasie poinformować ją o zmianach w zakresie jej praw i obowiązków związanych z gwarancjami proceduralnymi i warunkami przyjmowania.

Scenariusz 4	<p>Osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową przybywa bez dokumentów potwierdzających jej wiek. Chłopiec twierdzi, że ma 17 lat i 7 miesięcy, ale urzędnik ds. kontroli przesiewowej uważa, że jest on starszy. Pracownik socjalny, który spotkał się z osobą ubiegającą się o ochronę międzynarodową podczas kontroli służącej identyfikacji osób wymagających szczególnego traktowania, uważa, że podany wiek jest całkowicie wiarygodny, ponieważ rozwój chłopca odpowiada wcześniejszemu rozwojowi charakterystycznemu dla jego grupy etnicznej. Oczekuje się, że chłopiec dołączy do swojej rodziny nuklearnej w innym państwie (zgodnie z AMMR) i działanie to jest poparte oceną najlepszego interesu (BIA) przeprowadzoną w tym zakresie.</p>
Względy dotyczące najlepszego interesu dziecka	<p>Metody oceny wieku prawdopodobnie nie rozwiążą wątpliwości ze względu na margines błędu, jaki występuje we wszystkich metodach (± 1 rok). Procedura oceny wieku opóźniłaby proces łączenia rodzin, który jest poparty oceną najlepszego interesu.</p>
Możliwe efekty	<p>Organ rozstrzygający postępuje zgodnie z zaleceniami wykwalifikowanych specjalistów (wynikami kontroli służącej identyfikacji osób wymagających szczególnego traktowania i oceny najlepszego interesu) i zakłada, że dana osoba jest małoletnia. Organ ten uznaje, że procedura oceny wieku nie byłaby korzystna, ponieważ opóźniłaby łączenie rodzin i nie uwzględniałaby informacji zebranych w ramach oceny najlepszego interesu, gdzie nie zgłoszono żadnych obaw związanych z wiekiem. Decyzja ta odzwierciedla jak ważne jest zagwarantowanie, że procedury pozostają proporcjonalne, a najlepsze zabezpieczenie interesów osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową – w tym terminowe łączenie rodzin – jest traktowane priorytetowo.</p>

Powiązana publikacja EUAA

EUAA, [Poradnik praktyczny: najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka](#), luty 2019 r.

Nowe wydanie w świetle paktu jest obecnie opracowywane i będzie dostępne w 2026 r.

2.2. Domniemanie małoletniości

W przypadku niepewności domniemanie małoletniości ma na celu dopilnowanie, aby organy **traktowały osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową jako dziecko**, gdy status dziecka nie został jeszcze potwierdzony, ale nie można go też odmówić. **Osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową należy traktować jako dziecko i uznawać ją za dziecko**, dopóki wątpliwości nie zostaną rozwiązane; należy wprowadzić gwarancje przeznaczone dla dzieci w celu zapewnienia mu ochrony oraz dobrostanu i ochrony praw dziecka.

W przypadku rozbieżności w podawanych przez daną osobę informacjach dotyczących jej wieku lub historii życia **nie należy automatycznie zakładać, że osoba ta kłamie** na temat swojego wieku. Zamiast tego należy wziąć pod uwagę czynniki, takie jak trauma, stres, bariery językowe lub różnice kulturowe, które mogą wpływać na spójność jej wypowiedzi, i poprosić o wyjaśnienia. Ponadto podejście to jest zgodne z **zasadą „nie szkodzić”**, która wymaga od organów minimalizacji ryzyka i unikania działań mogących negatywnie wpłynąć na dobrostan osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową. Traktowanie potencjalnego dziecka jak osoby dorosłej może narazić tę osobę na nieodpowiednie warunki (np. umieszczenie w miejscu zakwaterowania przeznaczonym dla osób dorosłych), spowodować brak niezbędnych zabezpieczeń (np. brak pomocy ze strony opiekuna) i zwiększyć jej podatność na zagrożenia (poprzez nieuwzględnienie jej szczególnych potrzeb). Zasada „nie szkodzić” ma na celu zapobieganie takim sytuacjom. Celem procedury oceny wieku jest rozwianie wątpliwości i ustalenie wieku osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową. Do czasu osiągnięcia tego celu należy konsekwentnie stosować domniemanie małoletniości – oznacza to traktowanie danej osoby jak dziecka, zapewnienie jej wszelkich zabezpieczeń oraz warunków przyjmowania odpowiednich dla dzieci. W praktyce administracja nie może po prostu zignorować oświadczenia osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową dotyczącego jej wieku w momencie identyfikacji. Deklarowana data urodzenia musi zostać należycie zarejestrowana zgodnie z informacjami podanymi przez osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową. Jeżeli organy mają uzasadnione wątpliwości, powinny wszcząć i przeprowadzić procedurę oceny wieku, aby zgodnie z prawem ustalić, czy zarejestrowane informacje powinny zostać zmienione; w przeciwnym razie będą musiały zaakceptować oświadczenie danej osoby. Wszelkie zmiany w oficjalnych danych rejestracyjnych lub identyfikacyjnych muszą zatem opierać się na wynikach oceny wieku przy zachowaniu zarówno sprawiedliwości proceduralnej, jak i pewności prawa.

Art. 23 APR stanowi, że organy muszą również **wyznaczyć opiekuna** dla każdej osoby bez opieki, jeżeli osoba ta twierdzi, że jest małoletnia, lub w przypadku gdy istnieją podstawy, aby uznać, że tak jest. Opiekun powinien być dostępny dla domniemanego dziecka przez cały proces oceny wieku ⁽⁴¹⁾, a opieka powinna być kontynuowana po potwierdzeniu małoletniości. To samo należy rozważyć również w przypadkach, gdy dana osoba wygląda na małoletnią, ale twierdzi, że jest osobą dorosłą. Komitet Praw Dziecka ONZ oraz Rada Europy zalecają również szerokie stosowanie zasady **domniemania małoletniości**.

*Państwa powinny zapewnić, aby w procesie oceny wieku osobę poddawaną ocenie wieku uznano za **dziecko, chyba że i dopóki nie zostanie ustalone inaczej** ⁽⁴²⁾.*

Należy pamiętać, że **ciężar dowodu** spoczywa na organach.

W trakcie trwania procesu oceny wieku dana osoba powinna być objęta taką samą opieką, warunkami i gwarancjami proceduralnymi, jak inne dzieci (bez opieki) ⁽⁴³⁾.

Chociaż przyjmowanie (potencjalnych) młodych osób dorosłych, które twierdzą, że są dziećmi, w tych samych miejscach zakwaterowania co dzieci **wiąże się z wyzwaniami w zakresie**

⁽⁴¹⁾ Motyw 35 APR.

⁽⁴²⁾ Wytyczna 2 w: Rada Europy, *zalecenie CM/Rec(2022)22 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie zasad dotyczących praw człowieka i wytycznych dotyczących oceny wieku w kontekście migracji*, 2022 r., <https://rm.coe.int/0900001680a96350>.

⁽⁴³⁾ Zgodnie z art. 27 ust. 9 lit. c) i d) RCD (2024).

ochrony, zagrożeniami tymi można zasadniczo zarządzać poprzez **odpowiedni nadzór i monitorowanie**. Mogą one obejmować zapewnienie:

- odpowiedniego stosunku liczby pracowników do liczby rezydentów;
- obecności przeszkolonego personelu ds. ochrony dzieci;
- regularnej obserwacji dynamiki grupy;
- jasnego kodeksu postępowania dla osób ubiegających się o ochronę międzynarodową; oraz
- szybkich mechanizmów zgłaszania incydentów i reagowania na nie.

Dodatkowe środki mogą obejmować **oddzielne pomieszczenia sypialne** z podziałem na grupy wiekowe i płeć, ustrukturyzowaną codzienną rutynę oraz regularne indywidualne spotkania z pracownikami socjalnymi lub opiekunami w celu wczesnego wykrywania napięć lub podatności na zagrożenia.

Ponieważ osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową, które poddawane są ocenie wieku, mogą ostatecznie zostać uznane za dzieci, **ważne jest, aby w tym okresie nie doświadczaly one negatywnych konsekwencji z tym związanych**. Z tego powodu specjalne pomieszczenia **nie powinny być postrzegane jako forma segregacji** – osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową, które przechodzą ocenę wieku, powinny nadal mieć dostęp do wspólnych przestrzeni i zajęć pod nadzorem personelu ds. przyjmowania, co sprzyja integracji, a jednocześnie zapewnia wszystkim bezpieczne środowisko. W przypadku stwierdzenia w wyniku oceny wieku, że dana osoba jest osobą dorosłą, należy ją poinformować o zmianie miejsca zakwaterowania i jak najszybciej przenieść do odpowiedniej placówki.

Natomiast umieszczanie (potencjalnych) dzieci w placówkach dla osób dorosłych budzi znacznie poważniejsze obawy związane z ich ochroną, naraża je na zwiększone ryzyko przemocy, znęcania się, wykorzystywania, zaniedbania i ponownego przeżywania traumy. Podważałoby to międzynarodowe standardy ochrony dzieci oraz zasadę najlepszego interesu dziecka. W związku z tym należy tego ściśle unikać. Organy muszą mieć świadomość, że większym i bardziej szkodliwym ryzykiem jest traktowanie dzieci jak osób dorosłych, a nie tymczasowe zakwaterowanie młodych osób dorosłych w miejscach dostosowanych do potrzeb dzieci i zapewnienie im odpowiedniego nadzoru.

Powiązana publikacja EUAA

Więcej informacji na temat warunków przyjmowania dzieci bez opieki można znaleźć w dokumencie EASO, [Wytyczne dotyczące warunków recepcyjnych dzieci bez opieki: standardy operacyjne i wskaźniki](#), grudzień 2018 r.

Normy i orzecznictwo kształtujące procedury oceny wieku

Chociaż w APR nie określono wyraźnie, że jest to zasada, w międzynarodowych normach i orzecznictwie często przywołuje się domniemanie małoletniości, aby wskazać gwarancje proceduralne, które należy stosować.

Konwencja o prawach dziecka (CRC): w odniesieniu do traktowania dzieci bez opieki i odseparowanych od rodziców, przebywających poza krajem pochodzenia Komitet Praw Dziecka podkreśla, że dzieci należy zidentyfikować niezwłocznie po przybyciu, a ocenę wieku należy przeprowadzać „w sposób naukowy, bezpieczny, dostosowany do dzieci i uwzględniający aspekt płci, tak aby uniknąć wszelkiego ryzyka naruszenia integralności cielesnej dziecka, przy należytym poszanowaniu godności ludzkiej, a w przypadku utrzymującej się niepewności, tj. w przypadku istnienia możliwości, że dana osoba jest dzieckiem, należy rozstrzygać wątpliwości na korzyść danej osoby”.⁽⁴⁴⁾

Wyrok *Darboe i Camara przeciwko Włochom*⁽⁴⁵⁾: Europejski Trybunał Praw Człowieka (ETPC) ustalił, że domniemanie małoletniości jest nieodłącznym elementem ochrony należnej osobom bez opieki, które podają się za małoletnich. **Domniemanie to uruchamia gwarancje proceduralne**, które muszą towarzyszyć procedurom oceny wieku, tak aby nieprawidłowa identyfikacja osoby jako dorosłej nie prowadziła do naruszenia praw.

Wyrok w sprawie *Hämäläinen przeciwko Finlandii*⁽⁴⁶⁾: ETPC podkreślił znaczenie zapewnienia gwarancji dzieciom bez opieki i uznał, że domniemanie małoletniości ma zasadnicze znaczenie dla zapewnienia tych gwarancji.

⁽⁴⁴⁾ Komitet Praw Dziecka, [General Comment No. 6 \(2005\) Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin](#) [Komentarz ogólny nr 6 (2005) w sprawie traktowania dzieci bez opieki i odseparowanych od rodziców, przebywających poza krajem pochodzenia], 2005 r. Inne sprawy wniesione przed Komitet Praw Dziecka to: J.A.B. przeciwko Hiszpanii: skarga złożona do Komitetu Praw Dziecka przez pięciu nastoletnich migrantów i osoby ubiegające się o azyl: A.L. z Algierii (16/2017), M.T. z Wybrzeża Kości Słoniowej (17/2017), J.A.B. z Kamerunu (22/2017) oraz M.A.B. i R.K., oboje z Gwinei (24 i 27/2017). Wszystkie decyzje przyjęte przez Komitet w okresie od lipca 2019 r. do lutego 2020 r. opierają się na tym samym punkcie wyjścia: procedurze ustalania wieku. W każdym przypadku Komitet bada, czy procedura ta narusza jakiegokolwiek postanowienie konwencji, a w konsekwencji czy procedura – i jej wynik – prowadzi do naruszenia innych praw dziecka.

⁽⁴⁵⁾ ETPC, wyrok z dnia 21 października 2022 r., [Darboe i Camara przeciwko Włochom](#), 5797/17, ECLI:CE:ECHR:2022:0721JUD000579717. Streszczenie dostępne w [bazie orzecznictwa EUAA](#).

⁽⁴⁶⁾ ETPC, wyrok z dnia 16 lipca 2014 r., [Hämäläinen przeciwko Finlandii](#), 37359/09, ECLI:CE:ECHR:2022:0721JUD000579717.

Wyrok w sprawie *F.B. przeciwko Belgii* ⁽⁴⁷⁾: sprawa dotyczyła decyzji o pozbawieniu skarżącej prawa do wsparcia jako małoletniej bez opieki po przeprowadzeniu oceny wieku. Nie wypowiadając się na temat wiarygodności badań kości ani statusu małoletniej danej skarżącej, Trybunał uznał, że proces decyzyjny, który doprowadził do podjęcia decyzji o cofnięciu tej osobie prawa do wsparcia jako małoletniej bez opieki, nie był objęty wystarczającymi gwarancjami w rozumieniu art. 8 EKPC, stwierdzając tym samym jednogłośnie naruszenie tego artykułu. W szczególności zauważył, że w aktach sprawy nie ma żadnych wskazówek, że skarżąca została poinformowana, iż do przeprowadzenia badania medycznego wymagana jest jej zgoda. Ponadto Trybunał podkreślił, że ze względu na ich inwazyjny charakter badania lekarskie powinny być przeprowadzane jedynie w ostateczności, w przypadku gdy alternatywne sposoby rozwiania wątpliwości co do wieku danej osoby przyniosły niejednoznaczne wyniki. W tym względzie zauważył, że skarżąca została przesłuchana przez pracownika urzędu opieki społecznej, specjalnie przeszkolonego w zakresie przyjmowania małoletnich, dopiero po przeprowadzeniu badań kości. Jednak wstępne przesłuchanie mogłoby potencjalnie pozwolić na ustalenie, czy wątpliwości co do jej statusu małoletniej można było rozwiązać mniej inwazyjnymi środkami, oraz umożliwić jej uzyskanie wszystkich informacji niezbędnych do skutecznej obrony swoich praw.

O.Y.K.A. przeciwko Danii ⁽⁴⁸⁾: Komitet Praw Człowieka ONZ podkreślił, że w przypadku osób, które początkowo zarejestrowały się jako osoby dorosłe, ale później twierdzą, że są małoletnie, ich wiek powinien być ponownie dokładnie zweryfikowany, a ich oświadczenie nie powinno być automatycznie odrzucane bez odpowiednich gwarancji i rozpatrzenia.

2.2.1. Ocena dowodów z dokumentów

W przypadku pojawienia się wątpliwości co do deklarowanego przez osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową wieku sugerującego małoletniość, organy powinny w pierwszej kolejności rozważyć wszystkie **dowody potwierdzające**, które osoba ta może przedstawić w celu udowodnienia podawanego wieku. Obejmuje to na przykład: paszport, dokument tożsamości, kartę pobytu, dokumenty podróży, takie jak te wydawane przez UNHCR, świadectwa religijne lub cywilne potwierdzające stan cywilny (akt małżeństwa, akt urodzenia, książeczka rodzinna), świadectwa szkolne, karty szczepień osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową lub któregokolwiek z członków jej rodziny, które to dokumenty zawierają informacje dotyczące wieku tej osoby.

Przedstawionych dokumentów nie należy uznawać za nieważne, chyba że można udowodnić, że zostały one uzyskane w sposób oszukańczy, zmodyfikowane lub sfałszowane.

⁽⁴⁷⁾ ETPC, wyrok z dnia 6 marca 2025 r., [F.B. przeciwko Belgii](#), 47836/21, ECLI:CE:ECHR:2025:0306JUD004783621 (w języku francuskim). Streszczenie dostępne w [bazie orzecznictwa EUAA](#).

⁽⁴⁸⁾ Komitet Praw Człowieka ONZ, [Opinie przyjęte przez Komitet na podstawie art. 5 ust. 4 protokołu fakultatywnego, dotyczące komunikatu nr 2770/2016](#), CCPR/C/121/D/2770/2016, 7 listopada 2017 r.

Artykuł 25 ust. 1 APR

Do celów oceny wieku dostępne dokumenty uznaje się za autentyczne, chyba że istnieją dowody wskazujące inaczej; pod uwagę bierze się również oświadczenia małoletnich.

Jeśli organy krajowe podejrzewają, że dokument jest sfałszowany, mogą zwrócić się o jego weryfikację. Żądanie uwierzytelnienia dokumentów z kraju pochodzenia jest jednak nie tylko uciążliwe, ale stanowi nawet potencjalne zagrożenie dla osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową w zakresie ochrony. W tym względzie zob. art. 7 ust. 2 lit. b) APR, który stanowi, że „organy (...) nie uzyskują od domniemyanych podmiotów dopuszczających się prześladowania lub wyrządzających poważną krzywdę żadnych informacji w sposób, który doprowadziłby do uzyskania przez takie podmioty informacji o fakcie wystąpienia z wnioskiem przez daną osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową”. Nie można wymagać weryfikacji dokumentów przez kraj pochodzenia, jeżeli osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową wyraziła chęć ubiegania się o taką ochronę, jeżeli pojawiła się potrzeba udzielenia ochrony międzynarodowej lub jeżeli istnieje ryzyko prześladowań.

Biorąc pod uwagę, że osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową mogą pochodzić z obszarów dotkniętych konfliktami i wojną, często zdarza się, że posiadają one zdjęcia swoich dokumentów wyłącznie w telefonach komórkowych lub na kontach e-mail.

W takim przypadku zdjęcia/skany należy oceniać z należytym uwzględnieniem ich wartości dowodowej. Chociaż należy uznać praktyczną rzeczywistość, w której osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową często polegają na wersjach cyfrowych, organy powinny zachować czujność wobec ryzyka fałszerstwa lub modyfikacji. Takie kopie lub skany należy zatem oceniać w powiązaniu z oświadczeniami osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową.

Praktyczny przykład

Osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową przedstawia następujące dokumenty:

- **zdjęcie paszportu** zapisane w telefonie komórkowym, w przypadku gdy oryginał został zgubiony podczas podróży;
- **zeskanowany akt urodzenia** przesłany pocztą elektroniczną przez członka rodziny z zagranicy;
- kopię **karty rejestracyjnej UNHCR**;
- **książeczkę rodzinną** sfotografowaną strona po stronie;
- **dyplom ukończenia szkoły lub kartę szczepień** w formacie cyfrowym.

Wiarygodność takich dokumentów można ocenić, analizując takie elementy, jak spójność danych osobowych w różnych dokumentach, widoczne oficjalne pieczęcie lub podpisy, metadane (np. data wykonania zdjęcia) lub zgodność dokumentu z informacjami już znanymi na temat osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową. Jednocześnie organy powinny zachować czujność wobec ewentualnych fałszerstw lub modyfikacji, takich jak częściowo widoczne pieczęcie, niewłaściwie dopasowane kroje pisma lub widoczne oznaki edycji cyfrowej. W przypadku utrzymywania się uzasadnionych wątpliwości wartość takich kopii można porównać z innymi dowodami (np. przesłuchaniami, zeznaniami świadków lub informacjami pochodzącymi od uznanych organizacji). Kroki weryfikacyjne powinny być podejmowane tylko wtedy, gdy nie stanowią zagrożenia dla osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową; należy przestrzegać zasady poufności ⁽⁴⁹⁾.

W związku z tym **nie powinno się wymagać uwierzytelnienia** ⁽⁵⁰⁾, jeśli istnieją inne poszlaki potwierdzające małoletniość.

2.2.2. Uzasadnienie oceny wieku

Ocena wieku nie może być rutynową praktyką; powinna być przeprowadzana wyłącznie w przypadku **uzasadnionych wątpliwości co do** wieku podawanego przez daną osobę. Takie wątpliwości mogą się pojawić, gdy nie można potwierdzić podanego wieku lub gdy zaprzeczają mu dostępne dowody po przesłuchaniu osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, zgromadzeniu odpowiednich dokumentów i informacji oraz uwzględnieniu innych wskaźników.

Jak określono w APR, jeżeli informacje uzyskane po przesłuchaniu osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową i zgromadzeniu dostępnych dowodów lub innych przesłanek nie mogą rozwiązać wątpliwości organów (z powodu niespójności lub sprzeczności), „organ rozstrzygający **może** dokonać oceny multidyscyplinarnej, w tym oceny psychospołecznej” ⁽⁵¹⁾, w celu oszacowania wieku osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową.

W ramach „klauzuli **fakultatywnej**” w art. 25 ust. 1 APR wskazano, że decyzja o rozpoczęciu procedury oceny wieku **ma charakter uznaniowy i nie jest obowiązkiem**. Organ może zdecydować o zastosowaniu zasady rozstrzygania wątpliwości na korzyść osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, a osoba ta może zostać **uznana za małoletnią bez przeprowadzania oceny wieku** (zob. sekcja [scenariusze](#) powyżej).

Jeżeli jednak organy mają uzasadnione wątpliwości co do wieku osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, która jako osoba dorosła podlegałaby obowiązkowej procedurze granicznej, osoba ta musi zostać (tymczasowo) objęta **procedurą azylową na granicy** i zapewnione jej muszą zostać warunki przyjmowania dostosowane do potrzeb dzieci bez opieki; w takim przypadku ocena wieku jest obowiązkowa ⁽⁵²⁾. Więcej szczegółowych informacji można znaleźć w przygotowywanych wytycznych Komisji Europejskiej dotyczących procedur azylowych i powrotowych procedur granicznych.

⁽⁴⁹⁾ Art. 7 ust. 1 APR.

⁽⁵⁰⁾ Art. 25 ust. 1 APR.

⁽⁵¹⁾ Art. 25 ust. 1 APR.

⁽⁵²⁾ Art. 53 ust. 1 zdanie drugie APR.

Podsumowanie

- Początkowe wątpliwości mogą wynikać z brakujących dokumentów, drobnych niespójności lub subiektywnych wrażeń związanych z wiekiem. Mogą one lub nie mogą zostać rozwiane w drodze wstępnej weryfikacji wieku. Jeśli problem zostanie rozwiązany, ocena wieku nie będzie konieczna.
- Uzasadnione wątpliwości mogą wynikać z faktycznych sprzeczności, sprzeczności w oświadczeniach osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, niespójnych rejestrów urzędowych lub braku możliwości wyjaśnienia rozbieżności podczas wstępnej weryfikacji wieku. Może to prowadzić do wnioskowania o rozpoczęcie procedury oceny wieku.

2.3. Opieka lub zastępstwo prawne

Należy jak najszybciej wyznaczyć opiekuna ⁽⁵³⁾ lub, w przypadku gdy nie można szybko wyznaczyć stałego opiekuna, [tymczasowego opiekuna](#) ⁽⁵⁴⁾ dla dzieci bez opieki. Jest to niezbędne zabezpieczenie mające na celu zapewnienie najlepszego interesu dziecka w trakcie całej procedury azylowej i procesu oceny wieku (zob. [sekcja 2.1 Najlepszy interes dziecka](#)). Organizacje lub osoby fizyczne, których interesy kolidują lub mogą kolidować z interesami małoletniego bez opieki, nie mogą zostać wyznaczone na opiekunów. W pakcie podkreślono również znaczenie ścisłej współpracy z krajowymi podmiotami zajmującymi się ochroną dzieci od momentu przeprowadzenia kontroli przesiewowej i nakazano jak najszybsze wyznaczenie osoby posiadającej odpowiednią wiedzę fachową w zakresie pomocy dziecku ⁽⁵⁵⁾.

Opiekuna należy wyznaczyć **w ciągu 15 dni** ⁽⁵⁶⁾ od złożenia wniosku. W wyjątkowych sytuacjach, w tym w przypadku nieproporcjonalnej liczby wniosków, okres ten może zostać przedłużony o **10 dni roboczych** ⁽⁵⁷⁾.

⁽⁵³⁾ Art. 2 pkt 12 AMMR, art. 3 pkt 18 i art. 33 QR, art. 11 ust. 3 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej, art. 23 ust. 2 APR, art. 14 ust. 1 [rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) nr 603/2013](#) z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia systemu Eurodac do porównywania odcisków palców w celu skutecznego stosowania rozporządzenia (UE) nr 604/2013 w sprawie ustanowienia kryteriów i mechanizmów ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego w jednym z państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca oraz w sprawie występowania o porównanie z danymi Eurodac przez organy ścigania państw członkowskich i Europol na potrzeby ochrony porządku publicznego, oraz zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 1077/2011 ustanawiające Europejską Agencję ds. Zarządzania Operacyjnego Wielkoskalowymi Systemami Informatycznymi w Przestrzeni Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości (wersja przekształcona) (Dz.U. L 180 z 29.6.2013).

⁽⁵⁴⁾ Art. 23 ust. 2 lit. a) APR.

⁽⁵⁵⁾ Art. 23 ust. 2 APR.

⁽⁵⁶⁾ Art. 23 ust. 2 APR.

⁽⁵⁷⁾ Art. 23 ust. 3 APR i art. 23 AMMR.

Zadania opiekuna w związku z oceną wieku

Przed rozpoczęciem procesu oceny wieku (tymczasowy) opiekun musi mieć wystarczająco dużo czasu, aby się przygotować, poinformować osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową i w razie potrzeby skonsultować się z doradcą prawnym. Zaleca się, aby opiekun i osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową, przy wsparciu doradcy prawnego, mieli możliwość omówienia z organami konkretnych wątpliwości, które wynikły z dokumentów, oświadczeń lub innych istotnych wskazówek. Zapewnia to przejrzystość i umożliwia ewentualne wyjaśnienia lub przedłożenie dodatkowych dowodów, które mogą rozwiązać wątpliwości bez konieczności podejmowania dalszych działań.

Opiekun, wraz z doradcą prawnym, jeśli ma to zastosowanie, powinien wyjaśnić osobie ubiegającej się o ochronę międzynarodową, na czym polega ocena wieku, a mianowicie:

- metody, które mogą być stosowane;
- czego można się spodziewać i jak będą przebiegać poszczególne etapy;
- obowiązek współpracy ze strony osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową oraz konsekwencje braku współpracy (np. odmowa poddania się procedurze oceny wieku – zarówno multidyscyplinarnej ocenie, jak i badaniom medycznym – nie stanowi sama w sobie podstawy do odrzucenia wniosku, ale może skłonić organy do uznania, że dana osoba jest osobą pełnoletnią⁽⁵⁸⁾).

Jest to kluczowy moment, ponieważ przekazywanie jasnych i przyjaznych dziecku informacji może budować zaufanie, zmniejszać obawy i zachęcać do współpracy, a jednocześnie skłonić osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową do dostarczenia dodatkowych informacji lub dokumentów potwierdzających jej deklarowany wiek.

Podczas oceny wieku opiekun lub odpowiedzialna osoba dorosła ma prawo do zadawania pytań w celu uzyskania wyjaśnień lub do zgłaszania uwag na poparcie osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową. Opiekun odgrywa również istotną rolę w dbaniu o dobro osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową podczas całego procesu – powinien zapewnić ochronę jej dobrostanu i może poprosić o przerwę, jeśli osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową jest zdenerwowana bądź przytłoczona lub wydaje się zdezorientowana; opiekun/odpowiedzialna osoba dorosła może również interweniować w razie potrzeby, aby zagwarantować, że proces przebiega w sposób pełen szacunku, wspierający i dostosowany do potrzeb osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową. Aby właściwie wypełniać swoją rolę we wspieraniu osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, ważne jest, aby (tymczasowy) opiekun i, w stosownych przypadkach, doradca prawny mieli terminowy dostęp do wyników oceny wieku oraz uzasadnienia decyzji. Opiekun ma prawo dostępu do treści odpowiednich dokumentów w aktach osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową (które muszą obejmować wszystkie dokumenty związane z badaniem lekarskim). Dzięki temu może on odpowiednio poinformować osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową i umożliwić skorzystanie z prawa do skutecznego środka zaskarżenia w celu odwołania się od decyzji w sprawie oceny wieku zgodnie z prawem krajowym, jako samodzielne odwołanie albo w ramach odwołania od decyzji wydanej w pierwszej instancji.

⁽⁵⁸⁾ Art. 25 ust. 6 APR: „(...) Odmowa taka może być traktowana jedynie jako domniemanie wzruszalne, że osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową nie jest małoletnia”.

Powiązane narzędzia EUAA

EUAA/Rada Europy, [Age Assessment for Children \[Ocena wieku dla dzieci\] – YouTube](#) (film dostępny w 13 językach).

EUAA, [All You Need to Know about Age Assessment](#) [Niezbędne informacje na temat oceny wieku], styczeń 2022 r. Jest to przyjazna dziecku broszura informacyjna na temat oceny wieku, uzupełniająca powyższą animację wideo.

EASO, [Age Assessment for Children \[Ocena wieku dla dzieci\] – YouTube](#) (film dostępny w 23 językach). Jest to animacja informacyjna dla praktyków, wyjaśniająca powody przeprowadzania oceny wieku, gdzie taka ocena się odbywa i jak powinna być przeprowadzana.

EASO, [Poradnik praktyczny: najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka](#), luty 2019 r. Nowa edycja tego poradnika, uwzględniająca postanowienia paktu, jest obecnie w trakcie opracowywania i będzie dostępna w 2026 r.

EUAA/FRA, [Wprowadzenie do problematyki ochrony międzynarodowej: Poradnik praktyczny dla opiekunów](#), październik 2023 r.

EUAA/FRA, [Procedura azylowa: Poradnik praktyczny dla opiekunów](#), październik 2023 r.

EASO, [Age Assessment Practices in EU+ Countries: Updated findings \[Praktyki w zakresie oceny wieku w państwach UE+: zaktualizowane ustalenia\]](#), wrzesień 2021 r.

2.4. Rola doradcy prawnego

APR stanowi, że osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową powinny mieć prawo do konsultacji z doradcą prawnym w sprawach związanych z ich wnioskiem na wszystkich etapach procedury administracyjnej⁽⁵⁹⁾. Nieodpłatną **poradę prawną** można uzyskać natychmiast po zgłoszeniu chęci ubiegania się o ochronę międzynarodową, również w przypadku dzieci⁽⁶⁰⁾.

Jeśli prawo krajowe na to pozwala, doradztwo prawne i pomoc prawna mogą być świadczone przez tę samą osobę. Doradztwo prawne różni się od pomocy prawnej i obejmuje wskazówki, pomoc i wyjaśnienie całej procedury: praw, obowiązków, przepisów dotyczących różnych procedur oraz informacji o tym, jak zaskarżyć decyzję odmowną. Jest ono nieodpłatne, a osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową powinna zostać poinformowana o możliwości skorzystania z niego najpóźniej w momencie rejestracji.

Nieodpłatne **doradztwo prawne** może być świadczone przez jedną osobę dla kilku osób ubiegających się o ochronę międzynarodową jednocześnie lub indywidualnie. Rola doradcy

⁽⁵⁹⁾ Art. 15 ust. 1 APR.

⁽⁶⁰⁾ Art. 33 ust. 1 akapit drugi APR: „Akapit pierwszy niniejszego ustępu stosuje się bez uszczerbku dla prawa małoletnich bez opieki do doradztwa prawnego oraz do pomocy i zastępstwa prawnego zgodnie z art. 15 i 16”.

prawnego polega na udzielaniu ogólnych wskazówek i pomocy w trakcie całej administracyjnej procedury udzielania ochrony międzynarodowej⁽⁶¹⁾, w tym podczas oceny wieku. Jednakże, chociaż grupowe sesje informacyjne mogą być przydatne w celu wstępnego uświadomienia, nie mogą one zastąpić indywidualnego doradztwa, które jest niezbędne do ochrony najlepszego interesu domniemanego dziecka poddawanego procedurze oceny wieku. Doradcy prawni będą wspierać opiekuna lub rodziców/osoby sprawujące pieczę (w przypadku dziecka pod opieką) w informowaniu domniemanego dziecka i udzielaniu mu pomocy, również w zakresie potencjalnego wpływu, jaki wynik oceny wieku może mieć na jego wniosek i inne powiązane procesy.

Aby pełnić tę rolę, indywidualni doradcy prawni lub organizacje społeczeństwa obywatelskiego świadczące tę usługę muszą być dopuszczeni lub uprawnieni do jej świadczenia zgodnie z procedurą krajową oraz mieć dostęp do osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową. Ponadto doradca prawny nigdy nie powinien znajdować się w sytuacji konfliktu interesów w trakcie udzielania porad osobie ubiegającej się o ochronę międzynarodową.

Chociaż APR nie przewiduje prawa do odwołania się od decyzji w sprawie oceny wieku niezależnie od decyzji o ochronie międzynarodowej, nie wyklucza ono możliwości takiego odwołania przez państwa członkowskie na mocy prawa krajowego.

W przypadku gdy przepisy krajowe pozwalają na samodzielne odwołanie się od oceny wieku, istotne pozostaje **prawo do skutecznego środka zaskarżenia** ustanowione w APR i w Karcie. We wszystkich przypadkach osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową, (tymczasowi) opiekunowie i radcy/doradcy prawni powinni **otrzymać jasne informacje na temat dostępnych możliwości odwołania się od decyzji**, procedur i mających zastosowanie terminów, a także istotne informacje, które były podstawą decyzji o wieku.

Nieodpłatne doradztwo prawne i zastępstwo prawne powinny być dostępne w przypadku, gdy osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową chce odwołać się od decyzji dotyczącej wieku lub zakwestionować ją, zarówno w ramach odwołania od decyzji w sprawie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, jak i w ramach odrębnego postępowania zgodnie z procedurą krajową. W przypadku gdy zgodnie z przepisami krajowymi przewidziano odrębne odwołanie od decyzji w sprawie oceny wieku, dostęp do nieodpłatnej pomocy prawnej podlega przepisom i procedurom ustanowionym na szczeblu krajowym, w tym przepisom regulującym możliwość korzystania z pomocy prawnej *pro bono*. Wymaga to również przekazania opiekunowi lub rodzicom oraz osobie ubiegającej się o ochronę międzynarodową niezbędnych informacji dotyczących sposobu wniesienia odwołania i terminów, które należy wziąć pod uwagę.

⁽⁶¹⁾ Art. 16 ust. 2 APR.

Powiązane narzędzia EUAA

- EUAA, [Practical Guide on Free Legal Counselling: Organisation of the provision of free legal counselling](#) [Poradnik praktyczny dotyczący nieodpłatnej pomocy prawnej: organizacja świadczenia nieodpłatnych porad prawnych], październik 2025 r.
- [Doradztwo prawne i pomoc prawna | Let's Speak Asylum](#).

2.5. Prawo do informacji, udziału i wyrażenia zgody

Jeżeli osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową zostanie poproszona o poddanie się ocenie wieku, może to być dezorientujące i przerażające⁽⁶²⁾, ponieważ może ona nie rozumieć, dlaczego taka procedura jest konieczna. Może ona również odczuwać, że nie jest obdarzana zaufaniem, a niektóre osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową mogą postrzegać to jako zarzut nieuczciwości, a nie jako standardowy etap procedury. Zapewnienie osobom ubiegającym się o ochronę międzynarodową **odpowiednich informacji**, zaangażowanie ich w proces oraz umożliwienie wyrażenia zgody ma zasadnicze znaczenie dla ochrony ich praw i dobrostanu w trakcie całego procesu.

Informacje na temat celu i procesu oceny wieku powinny być przekazywane w odpowiednim czasie, przed rozpoczęciem procesu, w sposób dostosowany do wieku oraz kultury i przyjazny dziecku⁽⁶³⁾. Należy dokładnie sprawdzić, czy osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową wszystko zrozumiała, i dać jej możliwość zadawania pytań. W procesie tym mogą brać udział mediatorzy kulturowi, tłumacze ustni, opiekun lub rodzice. Opiekun może wspierać osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową w procesie oceny wieku przy odnoszeniu się do występujących niespójności, wyjaśniając jej, dlaczego podany wiek nie został zaakceptowany lub dlaczego przedstawione dowody są niewystarczające. Pomaga to osobie ubiegającej się o ochronę międzynarodową lepiej zrozumieć ten proces i zachęca do współpracy, w tym poprzez dostarczanie dodatkowych informacji.

Ważne jest, aby osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową miały **możliwość wyrażenia swojego zdania** i swoich przemyśleń we wszystkich kwestiach omawianych w ramach procedury oceny wieku. Ich aktywne zaangażowanie i uczestnictwo⁽⁶⁴⁾ powinno zatem zostać zagwarantowane⁽⁶⁵⁾. Organy powinny zorganizować przesłuchanie osób ubiegających się o ochronę międzynarodową i ich rodziców, jeżeli mają jakiegokolwiek wątpliwości co do podawanego wieku lub w przypadku stwierdzenia niespójności. Rodzice często mogą udzielić ważnych informacji na temat pochodzenia, wychowania i sytuacji rodzinnej osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, co może pomóc w wyjaśnieniu niejasności i ustaleniu wieku tej osoby. Takie zaangażowanie rodziców zapewnia również

⁽⁶²⁾ Argyriou, dr A., *The psychological impact of the age dispute process on unaccompanied children seeking asylum in the UK*, 2024 r.

⁽⁶³⁾ Art. 5 ust. 2 RCD (2024), art. 23 ust. 5 APR, art. 11 ust. 3 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej.

⁽⁶⁴⁾ Zgodnie z [ZALECENIEM KOMISJI z dnia 23 kwietnia 2024 r. w sprawie rozwoju i wzmocnienia zintegrowanych systemów ochrony dziecka w najlepszym interesie dziecka](#) (C(2024) 2680 final).

⁽⁶⁵⁾ Prawo dziecka do bycia wysłuchanym zostało uznane w kilku instrumentach prawnych, takich jak: Komitet Praw Dziecka ONZ, General comment No. 12 (2009): The right of the child to be heard [Komentarz ogólny nr 12 (2009): Prawo dziecka do bycia wysłuchanym], CRC/C/GC/12, 20 lipca 2009 r., <https://www.refworld.org/legal/general/crc/2009/en/70207>; motywy 23 APR; art. 23 ust. 3 AMMR.

sprawiedliwość proceduralną, poszanowanie prawa dziecka do bycia wysłuchanym wraz z osobami sprawującymi pieczę oraz pomaga chronić najlepsze interesy dziecka, biorąc pod uwagę perspektywę rodziny.

Osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową, opiekun lub rodzice muszą mieć możliwość **wyrażenia zgody** lub odmowy udziału w ocenie wieku, w szczególności na etapie badań lekarskich, jeśli takie są przeprowadzane (zob. [Załącznik 4 – Przykład formularza zgody na udział w ocenie wieku](#)). Zgoda musi być wyrażona bez zewnętrznej presji lub manipulacji, w szczególności w przypadku osób, które wcześniej doświadczyły wykorzystywania, przymusu, przemocy ze względu na płeć lub znęcania się.

Zgodnie z APR ⁽⁶⁶⁾ zarówno osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową, jak i jej opiekun **muszą wyrazić zgodę na ocenę lekarską** – oznacza to, że mają **prawo odmówić**. Osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową oraz jej rodzice lub opiekun powinni zostać poinformowani, że sama odmowa nie może prowadzić do odrzucenia **wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej** i może być traktowana jedynie jako możliwe do obalenia domniemanie, że osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową nie jest osobą małoletnią ⁽⁶⁷⁾.

Ponieważ przepisy wyraźnie wymagają zgody **wyłącznie w odniesieniu do medycznego aspektu** oceny wieku ⁽⁶⁸⁾, nie ma formalnej podstawy prawnej do odmowy przeprowadzenia oceny multidyscyplinarnej. W praktyce osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową może jednak faktycznie odmówić udziału – na przykład nie uczestniczyć w ocenie psychospołecznej lub milczeć podczas przesłuchania. Podkreśla to, jak ważne jest zapewnienie osobie ubiegającej się o ochronę międzynarodową odpowiednich informacji oraz dopilnowanie, aby rozumiała ona cel i zakres całego procesu oceny wieku, w tym jego elementów multidyscyplinarnych. Jasna i przystępna komunikacja ma zasadnicze znaczenie dla wspierania współpracy oraz zapewnienia sprawiedliwości i przejrzystości w procedurze.

W przypadku odmowy należy **z badać powody odmowy danej osoby**. Zrozumienie powodów odmowy i udzielenie bardziej dostosowanych informacji może pomóc w przezwycięzeniu początkowych obaw i sprzyjać współpracy.

Co ważne, jeśli wynik oceny wieku nie jest zgodny z oczekiwaniami osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, należy koniecznie upewnić się, że osoba ta rozumie, iż przysługuje jej prawo do zaskarżenia wyniku za pośrednictwem **dostępnych mechanizmów odwoławczych lub mechanizmów kontroli**. W przypadku gdy systemy krajowe przewidują odrębne odwołanie od decyzji w sprawie ustalenia wieku, osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową powinna zostać wyraźnie poinformowana, że złożenie takiego odwołania nie wpłynie negatywnie na rozpatrzenie jej wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej.

Zabezpieczenie to ma również zastosowanie w kontekście przekazywania informacji oraz wyrażania zgody i uczestnictwa i zapewnia osobom ubiegającym się o ochronę międzynarodową możliwość korzystania ze swoich praw bez obawy przed konsekwencjami. Odpowiedzialność za poinformowanie osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową o konsekwencjach prawnych odmowy z reguły spoczywa na urzędniku prowadzącym

⁽⁶⁶⁾ Art. 25 ust. 5 APR.

⁽⁶⁷⁾ Art. 25 ust. 6 APR.

⁽⁶⁸⁾ Wymagana jest tylko zgoda na przeprowadzenie badania lekarskiego, a nie na przeprowadzenie pełnej procedury oceny wieku (art. 25 ust. 4 APR).

postępowanie. Jednakże kwestie związane z samą procedurą badania powinny być rozwiązywane przez specjalistę z dziedziny medycyny przy wsparciu opiekuna, aby budować zaufanie i rozwiązać obawy.

2.6. Wykwalifikowane osoby oceniające wiek

Organy muszą dopilnować, aby osoby wyznaczone do przeprowadzenia oceny wieku posiadały **niezbędną wiedzę fachową/specjalizację**. APR zawiera wyraźne odniesienie do **wykwalifikowanych specjalistów** posiadających wiedzę specjalistyczną w zakresie szacowania wieku i rozwoju dzieci, np. pracowników socjalnych, psychologów lub pediatrów, by ocenić różne czynniki, takie jak czynniki fizyczne, psychologiczne, rozwojowe, środowiskowe i kulturowe ⁽⁶⁹⁾.

Pojęcie „wykwalifikowanych specjalistów” zaangażowanych w ocenę wieku nie zostało wyraźnie zdefiniowane w APR. W związku z tym należy odnieść się do odpowiednich **przepisów krajowych**, w których mogą zostać określone kwalifikacje lub profile zawodowe, które należy uznać za kompetentne w dziedzinie **szacowania wieku i rozwoju dziecka**.

Chociaż w APR nie określono jednolitego standardu, **sugeruje się, aby pracownicy socjalni, psychologowie lub pediatrzy** byli częścią multidyscyplinarnego zespołu. W związku z tym państwa członkowskie mogą zechcieć **zweryfikować krajowe wymogi w zakresie kwalifikowania** dla tych zawodów, aby zagwarantować, że osoby zaangażowane w proces oceny posiadają odpowiednią wiedzę fachową i kwalifikacje.

Zgodnie z multidyscyplinarnym charakterem oceny wieku państwa członkowskie zachowują swobodę w wyznaczaniu specjalistów, którzy będą uczestniczyć w tym procesie, w oparciu o ich konkretne umiejętności, kwalifikacje i przeszkolenie. Ramy te nie wykluczają żadnych profili zawodowych, przykładowo personelu medycznego (np. pielęgniarek, pediatrów, lekarzy), specjalistów psychospołecznych lub specjalistów z innych dziedzin, takich jak etnoantropolodzy lub mediatorzy kulturowi, pod warunkiem że ich wkład i doświadczenie zawodowe są istotne i mają znaczenie dla procesu. Elastyczność ta umożliwi organom krajowym dostosowanie składu zespołu multidyscyplinarnego do ich struktur administracyjnych i dostępnej wiedzy fachowej przy jednoczesnym zapewnieniu jakości i wiarygodności oceny.

Niemniej istotne jest, aby specjaliści zajmujący się niemedycznymi elementami procesu działali ściśle w zakresie swoich kwalifikacji i wiedzy fachowej. Na przykład pielęgniarka może wnieść wkład w multidyscyplinarną ocenę przez przedstawienie swoich spostrzeżeń dotyczących ogólnego dobrostanu, higieny lub ogólnego rozwoju osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, opierając się na swoim doświadczeniu zawodowym. Nie powinno to jednak obejmować przeprowadzania badań medycznych lub klinicznych, które należą do fazy medycznej oceny wieku i powinny być przeprowadzane przez wykwalifikowanego lekarza.

Posiadanie niezbędnej wiedzy fachowej oznacza, że **oprócz** podstawowego doświadczenia zawodowego, osoby oceniające wiek powinny również przejść **specjalistyczne szkolenie**

⁽⁶⁹⁾ Art. 25 ust. 1 i motyw 37 APR.

dotyczące metodyki i procedur oceny wieku. Szkolenia takie powinny obejmować prawne, rozwojowe, medyczne i proceduralne aspekty oceny wieku w kontekście azylu, aby zagwarantować, że oceny są przeprowadzane w sposób dostosowany do dziecka, uwzględniający wrażliwość kulturową i zgodny z prawami.

Szkolenia powinny być organizowane lub akredytowane przez właściwe organy krajowe we współpracy (w stosownych przypadkach) z organami UE takimi jak EUAA. Może to również dotyczyć innych uznanych instytucji akademickich lub zawodowych.

Szkolenie powinno obejmować:

- zobowiązania prawne wynikające z APR i powiązanego prawa Unii;
- rozwój dziecka;
- aspekty medyczne, psychologiczne i psychospołeczne w ocenie wieku;
- techniki prowadzenia przesłuchań dostosowane do dzieci;
- zabezpieczenia zapobiegające ponownemu przeżywaniu traumy; oraz
- standardy proceduralne zapewniające multidyscyplinarne, dostosowane do dziecka i zgodne z prawami oceny.

Należy również zapewnić dostępność szkoleń przypominających i możliwości ustawicznego doskonalenia zawodowego w celu utrzymania i aktualizacji wiedzy fachowej.

Najlepiej, aby osoby oceniające wiek miały również wystarczającą wiedzę fachową w zakresie ochrony dzieci. W szczególności powinny one:

- znać międzynarodowe i krajowe standardy prawne, w tym CRC oraz gwarancje proceduralne dotyczące oceny wieku ⁽⁷⁰⁾;
- umieć skutecznie i z empatią komunikować się z osobami ubiegającymi się o ochronę międzynarodową pochodzącymi z różnych kultur, zapewniając osobom uczestniczącym w ocenie wieku możliwość wyrażenia swojego zdania;
- mieć podstawową wiedzę na temat tego, jak rozpoznawać oznaki i objawy stresu psychicznego;
- być przeszkolone w zakresie radzenia sobie z sytuacjami, w których osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową ujawnia doświadczenia związane z przemocą i wykorzystywaniem, oraz mieć świadomość, że w takich przypadkach dostępne są możliwości zapewnienia ukierunkowanej pomocy;
- być bezstronne i wolne od wszelkich konfliktów interesów;
- zapewnić poufność, niedyskryminację i poszanowanie godności osoby w trakcie całego procesu oceny wieku; oraz

⁽⁷⁰⁾ UNHCR, *UNHCR observations on the use of age assessments in the identification of separated or unaccompanied children seeking asylum* [Uwagi UNHCR dotyczące stosowania ocen wieku przy identyfikacji dzieci odseparowanych od rodziców lub bez opieki ubiegających się o azyl], czerwiec 2015 r., <https://www.refworld.org/jurisprudence/amicus/unhcr/2015/en/93634>; Rada Europy, *Zasady dotyczące praw człowieka i wytyczne dotyczące oceny wieku w kontekście migracji: zalecenie CM/Rec(2022)22 i uzasadnienie* (Strasburg: Rada Europy, kwiecień 2023 r.), <https://rm.coe.int/cm-rec-2022-22-and-explanatory-memorandum-on-human-rights-principles-a/1680ab501f>; UNICEF, *Technical note on age assessment* [Nota techniczna dotycząca oceny wieku], *op. cit.*, przypis 7.

- być świadome istnienia odpowiednich usługodawców i systemu ukierunkowanej pomocy na wypadek pojawienia się innych pilnych potrzeb podczas oceny (np. dotyczących zdrowia fizycznego, ochrony lub podobnych).

Osoby oceniające wiek przeprowadzające **rozmowę w celu oceny wieku** powinny posiadać odpowiednią wiedzę na temat informacji o kraju pochodzenia (IKP) istotnych w danym przypadku, a także na temat praktyk kulturowych, norm i dynamiki społecznej. Ta wiedza ma kluczowe znaczenie dla uzyskania wiarygodnych wyników. Znajomość [portalu EUAA dotyczącego IKP](#) oraz innych odpowiednich stron internetowych lub źródeł może dodatkowo pomóc osobom oceniającym w uzyskaniu dostępu do dokładnych i aktualnych informacji.

Osoby oceniające wiek przeprowadzające **ocenę psychospołeczną** muszą posiadać umiejętności pozwalające na ocenę fizycznego, psychicznego i emocjonalnego rozwoju dzieci oraz analizę tych czynników w kontekście społecznym dziecka. Kompetencje międzykulturowe mają również nadrzędne znaczenie w pracy z dziećmi ze środowisk migracyjnych. Przeprowadzenie oceny psychospołecznej zazwyczaj powierza się psychologom lub pracownikom socjalnym specjalizującym się w rozwoju poznawczym dzieci i przeszkolonym w ocenie wieku.

Badania lekarskie powinny być przeprowadzane przez lekarzy posiadających doświadczenie w pracy z dziećmi oraz w szacowaniu wieku. Oceny rozwoju dziecka i zdjęcia kości szkieletowych są zazwyczaj wykonywane przez pediatrów i radiologów. Eksperti medyczni powinni również posiadać wiedzę kontekstową, w tym znajomość wskaźników rozwoju specyficznych dla IKP (np. pediatryczne tabele referencyjne dotyczące konkretnych grup etnicznych), a także świadomość czynników kulturowych, które mogą wpływać na wygląd fizyczny, dojrzałość i style komunikacji.

Chociaż powyższe informacje odzwierciedlają idealny profil osób oceniających wiek, należy zauważyć, że w praktyce państw członkowskie mogą napotykać trudności w znalezieniu wystarczającej liczby ekspertów spełniających wszystkie wymagania. Aby sprostać potencjalnym wyzwaniom i zapewnić jakość oraz zgodność z przepisami, organy mogą zainwestować w poniższe aspekty.

- **Stopniowe budowanie zdolności:** specjaliści mogą początkowo spełniać podstawowe wymagania (normy prawne, bezstronność, komunikacja dostosowana do dziecka) i wzmacniać dodatkowe umiejętności (np. postępowanie w przypadku ujawnienia przemocy, rozpoznawanie stresu psychicznego) poprzez ustawiczne doskonalenie zawodowe.
- **Ukierunkowane szkolenia specjalistyczne:** organy krajowe mogą opracować krótkie, zorientowane na praktykę moduły szkoleniowe (na przykład dotyczące podejść uwzględniających traumę, mediacji kulturowej lub gwarancji). **Program szkoleń EUAA** ⁽⁷⁾ może służyć jako użyteczny punkt odniesienia dla programów szkoleniowych.
- **Systemy akredytacji i certyfikacji:** utworzenie krajowego rejestru przeszkolonych osób oceniających wiek, które ukończyły obowiązkowe szkolenie, pomaga zagwarantować dostępność i jakość usług.

⁽⁷⁾ EUAA, [Training Catalogue](#) [Katalog szkoleń], sierpień 2022 r.

- **Wykorzystanie zewnętrznej wiedzy fachowej:** w przypadku utrzymujących się luk państwa członkowskie mogą zawierać umowy lub współpracować ze specjalistycznymi organizacjami pozarządowymi, podmiotami zajmującymi się ochroną dzieci lub niezależnymi ekspertami w celu uzyskania wsparcia w określonych aspektach oceny.
- **Wzajemne uczenie się i partnerska wymiana:** zachęcanie osób oceniających do wymiany doświadczeń i dylematów poprzez regularne dyskusje na temat spraw lub nadzór gwarantuje, że wiedza fachowa rozwija się nawet w warunkach ograniczonych zasobów.

Można stworzyć kanały współpracy między różnymi organami i organizacjami zewnętrznymi, aby zapewnić dostępność wystarczającej liczby wykwalifikowanych specjalistów.

Przykłady dobrych praktyk służących poprawie jakości procedur oceny wieku

- Należy organizować regularne sesje i wymiany partnerskie między osobami oceniającymi wiek w celu omówienia potencjalnych wspólnych wyzwań i rozwiązań.
- W stosownych przypadkach należy zapewnić osobie ubiegającej się o ochronę międzynarodową możliwość wyboru płci osoby przeprowadzającej ocenę. Jest to szczególnie ważne w przypadku osób o wielu szczególnych potrzebach (np. potencjalnych ofiar przemocy seksualnej i przemocy ze względu na płeć, znęcania się lub handlu ludźmi). Zapewnienie tej możliwości może pomóc w stworzeniu bezpieczniejszego i bardziej komfortowego środowiska, sprzyjającego budowaniu zaufania i otwartości podczas procesu.
- Należy wprowadzić system monitorowania, aby zagwarantować odpowiednią jakość i wyciągać wnioski z doświadczeń.

Dobre praktyki w zakresie procedur oceny wieku w państwach UE+

- Włoski Krajowy Instytut Zdrowia, Migracji i Ubóstwa (INMP) stworzył solidny system monitorowania i oceny wdrażania krajowego protokołu oceny wieku dzieci bez opieki ⁽⁷²⁾.
- Grupa badawcza ds. diagnostyki wieku w medycynie sądowej Niemieckiego Towarzystwa Medycyny Sądowej organizowała coroczne testy biegłości w celu zapewnienia ciągłej jakości ⁽⁷³⁾.

2.7. Bezstronność i niedyskryminacja w procesie oceny wieku

Każda osoba podlegająca ocenie wieku ma prawo do bezstronnej oceny swojego wieku, bez uprzedzeń ze względu na narodowość, pochodzenie etniczne lub inne czynniki. Osoby oceniające muszą być świadome własnych uprzedzeń przy przeprowadzaniu ocen wieku.

Uprzedzenia mogą przybierać formy opisane poniżej (niewyczerpujący wykaz).

- Ogólna obserwacja wynikająca z poprzednich przypadków: jeśli okazało się, że poprzednie osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową z danego państwa lub danej społeczności kłamały w kwestii wieku, osoby oceniające mogą nieświadomie wyciągać wnioski na temat nowych osób ubiegających się o ochronę międzynarodową pochodzących z tego samego miejsca.
- Efekt potwierdzenia: koncentrowanie się na dowodach potwierdzających wcześniej utrwalone przekonania (np. rozpoczynanie oceny już z założeniem, że dana osoba jest dorosła/małoletnia). Może to prowadzić do przeceniania postrzeganych cech lub zachowań, które mogłyby potwierdzać takie przekonanie (np. dojrzałość w sposobie mówienia lub wygląd fizyczny), przy jednoczesnym ignorowaniu czynników wskazujących na przeciwny wniosek (np. odpowiedzi osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową lub udokumentowanej historii).
- Nerwowość, wahanie, chaotyczne informacje lub brak zainteresowania podczas przesłuchania mogą być interpretowane jako oznaka oszustwa lub dorosłości, zamiast jako naturalne reakcje na dużą wagę procesu, poddanie się licznym przesłuchaniom czy doświadczenie traumy w przeszłości.
- Osoby oceniające mogą nadmiernie koncentrować się na cechach fizycznych, takich jak wzrost, rysy twarzy czy masa mięśniowa, interpretując je jako oznaki dorosłości,

⁽⁷²⁾ Krajowy Instytut Zdrowia, Migracji i Ubóstwa (INMP), [Primo rapporto sull'attuazione del protocollo per la determinazione dell'età dei minori stranieri non accompagnati](https://www.inmp.it/index.php/ita/Pubblicazioni/Libri/Primo-rapporto-sull-attuazione-del-protocollo-per-la-determinazione-dell'eta-dei-minori-stranieri-non-accompagnati) (Pierwsze sprawozdanie dotyczące wdrożenia protokołu w sprawie określania wieku małoletnich cudzoziemców bez opieki), wrzesień 2022 r., <https://www.inmp.it/index.php/ita/Pubblicazioni/Libri/Primo-rapporto-sull-attuazione-del-protocollo-per-la-determinazione-dell-eta-dei-minori-stranieri-non-accompagnati>.

⁽⁷³⁾ Grupa badawcza ds. diagnostyki wieku w medycynie sądowej Niemieckiego Towarzystwa Medycyny Sądowej, [Criteria for age estimation in living individuals](https://www.mezizin.uni-muenster.de/fileadmin/einrichtung/agfad/empfehlungen/empfehlung_strafverfahren_eng.pdf) [Kryteria szacowania wieku osób żyjących], 2008 r., https://www.mezizin.uni-muenster.de/fileadmin/einrichtung/agfad/empfehlungen/empfehlung_strafverfahren_eng.pdf.

jednocześnie ignorując dowody wskazujące, że etniczność, stres środowiskowy czy genetyka mogą mieć istotny wpływ na rozwój fizyczny.

Zapewnienie osobom oceniającym wskazówek dotyczących **rozpoznawania i ograniczania tych uprzedzeń**, stosowania **podejścia multidyscyplinarnego** oraz angażowania różnych wykwalifikowanych specjalistów zwiększa sprawiedliwość i dokładność oceny wieku oraz gwarantuje, że osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową są traktowane z godnością i szacunkiem.

Poniższe środki zostały wykorzystane w tym celu w przeszłości i okazały się przydatne:

- przegląd wyników różnych przeprowadzonych ocen;
- wymiana opinii między specjalistami zaangażowanymi w ocenę;
- wspólne ocenianie sprawy przez co najmniej dwie osoby oceniające wiek.

Ta **kolegialność** może również pomóc zmniejszyć presję wywieraną na osoby oceniające, wykonujące złożone zadanie, jakim jest ocena wieku, poprzez dzielenie się odpowiedzialnością za decyzję niosącą istotne konsekwencje dla osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową.

Względy praktyczne

Aby zapewnić bezstronność procesu oceny wieku, kluczowe jest, aby osoby oceniające lub panel ds. oceny wieku **działały niezależnie** od osób odpowiedzialnych za rozpatrywanie wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej lub zarządzanie warunkami przyjmowania. Taki rozdział instytucjonalny pomaga zapewnić obiektywność i ogranicza potencjalne konflikty interesów, które mogłyby zagrozić najlepszemu interesowi dziecka.

W niektórych kontekstach specjaliści pracujący w systemie przyjmowania mogą doświadczać pośrednich presji operacyjnych – na przykład związanych z ograniczoną liczbą miejsc zakwaterowania lub zasobów – które mogą mimowolnie wpływać na wynik oceny wieku. Podobnie względy finansowe związane z warunkami przyjmowania zapewnianymi dzieciom w porównaniu z tymi zapewnianymi dorosłym mogą powodować presję instytucjonalną. Aspekty te są równie istotne w przypadkach, gdy przyjmowaniem osób zajmują się podmioty prywatne, które mogą mieć interesy finansowe związane z liczbą zakwaterowanych dzieci/osób dorosłych. W sytuacjach gdy ocena wieku jest przeprowadzana przez specjalistów pracujących dla organu rozstrzygającego lub organu ds. przyjmowania, zaleca się **posiadanie gwarancji** sprawiających, że ich ocena jest w pełni niezależna. Pozwoliłoby to uniknąć potencjalnego konfliktu interesów (np. zaangażowane osoby oceniające nie powinny brać udziału w rozpatrywaniu wniosku).

Podobne względy mają zastosowanie do opiekunów – rola opiekuna powinna pozostać odrębna od procesu oceny wieku.

Względy praktyczne dotyczące oceny wieku w sprawach z udziałem rodziców, krewnych lub towarzyszących osób dorosłych

Ocena wieku powinna być wymagana i przeprowadzana tylko wtedy, gdy jest to rzeczywiście konieczne, to znaczy gdy istnieją uzasadnione wątpliwości co do deklarowanego wieku. Mogą jednak zaistnieć sytuacje, w których dzieci przybywają w towarzystwie osób dorosłych podających się za krewnych lub rodziców, a po przybyciu lub po zakończeniu oceny najlepszego interesu zostaną zidentyfikowane oznaki handlu ludźmi, dziecięcych małżeństw lub innych obaw związanych z ochroną. W takich przypadkach, poza działaniami w zakresie bezpieczeństwa uruchamianymi w związku z tymi oznakami, można rozpocząć ocenę wieku w celu dalszego wyjaśnienia sytuacji i umożliwienia organom terminowego wprowadzenia odpowiednich środków ochronnych.

- **Obawy związane z handlem ludźmi:** osobom ubiegającym się o azyl mogą towarzyszyć osoby dorosłe, które fałszywie podają się za ich rodziców lub innych członków rodziny i które mogą być zainteresowane uznaniem osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową za osobę małoletnią lub dorosłą (w zależności od swoich celów). Na przykład handlarze ludźmi mogą przedstawiać się jako rodzice lub bliscy krewni, aby uzasadnić swoją kontrolę nad dzieckiem, lub odwrotnie – mogą nakazać dziecku zadeklarowanie pełnoletności, aby uniknąć zabezpieczeń lub dalszych kontroli.
- **Dziecięce małżeństwo:** przypadki, w których małżonek przedstawia się jako towarzysząca osoba dorosła, ale związek ten może nie być prawnie uznany, a osoba dorosła ma interes w oświadczeniu, że dziecko osiągnęło pełnoletność. Tak może być również w sytuacji, gdy rodzice (lub krewni) próbują zaaranżować lub już zaaranżowali (przymusowe) małżeństwo w kraju przyjmującym i – aby to ukryć – deklarują, że ich dziecko jest pełnoletnie.
- **Obawy związane z bezpieczeństwem lub ochroną:** pojawiają się w przypadku wątpliwości, że towarzysząca osoba dorosła może nie działać w najlepszym interesie dziecka. Na przykład obie osoby mogą zadeklarować, że są pełnoletnie, ale organy podejrzewają, że jedna z nich jest w rzeczywistości dzieckiem. W takich przypadkach ocena wieku może zapewnić jasność sytuacji i umożliwić państwu członkowskiemu rozdzielenie tych osób oraz podjęcie środków ochronnych, zapobiegając potencjalnemu wykorzystywaniu lub znęcaniu się. W przypadku pojawienia się obaw związanych z bezpieczeństwem lub ochroną towarzysząca osoba dorosła i dziecko powinny być przesłuchiwane oddzielnie, aby stworzyć warunki umożliwiające dziecku swobodne wypowiedzianie się oraz wykrycie potencjalnych sytuacji wykorzystywania, znęcania się lub nierównowagi sił. W takich przypadkach wyznaczenie (tymczasowego) opiekuna jest konieczne, aby chronić najlepsze interesy dziecka i zapewnić przeprowadzenie procedury przy odpowiednim wsparciu. Zabezpieczenie to ma zasadnicze znaczenie dla ustalenia prawdziwości deklarowanego związku oraz oceny, czy towarzysząca osoba dorosła działa w najlepszym interesie dziecka.

Wątpliwości dotyczące autentyczności powiązań rodzinnych lub obaw związanych z handlem ludźmi, ich wykorzystywaniem lub ochroną powinny być rozwiązywane przede wszystkim za pomocą odpowiednich kanałów ochrony i procedur bezpieczeństwa. Mogą one obejmować skierowanie sprawy do podmiotów zajmujących się ochroną dzieci lub krajowej jednostki ds. zwalczania handlu ludźmi, organów ścigania lub innych właściwych organów. **Ocena wieku** nie powinna być traktowana jako domyślne narzędzie służące do rozstrzygnięcia takich wątpliwości, lecz raczej jako **jeden z elementów szerszego podejścia do ochrony dzieci i zarządzania sprawami**, stosowany **wyłącznie w razie bezwzględnej konieczności** i przy pełnym poszanowaniu obowiązujących zabezpieczeń.

Ocena wieku powinna pozostać **stosowana wyjątkowo i uwzględniać indywidualne cechy każdego przypadku**; nigdy nie powinna stać się rutynową praktyką, a jej stosowanie musi pozostawać zgodne z zabezpieczeniami i ograniczeniami przewidzianymi w przepisach. W powyższych przykładach taka ocena może służyć jako dodatkowe narzędzie ochrony dziecka.

Zasadniczo rzadziej zdarza się, aby dzieci przybywające z rodzicami lub członkami rodziny przechodziły ocenę wieku, ponieważ oświadczenia członków rodziny często pomagają potwierdzić lub wyjaśnić zadeklarowany wiek dziecka.

2.8. Zasada rozstrzygnięcia wątpliwości na korzyść osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową

W przypadku gdy ocena wieku nie jest jednoznaczna, należy zastosować zasadę rozstrzygnięcia wątpliwości na korzyść osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową⁽⁷⁴⁾. W praktyce oznacza to, że wiek zadeklarowany przez osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową należy uznać za prawidłowy.

Art. 25 ust. 2 zdanie drugie APR

Jeżeli wynik oceny wieku, o której mowa w niniejszym ustępie, nie jest rozstrzygający co do wieku osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową lub obejmuje przedział wiekowy poniżej 18 lat, państwa członkowskie zakładają, że osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową jest małoletnia.

Zabezpieczenie to odzwierciedla zasadę najlepszego interesu dziecka i gwarantuje, że żadna osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową nie zostanie niesłusznie potraktowana jak osoba dorosła, a to zapewnia jej dostęp do praw i ochrony przysługujących dzieciom.

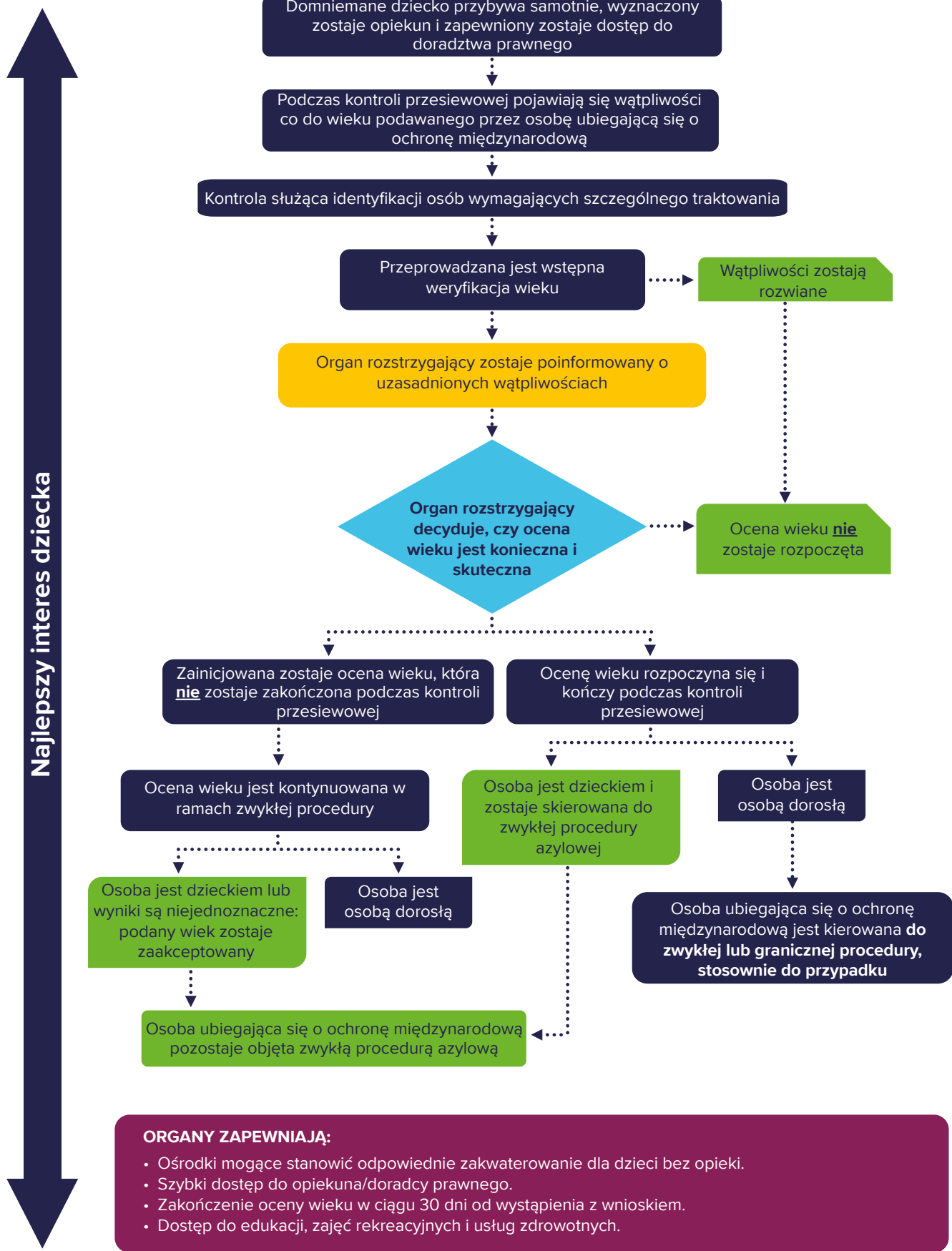
⁽⁷⁴⁾ Art. 25 ust. 2 APR.

3. Praktyczne wdrożenie procesu oceny wieku

Niniejszy rozdział zawiera wytyczne dotyczące sposobu realizacji zobowiązań prawnych określonych w APR i powiązanych instrumentach, ze szczególnym uwzględnieniem wczesnej identyfikacji szczególnych potrzeb, decyzji o rozpoczęciu oceny wieku, stosowania metody multidyscyplinarnej oraz stosowania gwarancji proceduralnych w różnych kontekstach proceduralnych, w tym na granicy.

Rys. 1. Schemat ilustrujący proces oceny wieku

3.1. Identyfikacja szczególnych potrzeb

Przy identyfikacji szczególnych potrzeb należy uwzględnić widoczne oznaki, wskaźniki podatności, oświadczenia i zachowanie osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową oraz wszelkie istotne dokumenty. Ponadto można uwzględnić informacje przekazane przez osobę(-y) sprawującą(-e) pieczę nad osobą ubiegającą się o ochronę międzynarodową lub członka(-ów) rodziny lub opiekuna osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, zwłaszcza że odnoszą się one do ogólnego dobrostanu dziecka i konkretnych potrzeb w zakresie ochrony. Odpowiednio wcześniej zidentyfikowane szczególne potrzeby oraz wzajemnie oddziałujące na siebie podatności na zagrożenia oraz potrzeby (np. upośledzenie, potrzeby w zakresie ochrony) pojawiające się w trakcie oceny wieku należy udokumentować. W stosownych przypadkach należy skierować sprawę do organu odpowiedzialnego za ocenę podatności na zagrożenia (wymagań w zakresie szczególnego traktowania), aby zapewnić możliwość uwzględnienia odpowiednich szczególnych gwarancji proceduralnych i warunków przyjmowania. Ponieważ bycie dzieckiem samo w sobie uznaje się za podatność na zagrożenia, ocenę wieku należy rozumieć jako (część) oceny wymagań w zakresie szczególnego traktowania. Oznacza to, że termin 30 dni po wystąpieniu z wnioskiem ⁽⁷⁵⁾ na zakończenie oceny wymagań w zakresie szczególnego traktowania ma zastosowanie również do oceny wieku ⁽⁷⁶⁾. Ponadto wyszkoleni i **wykwalfikowani pracownicy muszą udzielać pomocy**, ściśle współpracując z krajowymi podmiotami zajmującymi się ochroną dzieci. Ocenę wymagań w zakresie szczególnego traktowania należy poddać przeglądowi w przypadku wystąpienia istotnych zmian w sytuacji osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową lub gdy po zakończeniu oceny pojawi się potrzeba zapewnienia szczególnych gwarancji proceduralnych.

⁽⁷⁵⁾ Art. 25 RCD (2024).

⁽⁷⁶⁾ Motyw 36 APR: „(...) Biorąc pod uwagę potrzebę szczególnego traktowania małoletnich bez opieki, którzy prawdopodobnie nie posiadają dokumentów identyfikacyjnych lub innych dokumentów, szczególnie ważne jest zadbanie o silne gwarancje w celu zapewnienia, by takie osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową nie podlegały nieprawidłowym lub nieuzasadnionym procedurom oceny wieku”.

Art. 20 APR

1. *Właściwe organy dokonują indywidualnej oceny tego, czy osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową potrzebuje szczególnych gwarancji proceduralnych; w razie potrzeby oceny tej dokonuje się przy pomocy tłumacza ustnego. **Ta ocena może być włączona do istniejących procedur krajowych lub do oceny, o której mowa w art. 25 dyrektywy (UE) 2024/1346**, i nie musi mieć formy procedury administracyjnej. Jeżeli wymaga tego prawo krajowe, ocena może zostać udostępniona organowi rozstrzygającemu, a wyniki oceny mogą zostać mu przekazane, za zgodą osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową.*
2. *Ocena, o której mowa w ust. 1, jest inicjowana możliwe jak najwcześniej po złożeniu wniosku, poprzez stwierdzenie, czy osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową wykazuje pierwsze sygnały tego, że może wymagać szczególnych gwarancji proceduralnych. [...]*
3. [...]
Ocena, o której mowa w ust. 1, powinna zostać zakończona jak najszybciej i w każdym wypadku w ciągu 30 dni. Zostaje poddana przeglądowi w przypadku wszelkich istotnych zmian w sytuacji osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową lub w przypadku gdy potrzeba szczególnych gwarancji proceduralnych staje się widoczna po zakończeniu oceny.

3.2. Decyzja o (nie)rozpoczęciu oceny wieku

Kiedy relacja danej osoby na temat jej wieku lub historii zawiera rozbieżności lub luki, **mogą pojawić się początkowe wątpliwości**. Nie powinno to jednak automatycznie prowadzić do **założenia**, że dana osoba kłamie co do swojego wieku. W przypadku wątpliwości w pierwszej kolejności należy przedstawić rozbieżności zainteresowanej osobie, jej opiekunowi oraz doradcy prawnemu, dając im możliwość wyjaśnienia sprawy oraz zebrania dodatkowych informacji lub dowodów, w miarę możliwości z uwzględnieniem terminów.

Przed skierowaniem osoby do procedury oceny wieku organy mogą i powinny zbadać dodatkowe źródła informacji, które mogą być przydatne do wyjaśnienia początkowych wątpliwości.

Ponieważ wiek jest elementem tożsamości danej osoby, właściwe organy przeprowadzają **wstępną weryfikację wieku** w ramach ogólnej weryfikacji tożsamości. Wstępna weryfikacja wieku ma na celu uzyskanie wyjaśnień lub dodatkowych informacji od osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową oraz zebranie dodatkowych dowodów i innych istotnych wskazówek dotyczących wieku tej osoby (takich jak oświadczenia członków rodziny lub informacje z baz danych lub innych źródeł). Takie informacje mogą być wystarczające i przeprowadzenie oceny wieku może nie być konieczne.

Art. 4 ust. 5 QR dotyczy oceny wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej w ujęciu ogólnym, a nie konkretnie oceny wieku. Wiek osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową może stanowić część ogólnych oświadczeń objętych tym przepisem. Niemniej przepis ten może również służyć jako punkt odniesienia przy **ustalaniu, czy**

dotatkowe dowody są konieczne, czy też nie w ramach **oceny wieku**. W przypadku gdy oświadczenie osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową dotyczące wieku spełnia kryteria wiarygodności i spójności podobne do tych opisanych w artykule, a brak dokumentacji został w sposób zadowalający wyjaśniony, **organy mogą w sposób uzasadniony podjąć decyzję, że nie są wymagane żadne dodatkowe dowody** w celu ustalenia podanego wieku.

Art. 4 ust. 5 QR

Jeżeli co najmniej jeden aspekt oświadczeń osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową nie jest poparty dokumentami lub innymi dowodami, przedstawienie dodatkowych dowodów na poparcie tych konkretnych aspektów nie jest konieczne pod następującymi warunkami:

- a) *osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową poczyniła rzeczywisty wysiłek, aby uzasadnić swój wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej;*
- b) *wszystkie istotne elementy będące w posiadaniu osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową zostały przedłożone oraz złożono zadowalające wyjaśnienia co do braku innych istotnych elementów;*
- c) *oświadczenia osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową zostały uznane za spójne i wiarygodne oraz nie są sprzeczne z dostępnymi szczegółowymi i ogólnymi informacjami mającymi znaczenie dla sprawy danej osoby;*
- d) *stwierdzono ogólną wiarygodność osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, uwzględniając między innymi moment wystąpienia przez nią z wnioskiem o udzielenie ochrony międzynarodowej.*

Wyniki weryfikacji wieku mogą być **niezadowalające**. Na przykład oświadczenia osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, dostępne dowody z dokumentów lub inne wskaźniki związane z wiekiem mogą być niewystarczające do rozwiania wątpliwości lub być sprzeczne ze znanymi faktami dotyczącymi życia tej osoby. W takim przypadku **organy mogą mieć uzasadnione wątpliwości** co do wieku podawanego przez osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową i może okazać się konieczne przeprowadzenie multidyscyplinarnej oceny wieku.

Zgodnie z art. 25 ust. 1 APR, jeżeli osoba, której wiek jest sporny, złożyła wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, **organ rozstrzygający** jest właściwy do podjęcia decyzji o rozpoczęciu oceny wieku. W przypadku pojawienia się przesłanek budzących uzasadnione wątpliwości co do wieku osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową inne organy, takie jak organy ds. kontroli przesiewowej lub organy ds. przyjmowania, mogą skierować sprawę do organu rozstrzygającego, który jest odpowiedzialny za podjęcie decyzji o rozpoczęciu oceny wieku ⁽⁷⁷⁾.

⁽⁷⁷⁾ Organ rozstrzygający jest odpowiedzialny za przeprowadzanie oceny wieku, ale może powierzyć to zadanie wyspecjalizowanemu organowi. W zależności od krajowej struktury administracyjnej organ taki może funkcjonować pod nadzorem organu rozstrzygającego lub jako podmiot niezależny. W APR dopuszcza się w tym względzie elastyczność – organ rozstrzygający może samodzielnie przeprowadzić ocenę albo powierzyć ją innym uprawnionym organom, zachowując przy tym ostateczną odpowiedzialność za ustalenie wieku.

Jeżeli w momencie przeprowadzania kontroli przesiewowej istnieją **wątpliwości** co do wieku osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, **co może wymagać przeprowadzenia oceny wieku**, należy podjąć **wstępne kroki** przedstawione poniżej.

1. **Zarejestrowanie oświadczenia osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową dotyczącego wieku:** osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową twierdzi, że jest osobą małoletnią lub dorosłą, a istnieją **wątpliwości co do tego oświadczenia**.
2. **Wyznaczenie opiekuna** lub osoby tymczasowo pełniącej funkcję opiekuna.
3. **Zapewnienie dostępu do nieodpłatnego doradztwa prawnego.**
4. **Zebranie i weryfikacja dokumentów potwierdzających:** wątpliwości mogą wynikać z braku dokumentów potwierdzających deklarowany wiek osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową lub istnieją dowody na to, że dokumenty mogły zostać sfałszowane lub uzyskane/wykorzystane w sposób oszukańczy. Wątpliwości mogą również pojawić się, gdy oświadczenia osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową lub dostępne dowody nie potwierdzają wieku podawanego przez tę osobę lub wydają się sprzeczne.
5. **Przeprowadzenie weryfikacji wieku w ramach kontroli służącej identyfikacji osób wymagających szczególnego traktowania podczas kontroli przesiewowej:** ma to na celu **ustalenie, czy podawany wiek można zaakceptować**, czy też nadal istnieją uzasadnione wątpliwości. Weryfikacja ta polega na:
 - a) zadawaniu osobie ubiegającej się o ochronę międzynarodową oraz opiekunowi pytań wyjaśniających wątpliwości;
 - b) gromadzeniu i analizowaniu dodatkowych dowodów z dokumentów, takich jak dokumenty osobiste, informacje o członkach rodziny (np. wiek rodzeństwa, dokumentacja szczepień i szkolna), o ile są dostępne;
 - c) korzystaniu z odpowiednich baz danych lub źródeł informacji (VIS, Eurodac, SIS itp.).

W przypadku rozstrzygnięcia wątpliwości **ocena wieku nie jest konieczna**. Jeżeli wątpliwości się utrzymują, należy **skierować sprawę do organu rozstrzygającego, aby ten podjął decyzję** czy konieczna jest ocena wieku. Przekazanie sprawy obejmuje następujące kroki:
6. **Zarejestrowanie uzasadnionych wątpliwości:** jeżeli wątpliwości się utrzymują, uznaje się je za uzasadnione wątpliwości i należy je odpowiednio odnotować w aktach sprawy.
7. **Powiadomienie organu rozstrzygającego o uzasadnionych wątpliwościach:** organ ds. kontroli przesiewowej lub organ ds. przyjmowania niezwłocznie informuje organ rozstrzygający o uzasadnionych wątpliwościach wynikających z weryfikacji wieku i związanych z tym względach BIC.
8. **Decyzja organu rozstrzygającego:** organ rozstrzygający bez zbędnej zwłoki podejmuje decyzję, czy proces oceny wieku jest potencjalnie skuteczny i zalecany w danej sprawie. Decyzję tę należy podjąć z uwzględnieniem najlepszego interesu dziecka. Jeśli jest to zalecane, rozpoczyna się procedurę oceny wieku.

Względy praktyczne dotyczące powiązania wstępnych kontroli z procedurą oceny wieku

Kontrole stanu zdrowia, bezpieczeństwa i tożsamości nie są bezpośrednio związane z oceną wieku. Jednakże te wstępne kontrole mogą **dostarczyć przydatnych informacji** lub **wskazówek** potwierdzających, że ocena wieku może być konieczna (lub nie). Aby uniknąć powtarzania pytań już zadanych przez innych urzędników, dobrą praktyką jest **ustalenie powiązań** między tymi wstępnymi kontrolami a kontrolą służącą identyfikacji osób wymagających szczególnego traktowania. Odpowiednie uwagi lub elementy zgromadzone podczas kontroli stanu zdrowia, bezpieczeństwa i tożsamości mogą **stanowić podstawę weryfikacji wieku** i część decyzji o tym, czy skierować daną osobę do oceny wieku lub rozpocząć taką ocenę, usprawniając procedury przy jednoczesnym utrzymaniu wydajności i poszanowaniu przepisów o ochronie danych.

3.2.1. Zapewnienie zabezpieczeń przy jednoczesnym zapobieganiu nadużyciom systemu

Mogą zdarzyć się przypadki, w których osoby fałszywie twierdzą, że są niepełnoletnie, aby zostać zwolnione z procedury granicznej lub uzyskać dostęp do specjalistycznych usług. Sprawy te należy rozpatrywać z poszanowaniem praw i zabezpieczeń, które powinny przysługiwać dzieciom.

(a) Odróżnianie prawdziwej niezdolności do współpracy od nadużycia systemu

Rozróżnienie między umyślnym wprowadzaniem w błąd a rzeczywistą pomyłką lub niezdolnością do współpracy nie zawsze jest proste. Środowisko kulturowe danej osoby, jej historia osobista lub brak dokumentów urzędowych mogą prowadzić do szczerzej niepewności co do jej wieku chronologicznego. Ponadto niespójne praktyki w zakresie prowadzenia dokumentacji w niektórych krajach pochodzenia mogą powodować rozbieżności w dokumentach urzędowych, co dodatkowo utrudnia ustalenie wieku. Na przykład:

- brak oficjalnej dokumentacji,
- normy kulturowe lub osobiste doświadczenia, które mogą wpływać na sposób postrzegania lub zapamiętywania wieku, lub
- niepewność co do aktów urodzenia

mogą prowadzić do **prawdziwej niepewności** co do własnego wieku chronologicznego. Stwierdzenie, że dana osoba ma ponad 18 lat, mimo że początkowo zadeklarowała, że jest małoletnia, **nie stanowi samo w sobie dowodu, że celowo próbowała wprowadzić organy w błąd.**

Ponadto **czynniki psychospołeczne**, takie jak trauma z przeszłości, obawa przed organami lub ograniczona znajomość procedur azylowych, mogą mieć wpływ na sposób, w jaki osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową zgłasza swój wiek, co czasami prowadzi do **niezamierzonych** niespójności.

Oczywiste nadużycie oznacza, że istnieją **wyraźne dowody na zwodniczy zamiar**, taki jak **świadome przedstawianie sfałszowanych dokumentów** lub **świadome ukrywanie lub niszczenie dowodu potwierdzającego wiek**. Sama rozbieżność w dokumentacji lub błędne założenie dotyczące wieku danej osoby nie stanowi samo w sobie nadużycia.

(b) Weryfikacja wieku w przypadkach oczywistych nadużyć

W przypadku istnienia wyraźnych **dowodów** wskazujących, że osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową celowo podaje nieprawdziwy wiek, państwa członkowskie powinny przeprowadzić **natychmiastową weryfikację wieku**. Jeżeli na podstawie tak niezbitych dowodów ⁽⁷⁸⁾ państwo członkowskie może stwierdzić, że wnioskodawca „bez żadnych wątpliwości” ma ponad 18 lat, nie ma potrzeby przeprowadzania pełnej oceny wieku ⁽⁷⁹⁾ ani wyznaczania opiekuna ⁽⁸⁰⁾.

Może to mieć miejsce na przykład w przypadku, gdy państwa członkowskie są w stanie gromadzić lub weryfikować informacje pochodzące z:

- wcześniejszych **wniosek wizowych** składanych za pośrednictwem **systemu VIS**;
- **Eurodac lub krajowych baz danych dotyczących azylu** wskazujących na wcześniejszą rejestrację jako osoba dorosła;
- **oficjalnych dokumentów tożsamości lub dokumentów podróży** (paszport, dowód osobisty, prawo jazdy) znalezionych po złożeniu oświadczenia przez osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową lub dostarczonych przez krewnych/członków rodziny;
- **dotychczasowej dokumentacji administracyjnej lub sądowej** dostępnej dla organów.

W takich przypadkach data urodzenia, która ma zostać odnotowana do celów administracyjnych i proceduralnych, może **pochodzić bezpośrednio ze zweryfikowanej dokumentacji lub zgromadzonych informacji**, pod warunkiem że decyzja zostanie wydana na piśmie, będzie odpowiednio uzasadniona i udokumentowana oraz zostanie przekazana osobie ubiegającej się o ochronę międzynarodową zgodnie z zasadami dobrej administracji i prawem do skutecznego środka prawnego ⁽⁸¹⁾.

Z kolei sprawy oparte wyłącznie na wyglądzie fizycznym – np. tzw. **sprawy „białej brody”** – należy traktować inaczej, ponieważ ocena wieku może być nadal konieczna do ustalenia daty urodzenia osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową. O ile APR pozwala właściwemu organowi nie powoływać opiekuna w przypadku, gdy ustalił on „bez wątpienia”, że osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową ma powyżej 18 lat ⁽⁸²⁾, o tyle **sam wygląd**

⁽⁷⁸⁾ Niezbite dowody można rozumieć jako wiarygodne i możliwe do zweryfikowania informacje, które mogą pomóc w obiektywnym ustaleniu wieku danej osoby. Mogą one obejmować na przykład dokumenty urzędowe, których autentyczność została potwierdzona i które potwierdzają datę urodzenia, np. dokumenty tożsamości, potwierdzone dane biometryczne w systemie Eurodac, trafienia w systemie VIS lub innych oficjalnych bazach danych lub wcześniejsze ostateczne ustalenie wieku przez inne państwo członkowskie. Natomiast takie elementy, jak wygląd fizyczny, wrażenia lub niepotwierdzone oświadczenia nie stanowią same w sobie niezbitych dowodów, chociaż mogą służyć jako wskaźniki skłaniające do dalszej oceny.

⁽⁷⁹⁾ Art. 27 ust. 1 RCD (2024): „(...) W przypadku gdy zgodnie z oceną państwa członkowskiego osoba, która twierdzi, że jest małoletnia, bez żadnych wątpliwości ma więcej niż 18 lat, nie musi ustanawiać przedstawiciela ani wyznaczać osoby odpowiedniej do tymczasowego działania w charakterze przedstawiciela (...)”.

⁽⁸⁰⁾ Art. 23 ust. 2 APR.

⁽⁸¹⁾ Zgodnie z zasadami zawartymi w Karcie: art. 41 – Prawo do dobrej administracji i art. 47 – Prawo do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu.

⁽⁸²⁾ Art. 23 ust. 2 lit. b) APR.

fizyczny nie pozwala przekroczyć tego progu dowodowego, ale może służyć jako wskaźnik wymagający dalszej oceny. W rzeczywistości na cechy fizyczne, takie jak siwe włosy, rysy twarzy lub ogólne zachowanie, może mieć wpływ **szereg czynników**, w tym **przeszłe trudności, stres, niedożywienie lub schorzenia**, a zatem **nie można ich uznać za jednoznaczny dowód dorosłości**. Państwa członkowskie powinny być w stanie uzasadnić wszelkie wnioski dotyczące osiągnięcia pełnoletności za pomocą weryfikowalnych dowodów i jasnego uzasadnienia, **wykraczającego poza sam wygląd zewnętrzny**.

Ponadto z **praktycznego punktu widzenia** państwa członkowskie mają obowiązek administracyjny dotyczący ponownego ustalenia lub skorygowania daty urodzenia osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, jeżeli jest ona nieprawidłowo zarejestrowana. Wymaga to wydania **formalnej, uzasadnionej decyzji na piśmie** wskazującej **datę urodzenia wynikającą z oceny**. Jest to konieczne do **wydania dokumentów administracyjnych**, takich jak dokument pobytowy lub karta zdrowia, oraz do dokładnego zarejestrowania danych osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową w odpowiednich bazach danych (np. Eurodac, SIS i systemach krajowych).

Aby ustalić lub przywrócić datę urodzenia do celów administracyjnych, **wymagana jest procedura oceny wieku** pozwalająca zagwarantować, że ustalenie to jest **oparte na przejrzystym, udokumentowanym i wiarygodnym procesie**. W rezultacie nawet w przypadkach, gdy dorosłość jest domniemywana na podstawie wyglądu fizycznego, organy **nie mogą po prostu zignorować twierdzenia osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, że jest małoletnia**. Muszą wydać uzasadnioną decyzję na piśmie kwestionującą zadeklarowany wiek osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, z pełnym poszanowaniem prawa do dobrej administracji i prawa do skutecznego środka prawnego oraz przy zapewnieniu tej osobie możliwości odwołania się od decyzji⁽⁸³⁾. W ramach procedur oceny wieku można określić jedynie szacowany wiek, a nie dokładny wiek chronologiczny, dlatego nie prowadzą one do ustalenia konkretnej daty urodzenia. Niemniej jednak, dla celów administracyjnych i dokumentacyjnych, na końcu procedury oceny wieku organy rozstrzygające muszą zarejestrować dokładną datę urodzenia, aby umożliwić wydanie dokumentów tożsamości lub pobytu oraz zapewnić spójność między systemami⁽⁸⁴⁾.

⁽⁸³⁾ Zgodnie z zasadami zawartymi w Karcie: art. 41 – Prawo do dobrej administracji i art. 47 – Prawo do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu.

⁽⁸⁴⁾ W takich przypadkach niektóre organy, gdy nie można ustalić dokładnego dnia i miesiąca, przyjmują datę 1 stycznia w oszacowanym roku urodzenia, aby uniknąć podania późniejszej daty urodzenia.

Ocena wieku w ramach procedury granicznej

Zgodnie z art. 53 ust. 1 APR małoletni bez opieki są zwolnieni z procedury granicznej, z wyjątkiem przypadków, w których istnieją poważne obawy związane z bezpieczeństwem narodowym lub porządkiem publicznym (art. 42 ust. 3 lit. b) APR), i w związku z tym muszą być kierowani do zwykłej procedury azylowej. Zwolnienie to dotyczy zarówno opcjonalnej, jak i obowiązkowej procedury granicznej.

Jeżeli jednak osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową spełnia warunki **obowiązkowej procedury granicznej**, ale twierdzi, że ma poniżej 18 lat, i pojawiają się **uzasadnione wątpliwości** co do jej wieku, w art. 53 APR wymaga się szybkiego rozpoczęcia oceny wieku. W takich przypadkach osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową obejmuje się tymczasowo procedurą graniczną w oczekiwaniu na wynik oceny.

Nadal obowiązuje domniemanie małoletniości i **osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową powinna korzystać ze wszystkich zabezpieczeń i gwarancji mających zastosowanie do dzieci** (w tym warunków przyjmowania, opieki i gwarancji proceduralnych) w trakcie przeprowadzania oceny. Dotyczy to w szczególności sytuacji, w których spełnione zostały przedstawione poniżej warunki przeprowadzenia obowiązkowej procedury granicznej ⁽⁸⁵⁾:

- **wprowadzanie organów w błąd lub niszczenie/ukrywanie dokumentów** (art. 42 ust. 1 lit. c) APR);
- **zagrożenie dla bezpieczeństwa narodowego lub porządku publicznego** (art. 42 ust. 1 lit. f)); dotyczy to również małoletnich bez opieki na podstawie art. 42 ust. 3 lit. b) APR);
- **obywatelstwo kraju o niskim wskaźniku przyznawania azylu** (art. 42 ust. 1 lit. j) APR).

Gwarantuje to, że system nie może być obchodzony poprzez niezweryfikowane twierdzenia dotyczące małoletniości.

Natomiast w przypadku gdy **procedura graniczna jest opcjonalna** (art. 43 ust. 1 APR) państwo członkowskie nie jest prawnie zobowiązane do zainicjowania oceny wieku i **może** albo **podjąć decyzję o przeprowadzeniu zwykłej procedury azylowej** i, w stosownych przypadkach, przeprowadzić ocenę wieku, albo objąć tymczasowo osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową procedurą graniczną i przeprowadzić ocenę wieku jak najszybciej.

Więcej szczegółowych informacji można znaleźć w przygotowywanych wytycznych Komisji Europejskiej dotyczących procedur azylowych i powrotowych procedur granicznych.

⁽⁸⁵⁾ Art. 45 APR.

Motyw 62 APR

(...) mając na uwadze znaczenie praw dziecka i potrzebę uwzględnienia najlepszego interesu dziecka, **małoletni bez opieki nie powinni co do zasady podlegać procedurze granicznej**, chyba że istnieją uzasadnione powody, aby uznać, że małoletni stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa narodowego lub porządku publicznego państwa członkowskiego, lub osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową została przymusowo wydalona z poważnych powodów związanych z bezpieczeństwem narodowym lub porządkiem publicznym na mocy prawa krajowego.

Zgodność z gwarancjami proceduralnymi

Domniemanie małoletniości ⁽⁸⁶⁾ wymaga, aby procedurze oceny wieku towarzyszyły **odpowiednie gwarancje** w celu uniknięcia naruszeń praw podstawowych.

Chociaż tymczasowe objęcie danej osoby procedurą graniczną może być prawnie dopuszczalne, następujące warunki **zawsze muszą być spełnione** w celu zapewnienia zgodności z zobowiązaniami w zakresie praw podstawowych.

- **Gwarancje proceduralne** przewidziane w art. 16, 17, 21, 22 i 23 APR są przestrzegane, w tym terminowe wyznaczenie opiekuna, nieodpłatne doradztwo prawne, nieodpłatna pomoc prawna i zastępstwo prawne w zakresie odwołania oraz zachowanie jedności rodziny ⁽⁸⁷⁾.
Oznacza to między innymi, że: opiekun zostaje wyznaczony bezzwłocznie i ma możliwość skutecznego reprezentowania dziecka; rodzeństwo lub inni bliscy członkowie rodziny nie są rozdzielani, chyba że leży to w najlepszym interesie dziecka; dziecko ma dostęp do informacji i możliwość wyrażenia swojej opinii, zgodnie z jego wiekiem i stopniem dojrzałości; procedura ma charakter priorytetowy, co oznacza, że sprawa jest rozpatrywana bez zbędnej zwłoki i ma pierwszeństwo przed innymi wnioskami, aby zapewnić szybką identyfikację potrzeb dziecka w zakresie ochrony i uniknąć przedłużającej się niepewności.
- **Ocenę wieku** przeprowadza się zgodnie z art. 25 APR i należy ją zakończyć w ciągu 30 dni, co znajduje również odzwierciedlenie w art. 23 ust. 3 APR i art. 25 ust. 1 RCD (2024). Oznacza to między innymi, że: ocena ma charakter multidyscyplinarny, jest przeprowadzana przez przeszkolonych specjalistów i wykorzystuje się w niej najmniej inwazyjne metody; osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową i opiekun są informowani oraz wyrażają swoje zdanie; domniemanie małoletniości ma zastosowanie do czasu podjęcia ostatecznej decyzji.
- **Warunki przyjmowania dostosowane do potrzeb dzieci** są dostępne w miejscu przeprowadzania procedury granicznej, zgodnie z normami określonymi w RCD (2024).

⁽⁸⁶⁾ Zgodnie z wykładnią ETPC w sprawie *Darboe i Camara* przeciwko *Włochom*, op. cit., przypis [45](#).

⁽⁸⁷⁾ Art. 45 ust. 2 APR.

Oznacza to między innymi, że: miejsce zakwaterowania jest bezpieczne, odpowiednie dla dzieci i oddzielone od osób dorosłych, które nie są z nimi spokrewnione; zapewniony jest dostęp do edukacji, zajęć rekreacyjnych i wsparcia psychospołecznego; personel jest przeszkolony w zakresie ochrony dzieci; istnieją mechanizmy składania skarg i monitorowania.

Motyw 36 APR

W celu zapewnienia, aby rozpatrywanie wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej odbywało się z należytym uwzględnieniem praw dziecka, należy przewidzieć określone dostosowane do dziecka gwarancje proceduralne i szczególne warunki przyjmowania dla małoletnich. W przypadku gdy po złożeniu oświadczeń przez osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową istnieją podstawy do wątpliwości, czy osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową jest małoletnia, organ rozstrzygający powinien mieć możliwość przeprowadzenia oceny wieku danych osób. Wątpliwości co do wieku osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową mogą pojawić się, gdy osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową twierdzi, że jest małoletnia, ale również wtedy, gdy twierdzi, że jest osobą pełnoletnią. Biorąc pod uwagę potrzebę szczególnego traktowania małoletnich bez opieki, którzy prawdopodobnie nie posiadają dokumentów identyfikacyjnych lub innych dokumentów, szczególnie ważne jest zadbanie o silne gwarancje w celu zapewnienia, by takie osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową nie podlegały nieprawidłowym lub nieuzasadnionym procedurom oceny wieku.

Ponadto, jak wskazano w art. 53 ust. 2 APR, **państwa członkowskie nie mogą stosować procedury granicznej w poniższych okolicznościach.**

- Organ rozstrzygający uzna, że podstawy odrzucenia wniosku jako niedopuszczalnego lub zastosowania procedury rozpatrywania wniosku prowadzonej w trybie przyspieszonym nie mają zastosowania lub przestały mieć zastosowanie.
- Nie można udzielić niezbędnego wsparcia w zakresie przyjmowania osobom ubiegającym się o ochronę międzynarodową o szczególnych potrzebach w zakresie przyjmowania, w tym dzieciom, w wyznaczonym miejscu przeprowadzania procedury granicznej (zgodnie z rozdziałem IV RCD (2024) i art. 54 APR).
- Nie można udzielić niezbędnego wsparcia osobom ubiegającym się o ochronę międzynarodową potrzebującym szczególnych gwarancji proceduralnych w miejscu przeprowadzania procedury granicznej.
- Ze względów medycznych, w tym z powodu problemów ze zdrowiem psychicznym, stosowanie procedury granicznej jest nieodpowiednie.
- Warunki detencji (art. 10–13 RCD (2024)) nie są spełnione lub przestały być spełniane, a procedura graniczna wymagałaby zastosowania detencji z naruszeniem tych warunków.

Jeżeli takich gwarancji nie można zapewnić zgodnie z art. 53 APR, **osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową nie można skierować do procedury azylowej na granicy i należy ją niezwłocznie objąć zwykłą procedurą azylową**, aby zapewnić pełne poszanowanie jej praw i gwarancji proceduralnych.

Nieprzestrzeganie tych gwarancji, np. przedłużające się umieszczenie w placówkach dla osób dorosłych bez odpowiednich zabezpieczeń, może prowadzić do naruszenia art. 8 europejskiej konwencji praw człowieka⁽⁸⁸⁾, co potwierdza wyrok w sprawie *Darboe i Camara przeciwko Włochom*⁽⁸⁹⁾ oraz powiązane orzecznictwo *A.C. przeciwko Francji*⁽⁹⁰⁾ i *F.B. przeciwko Belgii*⁽⁹¹⁾.

Może to mieć miejsce również w wyjątkowych sytuacjach, np. w przypadku dużego napływu osób przybywających do miejsc zejścia na ląd, gdzie dostępne zasoby nie pozwalają w pełni zagwarantować niezbędnych zabezpieczeń.

Procedura azylowa na granicy, od rejestracji wniosku do podjęcia decyzji (w tym odwołania), musi zostać zakończona w ciągu 12 tygodni. Po upływie tego okresu osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową musi uzyskać zezwolenie na wjazd na terytorium państwa członkowskiego⁽⁹²⁾.

3.3. Kaskadowe i multidyscyplinarne podejście do oceny wieku

Ocena wieku powinna być przeprowadzana w sposób uwzględniający przede wszystkim najlepszy interes dziecka przez cały czas trwania procedury⁽⁹³⁾. W APR propaguje się stopniowe wdrażanie oceny wieku, tzw. podejście kaskadowe lub stopniowe. Podejście kaskadowe ma na celu ograniczenie ryzyka inwazyjności, które jest nieodłącznie związane z metodami medycznymi.

Zgodnie z tym stopniowym podejściem w pierwszej kolejności stosuje się metody niemedyce. Jedynie w przypadku niejednoznacznych wyników organy mogą w ostateczności zastosować metody medyczne.

Jeżeli badania lekarskie są potencjalnie skuteczne, należy priorytetowo traktować metody **niewykorzystujące promieniowania**. Techniki oparte na promieniowaniu, takim jak promieniowanie rentgenowskie, muszą ściśle przestrzegać **zasady „na najniższym racjonalnie osiągalnym poziomie” (ALARA)** i mogą być stosowane wyłącznie po wyczerpaniu poprzednich środków.

W przypadku dziewcząt i młodych kobiet należy stosować specjalne zabezpieczenia, ponieważ promieniowanie rentgenowskie może zaszkodzić płodowi. Przed jakimkolwiek narażeniem specjaliści muszą podjąć wszelkie uzasadnione kroki w celu ustalenia, czy osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową może być w ciąży, pamiętając, że sama dziewczyna może nie wiedzieć o tym lub może nie chcieć tego ujawnić z powodów

⁽⁸⁸⁾ Rada Europy, [Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, po nowelizacji przez Protokoły nr 11 i 14](#), 4 listopada 1950 r., ETS 5.

⁽⁸⁹⁾ ETPC, [Darboe i Camara przeciwko Włochom](#), 2022 r., op. cit., przypis 45.

⁽⁹⁰⁾ ETPC, wyrok z dnia 16 stycznia 2025 r., [A.C. przeciwko Francji](#), 15457/20, ECLI:CE:ECHR:2025:0116JUD001545720 (w języku francuskim).

⁽⁹¹⁾ ETPC, wyrok z dnia 6 marca 2025 r., [F.B. przeciwko Belgii](#), 47836/21, ECLI:CE:ECHR:2025:0306JUD004783621 (w języku francuskim). Streszczenie dostępne w [bazie orzecznictwa EUAA](#).

⁽⁹²⁾ Art. 51 ust. 2 APR.

⁽⁹³⁾ Motyw 37 i art. 25 ust. 3 APR.

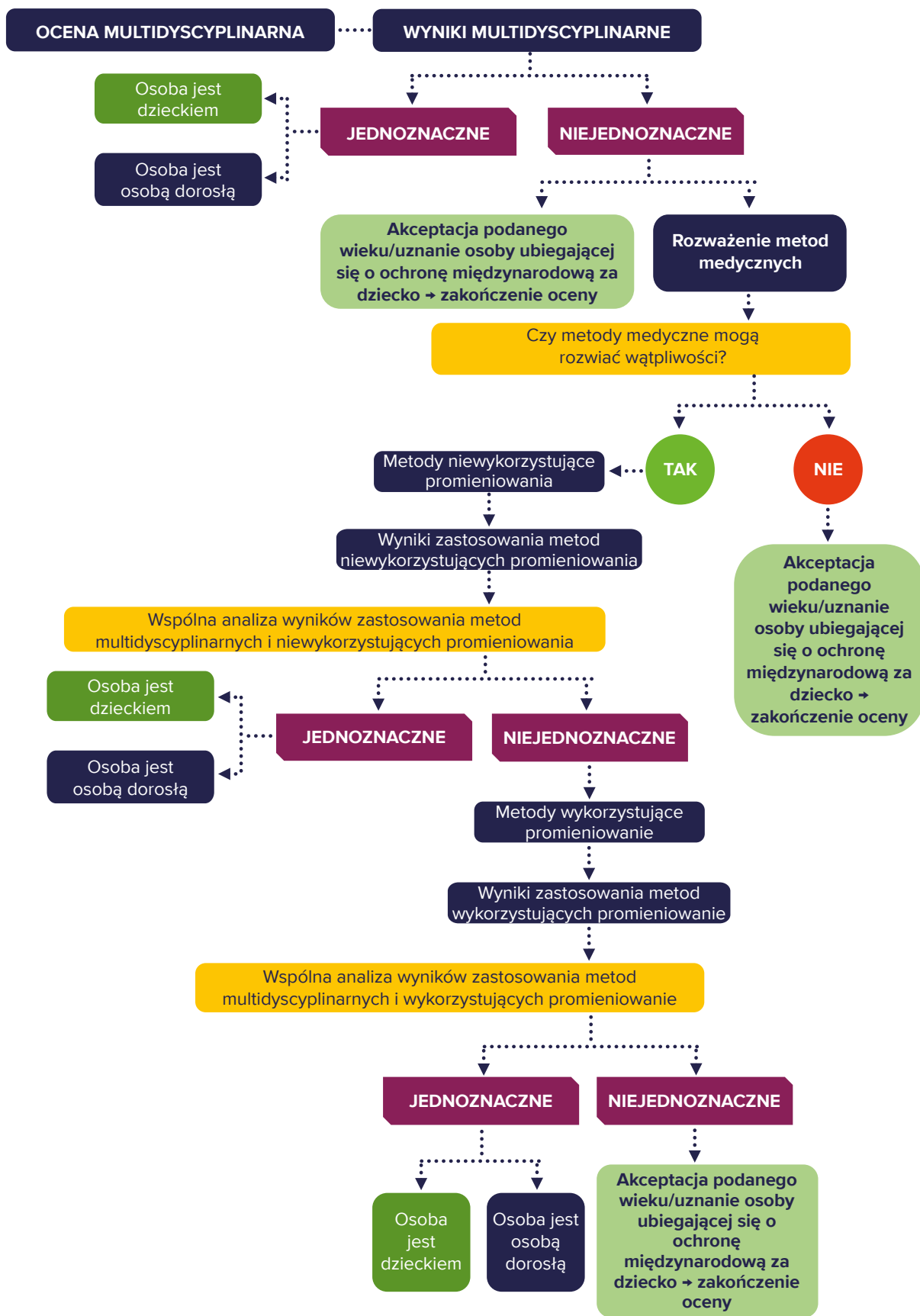

kulturowych lub ze względu na piętno społeczne lub doświadczenia związane ze znęcaniem się bądź przemocą.

Do celów oceny wieku nie można nigdy wykorzystywać oceny dojrzałości płciowej na podstawie obserwacji (nagość), ponieważ jest to metoda wysoce inwazyjna i nie służy do oszacowania wieku chronologicznego.

Rys. 2. Schemat ilustrujący podejście kaskadowe i multidyscyplinarne

3.3.1. Metody niemedyczne służące do oceny wieku

Biorąc pod uwagę, że obecne metody **nie pozwalają z całą pewnością określić wieku chronologicznego danej osoby**, zaleca się stosowanie kombinacji różnych metod. **Podejście kaskadowe ma na celu zminimalizowanie inwazyjności** poprzez priorytetowe traktowanie metod najmniej inwazyjnych. Natomiast **podejście multidyscyplinarne rozwiązuje problem ograniczonej dokładności** poprzez zaangażowanie specjalistów z różnych dziedzin – takich jak służby socjalne, psychologia i pediatria – którzy oceniają wiek z wielu perspektyw. Metoda ta pomaga zawęzić szacowany przedział wiekowy, zapewniając bardziej wiarygodny wynik. Podejście multidyscyplinarne ⁽⁹⁴⁾ zazwyczaj obejmuje niemedyczne metody oceny wieku stosowane wspólnie w celu uzyskania kompleksowego zrozumienia wieku osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, jak przedstawiono poniżej (wykaz niewyczerpujący).

- **Analiza dalszych dowodów.** Gdy początkowo zebrane dokumenty lub dostępne informacje nie zawierają żadnej wzmianki o wieku, należy aktywnie zainicjować dalszą weryfikację/analizę innych dokumentów. Informacje na temat wieku osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową można pozyskać, analizując dokumentację szkolną, dokumenty religijne, karty szczepień rodzinnych lub inne dokumenty medyczne, a także zdjęcia opatrzone znacznikiem czasu, posty w mediach społecznościowych zawierające dokładne daty oraz wszelkie inne pomocne elementy, które są uznawane za autentyczne. Jak wspomniano w [sekcji 2.2.1 Ocena dowodów z dokumentów](#), przy rozpatrywaniu dowodów potwierdzających nie należy wymagać uwierzytelniania dokumentów, w przypadku gdy dostępne są inne poszlaki potwierdzające niepełnoletniość. Jeśli organy krajowe podejrzewają, że dokument jest sfałszowany, mogą zwrócić się o jego weryfikację. Należy jednak pamiętać, że osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową mogą mieć na telefonach komórkowych tylko kopie lub zdjęcia swoich dokumentów. Jeżeli taka analiza dalszych dokumentów wystarczy do obiektywnego uznania wieku podanego przez osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową, proces ustalania wieku powinien zostać zakończony.
- **Rozmowa w celu oceny wieku:** służy ona odtworzeniu chronologicznej sekwencji wydarzeń z życia danej osoby w celu oszacowania jej wieku. Jeżeli rozmowa w celu oceny wieku ma wystarczająco informacyjny charakter i można uzyskać rozstrzygające wyniki, nie ma potrzeby przeprowadzania oceny psychospołecznej. Jeżeli ustalenia są niewystarczające i wątpliwości co do podawanego wieku utrzymują się, należy przeprowadzić ocenę dojrzałości psychospołecznej. Więcej informacji można znaleźć w części [Załącznik 1 – Rozmowa w celu oceny wieku](#).
- **Ocena psychospołeczna:** pozwala analizować obszary życia danej osoby, jej dojrzałość psychiczną oraz emocjonalną, rozwój i zachowanie. Rozwój w tym kontekście odnosi się nie tylko do rozwoju poznawczego i emocjonalnego, lecz także do obserwowanych zachowań, takich jak zdolność do angażowania się w działania dostosowane do wieku, zdolność do przyjmowania odpowiedzialności za codzienne zadania, sposób wyrażania niezależności, zarządzanie emocjami oraz interakcje z rówieśnikami i dorosłymi.

Osoby oceniające przeprowadzają rozmowy z wykorzystaniem pytań otwartych i, w stosownych przypadkach, narzędzi, takich jak rysunki, aby pomóc danej osobie w wyrażaniu swoich poglądów. Osoby oceniające muszą mieć na uwadze różnice kulturowe, potencjalną

⁽⁹⁴⁾ Zobacz art. 25 ust. 1 i motyw 37 APR.

traumę oraz stan emocjonalny danej osoby ⁽⁹⁵⁾. Taka ocena powinna być przeprowadzana przez specjalistów posiadających wiedzę specjalistyczną w zakresie szacowania wieku i rozwoju dzieci, np. pracowników socjalnych, psychologów lub pediatrów, by ocenić różne czynniki, takie jak czynniki fizyczne, psychologiczne, rozwojowe, środowiskowe i kulturowe ⁽⁹⁶⁾, oraz dokonać dalszej analizy dowodów. Więcej informacji można znaleźć w części [Załącznik 2 – Ocena psychospołeczna](#).

Jak wyjaśniono w [ramce zawierającej względy praktyczne](#), aby uniknąć powielania działań i powtarzających się pytań, należy skoordynować wymianę pewnych informacji zgromadzonych podczas kontroli przesiewowej i istotnych dla procesu oceny wieku z tymi ekspertami, którzy są częścią multidyscyplinarnego zespołu ds. oceny wieku.

Jednocześnie informacje uzyskane w ramach oceny multidyscyplinarnej mogą, w stosownych przypadkach, zostać przekazane odpowiednim organom (np. w przypadku intersekcyjnych wskaźników podatności mających zastosowanie do oceny wymagań w zakresie szczególnego traktowania lub w przypadku mechanizmów ukierunkowanej pomocy). Ta dwustronna wymiana pomaga usprawnić procedury, wzmacnia holistyczny charakter podejścia multidyscyplinarnego i gwarantuje, że proces ten będzie dostosowany do dziecka.

Ostateczna decyzja dotycząca wieku osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową powinna opierać się na wynikach tych ocen i wyciągniętych wnioskach z praktyki zawodowej.

Tabela 2. Główne różnice między oceną psychospołeczną a rozmową w celu oceny wieku

	ROZMOWA W CELU OCENY WIEKU	OCENA PSYCHOSPOŁECZNA
PRZEDMIOT	Wspomnienia dotyczące znanych zdarzeń i historia osobista.	Szersza ocena dojrzałości, rozwoju poznawczego i fizycznego, interakcji społecznych i środowiska.
METODY	Częściowo ustrukturyzowany ⁽⁹⁷⁾ format rozmowy.	Obserwacyjne ⁽⁹⁸⁾ , kontekstowe i oparte na współpracy.
OSOBY OCENIAJĄCE	Przeszkoleni specjaliści (np. pracownicy socjalni lub inni urzędnicy, którzy są niezależni i nie biorą udziału w przesłuchiowaniu osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową w sprawie azylu).	Multidyscyplinarny zespół (np. psychologowie, pracownicy socjalni, pediatrzy, z udziałem specjalistów ds. przyjmowania, nauczycieli i innych specjalistów mających kontakt z osobą ubiegającą się o ochronę międzynarodową).

⁽⁹⁵⁾ Na podstawie: UNICEF, *Technical note on age assessment* [Nota techniczna dotycząca oceny wieku], *op. cit.*, przypis 7.

⁽⁹⁶⁾ Motyw 37 APR.

⁽⁹⁷⁾ Rozmowa częściowo ustrukturyzowana to metoda gromadzenia danych jakościowych, która łączy elementy zarówno rozmów ustrukturyzowanych, jak i nieustrukturyzowanych. Obejmuje ona przygotowany zestaw pytań otwartych oraz umożliwia osobie prowadzącej rozmowę elastyczność w zgłębianiu nowych tematów, które mogą pojawić się podczas rozmowy.

⁽⁹⁸⁾ Obiektywne obserwacje („Widzę”, „Słyszę”); obserwacja musi ograniczać się do aspektów dotyczących wieku chronologicznego.

CEL	Weryfikacja podanego wieku lub ustalenie przybliżonego wieku dzięki wspomnianiu sytuacji związanych z konkretnymi datami i wydarzeniami (święta państwowe, wydarzenia historyczne, takie jak wybory, klęski żywiołowe, wydarzenia sportowe itp.).	Ocena dojrzałości emocjonalnej i społecznej danej osoby, a także jej rozwoju poznawczego i fizycznego.
------------	---	--

Praktyczna wskazówka – Modele służące koordynacji multidyscyplinarnych ocen wieku

W przypadku gdy w procesie uczestniczy wielu ekspertów, którzy przeprowadzają ocenę niezależnie od siebie, kluczowe znaczenie ma **koordynacja działań różnych specjalistów** w celu zebrania wyników. Pozwala ona na wymianę spostrzeżeń, umożliwiając specjalistom wyjaśnienie marginesu błędu w odniesieniu do odpowiednich wyników i usprawnienie procesu.

W praktyce koordynacja ta może przyjąć formę wymiany poglądów na temat wyników między specjalistami po zakończeniu ich indywidualnych ocen. Co do zasady istnieją dwa główne sposoby organizacji takiej koordynacji:

- **Panel multidyscyplinarny.** O ile to możliwe, ocenę wieku można również koordynować poprzez zorganizowanie jednej sesji oceniającej, podczas której kilku specjalistów spotyka się wspólnie z osobą ubiegającą się o ochronę międzynarodową. Pytania są zadawane w zależności od obszaru specjalizacji zaangażowanych specjalistów.
- Zaletą takiego podejścia panelowego jest to, że osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową jest oceniana tylko raz, a nie wielokrotnie przez różne osoby, co pozwala na szybsze zakończenie procesu bez konieczności umawiania się na kolejne spotkania, które go opóźniają. W przeciwieństwie do powtarzanych indywidualnych ocen metoda panelowa zapobiega również powielaniu działań, ponieważ osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową nie musi wielokrotnie opowiadać swojej historii różnym specjalistom. W przypadku właściwego wdrożenia panel multidyscyplinarny może stanowić bardziej holistyczną, terminową i dostosowaną do dziecka alternatywę dla wielokrotnych ocen lub badań medycznych. Osoby oceniające mogą również omówić swoje opinie między sobą bezpośrednio po zakończeniu oceny, aby dojść do potencjalnego wniosku (potwierdzenie wieku lub konieczność przeprowadzenia dodatkowej oceny).

- Ewentualną wadą korzystania z panelu ekspertów jest to, że osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową może czuć się przytłoczona pytaniami zadawanymi jednocześnie przez kilka osób.
- **Multidyscyplinarna ocena przeprowadzona oddzielnie przez każdego eksperta.** Specjaliści przeprowadzają oceny oddzielnie (np. psycholog, pracownik socjalny, pediatra), a następnie spotykają się, aby omówić swoje indywidualne ustalenia. Pytania są zadawane w zależności od obszaru specjalizacji zaangażowanych specjalistów. Format ten pozwala ekspertom na triangulację wyników, wyjaśnienie marginesów błędu i uzgodnienie wspólnego stanowiska bez narażania osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową na wielokrotne, nakładające się w czasie rozmowy.
- Zaletą tego podejścia jest to, że osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową spotyka się z każdym specjalistą indywidualnie, co zmniejsza ryzyko przytłoczenia przez środowisko grupowe. Każdy ekspert może skupić się na swojej konkretnej dziedzinie wiedzy i nawiązać kontakt z osobą ubiegającą się o ochronę międzynarodową, co może prowadzić do bardziej dokładnej i szczegółowej oceny. Metoda ta pozwala również na elastyczność w planowaniu harmonogramu i gwarantuje, że opinie specjalistów są formułowane niezależnie przed dyskusją, co może zwiększyć obiektywność wspólnych wniosków.

Wadą jest to, że cały proces może trwać dłużej, ponieważ konieczne jest kilka osobnych spotkań, co może opóźnić zakończenie oceny. Osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową może być zmuszona do powtarzania niektórych informacji podczas różnych spotkań, co może być męczące lub emocjonalnie obciążające. Istnieje także ryzyko niespójnych interpretacji wśród ekspertów, jeżeli koordynacja lub komunikacja po przeprowadzeniu poszczególnych ocen są słabe. 933

Opiekun musi zostać poinformowany z wyprzedzeniem – podczas spotkania przygotowawczego – o tym, jak wielu ekspertów będzie zaangażowanych w proces oceny wieku. Podczas spotkania osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową z ekspertami należy skupić się na stworzeniu atmosfery zaufania i serdeczności, jasno przedstawiając ekspertów, ich rolę i obowiązki. Pomaga to stworzyć bardziej swobodną atmosferę.

Nadrzędne znaczenie ma poszanowanie poufności informacji lub dowodów udostępnianych podczas oceny. Margines błędu, szczególnie ten związany z metodami medycznymi, musi być **wyjaśniony w sposób przejrzysty**, zwłaszcza jeśli wyniki są niejednoznaczne (gdy zakres obejmuje dzieciństwo i dorosłość).

W przypadku gdy ocena wieku jest przeprowadzana podczas jednej sesji przez multidyscyplinarny panel ekspertów, ważne jest, aby osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową nie czuła się onieśmielona i przytłoczona nadmierną liczbą obecnych osób.

Po zakończeniu sesji panelowej organ rozstrzygający⁽⁹⁹⁾ jest odpowiedzialny za podjęcie decyzji na podstawie opinii i zaleceń panelu.

⁽⁹⁹⁾ Choć w APR określono normy i gwarancje dotyczące procedur oceny wieku, nie wyklucza ono możliwości udziału organów krajowych, w tym sądów, w ustalaniu wieku. W związku z tym państwa członkowskie zachowują swobodę decydowania o zleceniu oceny wieku na zewnątrz i wyznaczeniu innego organu do wydania opinii. Organ rozstrzygający, który ponosi ostateczną odpowiedzialność za decyzję dotyczącą wieku, może następnie podjąć decyzję na podstawie wyniku oceny wieku zgodnie z krajową praktyką i gwarancjami proceduralnymi.

W przypadku niejednoznacznych wyników po przeprowadzeniu multidyscyplinarnej oceny wieku organy mają dwie możliwości.

Możliwość 1: organy mogą zakończyć ocenę i zastosować zasadę rozstrzygnięcia wątpliwości na korzyść osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, uznając taką osobę za dziecko. Jak określono w motywie 37 i art. 25 ust. 2 APR, w przypadku gdy wynik oceny jest niejednoznaczny, państwa członkowskie nie są zobowiązane do wystąpienia o badanie lekarskie lub do kontynuowania oceny, jeżeli takie badanie nie rozwiązałoby pozostałych wątpliwości.

Możliwość 2: organy decydują się kontynuować ocenę wieku i wnoszą o badanie lekarskie na ściśle określonych warunkach. Badanie lekarskie musi być jak najmniej inwazyjne i być przeprowadzane z pełnym poszanowaniem godności osoby badanej.

3.3.2. Badanie lekarskie: priorytetowe traktowanie najmniej inwazyjnego badania

Badania medyczne służące ocenie wieku to badania obejmujące procedury medyczne (np. ultrasonografia, radiografia). Metody te należy rozważać dopiero po wyczerpaniu wszystkich innych sposobów oceny wieku, które nie dały jednoznacznych wyników. W przypadku gdy badania medyczne mogą rozwiązać wątpliwości dotyczące wieku, należy priorytetowo traktować **nieinwazyjne metody niewykorzystujące promieniowania**.

Metody wykorzystujące promieniowanie, takie jak promieniowanie rentgenowskie, powinny być stosowane wyłącznie w ostateczności⁽¹⁰⁰⁾, zgodnie z zasadą „nie szkodzić” oraz zasadą „na najniższym racjonalnie osiągalnym poziomie” (ALARA), aby zminimalizować narażenie na promieniowanie.

Zastosowana metoda musi również uwzględniać sposób przeprowadzania badania.

- **Margines błędu** nieodłącznie związany z wszystkimi metodami powinien zostać udokumentowany, zwłaszcza gdy wyniki są niejednoznaczne, i stosowany na korzyść osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową zgodnie z zasadami najlepszego interesu i rozstrzygnięcia wątpliwości na korzyść osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową. Ponadto metody powinny być dobierane w oparciu o dany przedział wiekowy i płeć osoby poddawanej ocenie, ponieważ dokładność może się różnić.
- Należy unikać podawania jedynie średniej wieku (np. 17,4 lat). Zamiast tego **należy podać cały zakres wiekowy** lub najbardziej prawdopodobny wiek minimalny i maksymalny w tym zakresie. W wielu metodach podaje się przedziały wiekowe, a nie

⁽¹⁰⁰⁾ Komitet Ochrony Praw Pracowników Migrujących i Członków ich Rodzin, *Joint general comment No. 4 (2017) of the Committee on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families and No. 23 (2017) of the Committee on the Rights of the Child on State obligations regarding the human rights of children in the context of international migration in countries of origin, transit, destination and return* [Wspólny komentarz ogólny nr 4 (2017) Komitetu Ochrony Praw Pracowników Migrujących i Członków ich Rodzin oraz nr 23 (2017) Komitetu Praw Dziecka w sprawie obowiązków państwa dotyczących praw człowieka przysługujących dzieciom w kontekście migracji międzynarodowej w krajach pochodzenia, tranzytu, przeznaczenia i powrotu], 2017 r., <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g17/343/65/pdf/g1734365.pdf>: „Państwa powinny powstrzymać się od stosowania metod medycznych opartych między innymi na analizie badań kości i uzębienia, które to badania mogą być niedokładne, charakteryzować się dużym marginesem błędów, a także mogą być traumatyczne i prowadzić do niepotrzebnych procesów sądowych”.

dokładny wiek, dlatego przypisanie średniej (np. twierdzenie, że dana osoba ma 18 lat w przedziale wiekowym 16–20 lat) nie odzwierciedla pełnej niepewności oceny. Jeśli prawdopodobieństwo każdego możliwego wieku w danym przedziale nie jest znane (rozkład prawdopodobieństwa), stosowanie średniej wieku może być mylące. Przykładowo jeśli zakres obejmuje 18 lat (np. 16,4–22,3 lat), a średnia między minimalnym a maksymalnym wiekiem w tym zakresie przekracza 18 lat, może to spowodować niesprawiedliwe zaklasyfikowanie danej osoby jako osoby dorosłej. Zaniedbanie marginesu błędu może nie przynieść korzyści osobie podlegającej ocenie ⁽¹⁰¹⁾.

- Jeżeli medyczne metody oceny wieku określają przedział wiekowy wraz z **oszacowaniem prawdopodobieństwa**, należy także wyraźnie wskazać prawdopodobieństwo, że ustalony wiek wynosi poniżej lub powyżej 18 lat. Ocena powinna uwzględniać stopień prawdopodobieństwa odzwierciedlony w ocenie medycznej, przy czym należy pamiętać, że takie wyniki wyrażają raczej prawdopodobieństwa niż pewniki.
- Badania nigdy nie powinny być narzucane siłą ani niezgodne z wartościami kulturowymi. Specjaliści muszą zwracać uwagę na wrażliwość na aspekt płci i wrażliwość kulturową oraz muszą działać zgodnie ze swoją wiedzą fachową w zakresie szacowania wieku. Przy ocenie wieku osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową nie należy stosować żadnych metod wymagających rozbierania się do naga ani badania intymnych części ciała.

Do zapamiętania

Badania **wymagające rozbierania się do naga** lub obserwacji intymnych części ciała jako oceny dojrzałości płciowej na podstawie obserwacji **nigdy nie mogą być przeprowadzane**. Ma to kluczowe znaczenie dla zachowania poszanowania godności danej osoby i jest szczególnie ważne w przypadku osób ubiegających się o ochronę międzynarodową, które mogły doświadczyć niegodziwego traktowania w celach seksualnych, znęcania fizycznego oraz wykorzystywania ⁽¹⁰²⁾. Ponadto ocena cech fizycznych w celu oszacowania wieku danej osoby wiąże się z dużym marginesem błędu ⁽¹⁰³⁾, gdy stosuje się ją do odróżnienia nastolatka od osoby dorosłej.

Podczas przeprowadzania badań lekarskich specjaliści z dziedziny medycyny oceniający wiek uwzględniają wyniki poprzednich badań przeprowadzonych przez innych zaangażowanych ekspertów, wyjaśniają swoją opinię, przedstawiają wyniki, zastosowaną technikę, jej ograniczenia i margines błędu, zapewniając w ten sposób jak najbardziej wiarygodny wynik.

⁽¹⁰¹⁾ Schmeling, A., Schumacher, G. i Rudolf, E., *Medical age assessment of juvenile migrants*, 2018 r., <https://data.europa.eu/doi/10.2760/47096>.

⁽¹⁰²⁾ Komitet Praw Dziecka ONZ, *R.Y.S. przeciwko Hiszpanii*, 2021 r. Streszczenie dostępne w [bazie orzecznictwa EUAA](#). Komitet Praw Dziecka uznał, że „badania wymagające rozebrania się lub oględzin genitaliów lub innych intymnych części ciała naruszają godność, prywatność i integralność cielesną dziecka i powinny być zabronione”.

⁽¹⁰³⁾ Komitet Praw Dziecka przedstawił swoje stanowisko w sprawie skargi dotyczącej naruszenia praw w sprawie *R.Y.S. przeciwko Hiszpanii*, *Komitet Praw Dziecka ONZ, 4 lutego 2021 r.* Komitet uznał, że „badania dzieci wymagające rozebrania się lub oględzin genitaliów lub intymnych części ciała stanowią naruszenie ich godności, prywatności i integralności cielesnej i powinny być wykluczone w celu oceny wieku”. Streszczenie dostępne w [bazie orzecznictwa EUAA](#).

Zgodnie z art. 25 ust. 3 APR wyniki tych **badania lekarskich muszą być analizowane** w ramach oceny całościowej **wraz z innymi ustaleniami**, takimi jak na przykład wyniki ocen przeprowadzonych przez innych specjalistów (podejście multidyscyplinarne) w celu zapewnienia jak najbardziej wiarygodnego wyniku.

Ograniczenia i względy etyczne dotyczące medycznych ocen wieku

Inwazyjne badania medyczne, takie jak badania kości lub uzębienia, mogą być postrzegane jako ingerujące, mogą być kosztowne, wymagać użycia wyrobów medycznych lub wymagać udziału specjalistów o ograniczonej dostępności. Dodatkowo mogą one jeszcze bardziej traumatyzować osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową, zwłaszcza osoby, które doświadczyły znęcania się i przemocy ze względu na płeć. Ponadto metody te charakteryzują się dużym marginesem błędów i często dostarczają wyniki obejmujące szeroki zakres wieku. Na wyniki mogą mieć wpływ różnice etniczne, społeczno-ekonomiczne i związane z płcią, a ich wiarygodność nie jest większa niż w przypadku metod niemedyceńskich.

Lekarze również wyrazili niechęć do wykorzystywania badań medycznych do celów administracyjnych, ponieważ oceny te mogą kolidować z ich podstawowym obowiązkiem opieki nad dziećmi. Korzystanie z biologicznych metod oceny wieku ⁽¹⁰⁴⁾ do oceny wieku chronologicznego jest szeroko kwestionowane w badaniach naukowych, ponieważ również te metody mogą dostarczyć jedynie szerokiego spektrum szacunków dotyczących wieku ⁽¹⁰⁵⁾.

Ponadto, jak określono w motywie 37 APR, jeżeli wynik oceny wieku jest niejednoznaczny lub przedział wiekowy obejmuje mniej niż 18 lat, państwa członkowskie **powinny zakładać, że osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową jest dzieckiem**, wzmacniając zasady najlepszego interesu dziecka i rozstrzygnięcia wątpliwości na korzyść osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową w trakcie całego procesu. Tę zasadę należy rozumieć jako mającą zastosowanie nawet w przypadkach, gdy dana osoba twierdzi, że jest pełnoletnia, ale istnieją uzasadnione wątpliwości, że może być osobą małoletnią.

3.4. Decyzja

APR stanowi, że **organ rozstrzygający** jest odpowiedzialny za wszczęcie oceny wieku i zawsze to ten organ powinien decydować o wszczęciu oceny wieku ⁽¹⁰⁶⁾ oraz podejmować decyzję na podstawie wyniku takiej oceny. Nie określono jednak, który organ/podmiot

⁽¹⁰⁴⁾ Mianowicie metody medyczne służące do oceny wieku biologicznego danej osoby, który niekoniecznie odpowiada wiekowi chronologicznemu.

⁽¹⁰⁵⁾ Stanowisko BSPED w sprawie oceny wieku dzieci i młodzieży, <https://www.bsped.org.uk/clinical-resources/position-statements/#link6>, Brytyjskie Stowarzyszenie Stomatologiczne (BDA) stwierdziło, że stosowanie badań rentgenowskich uzębienia jest „niedokładną metodą oceny wieku”. BDA uważa również, że wykonywanie zdjęć rentgenowskich osób, które nie odnoszą z tego żadnych korzyści zdrowotnych, jest niewłaściwe i nieetyczne.

⁽¹⁰⁶⁾ Art. 25 ust. 1 APR.

powinien być właściwy do **decydowania o wieku** po przeprowadzeniu oceny wieku. Aspekt ten może zostać uregulowany w prawie krajowym.

Po przeprowadzeniu oceny wieku decyzja w sprawie wieku osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową opiera się **na wspólnej analizie wyników** zarówno oceny multidyscyplinarnej, jak i – w stosownych przypadkach – badania lekarskiego. Decyzja dotycząca wieku jest podejmowana po uwzględnieniu opinii wszystkich zaangażowanych ekspertów, aby uzyskać jak najbardziej wiarygodny wynik.

W sytuacjach gdy eksperci z zespołu multidyscyplinarnego dochodzą do różnych wniosków lub gdy wyniki oceny multidyscyplinarnej i badania lekarskiego nie są zgodne, organ rozstrzygający pozostaje odpowiedzialny za rozważenie dostępnych dowodów i wyciągnięcie ostatecznych wniosków. Organ powinien dokładnie udokumentować, w jaki sposób rozpatrywano rozbieżne opinie, w tym uzasadnienie wyboru jednego zestawu ustaleń zamiast innego; powinien w sposób przejrzysty wskazać wszelkie utrzymujące się marginesy błędów i dokonać całościowej oceny. W przypadku gdy po ocenie wszystkich dostępnych informacji utrzymuje się niepewność, należy stosować zasadę rozstrzygnięcia wątpliwości na korzyść osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, co prowadzi do domniemania małoletniości.

Ostateczna decyzja w sprawie szacowanego wieku **musi zostać udokumentowana na piśmie i przekazana zainteresowanej osobie oraz jej opiekunowi**. To, czy ostateczne ustalenie wieku musi przyjąć formę decyzji administracyjnej, zależy przede wszystkim od procedury krajowej. APR i RCD (2024) wymagają, aby każda decyzja w sprawie statusu osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, w tym ustalenia mające wpływ na dostęp do gwarancji (np. wyznaczenie opiekuna), była uzasadniona, z zastrzeżeniem prawa osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową do bycia wysłuchanym, i zapewniała możliwość skorzystania ze skutecznego środka zaskarżenia. W praktyce oznacza to, że jeżeli wynik oceny wieku lub weryfikacji wieku ma konsekwencje prawne dla traktowania osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową w procedurze azylowej lub w procedurze przyjmowania, zasadniczo należy go sformalizować w akcie administracyjnym lub decyzji.

W piśmie informującym o decyzji należy wyraźnie podać **kwalfikacje** ekspertów zaangażowanych w ocenę wieku, wraz z **ich uzasadnioną opinią** dotyczącą wieku osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową. Ponadto, opierając się wyłącznie na podejściu multidyscyplinarnym, należy wskazać **szacowany przedział** wiekowy. Podobnie, w przypadku stosowania metod medycznych należy określić **margines błędów** związany z tymi metodami.

W przypadku gdy ocena medyczna lub ocena łączna wskazuje przedział wiekowy wraz z **oszacowaniem prawdopodobieństwa**, należy wyraźnie podać stopień prawdopodobieństwa, że dana osoba ma mniej lub więcej niż 18 lat, a ostateczna decyzja powinna uwzględniać fakt, że oceny takie wyrażają prawdopodobieństwo, a nie pewność.

Pismo informujące o decyzji musi również zawierać uzasadnienie **decyzji podjętej przez organ rozstrzygający**. Ponadto informacje te należy wyjaśnić osobie ubiegającej się o ochronę międzynarodową ustnie ⁽¹⁰⁷⁾, **dostosowując je do poziomu zrozumienia tej osoby**.

⁽¹⁰⁷⁾ Sprawa [A.C. przeciwko Francji](#) (op. cit., przypis 90) zanim ETPC podkreślił, że państwa członkowskie powinny zapewnić gwarancje proceduralne po ocenie wieku, w tym konieczność przekazania osobie ubiegającej się o ochronę międzynarodową wyników różnych badań i poinformowania jej o możliwościach skorzystania ze skutecznego środka zaskarżenia.

Wyjaśnienie musi być wystarczająco precyzyjne, kompletne i dostępne, aby umożliwić osobie ubiegającej się o ochronę międzynarodową **pełne zrozumienie uzasadnienia** decyzji. Osobie ubiegającej się o ochronę międzynarodową należy udzielić wszelkich informacji niezbędnych do skorzystania z przysługującego jej prawa do **skutecznego środka zaskarżenia** oraz do uzyskania dostępu do pomocy prawnej w celu odwołania się od decyzji w sprawie wieku ⁽¹⁰⁸⁾.

Zgodnie z art. 8 CRC w celu szybkiego **przywrócenia pełnej tożsamości** osobie ubiegającej się o ochronę międzynarodową należy wydać dokument tożsamości zawierający informacje na temat ostatecznego wieku ⁽¹⁰⁹⁾. Należy wyjaśnić, że w ramach oceny nie zawsze ustala się dokładny wiek chronologiczny, lecz raczej określa się, czy osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową należy uznać za małoletnią czy za osobę dorosłą do celów procedury. W przypadku gdy wyniki wskazują tylko na przedział wiekowy lub pozostają niejednoznaczne, zastosowanie musi mieć **zasada rozstrzygania wątpliwości na korzyść osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową**, a osobę tę należy traktować **jako małoletnią** ⁽¹¹⁰⁾.

Jednocześnie to ustalenie nie powinno uniemożliwiać osobie ubiegającej się o ochronę międzynarodową późniejszego udowodnienia dokładnej daty urodzenia. Jeśli na późniejszym etapie osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową będzie w stanie uzyskać i przedstawić dokumenty urzędowe z kraju pochodzenia lub innych wiarygodnych źródeł, jej zarejestrowany wiek powinien zostać odpowiednio skorygowany w oficjalnych rejestrach.

Do zapamiętania – ocena wieku i AMMR

Art. 25 ust. 7 APR stanowi, że państwa członkowskie mogą **uznawać decyzje w sprawie oceny wieku wydane przez inne państwa członkowskie**, jeżeli ocena wieku została przeprowadzona zgodnie z prawem Unii. Aby umożliwić uznanie, wspólne wyniki oceny wieku mogą zawierać odniesienie do zastosowanych metod i uzasadnienie decyzji, w duchu dobrej współpracy między państwami członkowskimi. Informacje te można by wymieniać na przykład za pośrednictwem DubliNet.

3.5. Kwestionowanie decyzji dotyczącej wieku

Osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową powinna mieć możliwość zakwestionowania wyników procesu oceny wieku w odrębnym odwołaniu albo w ramach odwołania od decyzji w pierwszej instancji, w zależności od obowiązujących ram krajowych.

Co ważne, prawo do odwołania powinno przysługiwać **niezależnie od wyniku procedury azylowej**. Dzieci, które zostały nieprawidłowo sklasyfikowane jako osoby dorosłe i którym

⁽¹⁰⁸⁾ Brak zapewnienia wystarczającego poziomu dokładności i precyzji we wszystkich decyzjach związanych z wynikiem oceny wieku może skutkować naruszeniem obowiązków proceduralnych i należytej staranności wynikających z art. 8 EKPC, ze względu na sytuację dzieci wymagających szczególnego traktowania.

⁽¹⁰⁹⁾ Zgodnie z art. 8 CRC w celu szybkiego **przywrócenia pełnej tożsamości** osobie ubiegającej się o ochronę międzynarodową należy wydać dokument tożsamości zawierający informacje na temat ostatecznego wieku. W tym samym celu, jeśli osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową może przedstawić ważne i wystarczające dowody potwierdzające podany przez nią wiek, nawet jeśli nie został on potwierdzony podczas oceny wieku, wiek ten powinien zostać zaakceptowany i niezwłocznie skorygowany w oficjalnych rejestrach.

⁽¹¹⁰⁾ Art. 25 ust. 2 APR.

udzielono ochrony międzynarodowej, powinny nadal mieć możliwość zaskarżenia decyzji w sprawie oceny wieku. Błędna klasyfikacja może skutkować utratą zabezpieczeń dotyczących dzieci podczas procedury, takich jak odpowiednie warunki przyjmowania lub wsparcie opiekuna; może również wpłynąć na rozpatrywanie wniosków o udzielenie azylu składanych przez dzieci, np. w odniesieniu do form prześladowań odnoszących się w szczególności do dzieci, a także na dostęp do praw po podjęciu decyzji w sprawie statusu, np. bieżące wsparcie, prawo do edukacji, łączenie rodzin.

Aby uniknąć **nieodwracalnych szkód**, procedury odwoławcze powinny być przeprowadzane niezwłocznie, ponieważ przedłużająca się niepewność może pozbawić dzieci praw, które im przysługują, tj. prawo do terminowego łączenia rodzin w terminach proceduralnych określonych w prawie unijnym i krajowym. Chociaż w APR nie nakłada się prawnego obowiązku zapewnienia odrębnego prawa do odwołania się od decyzji w sprawie oceny wieku, rozporządzenie to również tego nie wyklucza. Podejście to jest zgodne z zasadami zapisanymi w Karcie UE, zwłaszcza w art. 41, który gwarantuje prawo do dobrej administracji, oraz art. 47, który zapewnia prawo do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu. Oznacza to dostęp do akt sprawy i aktualnych informacji na temat możliwości odwołania się lub zaskarżenia decyzji, a także pomoc prawną i zastępstwo prawne w trakcie postępowania odwoławczego i kolejnych procedur ⁽¹¹¹⁾.

3.5.1. Ponowne rozpatrzenie decyzji w sprawie oceny wieku w świetle nowych dowodów

Kontrola wieku ustalonego w decyzji wydanej przez organ rozstrzygający z urzędu powinna być zawsze dopuszczalna, jeżeli na późniejszym etapie pojawią się nowe dowody lub informacje. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowego oszacowania wieku należy podjąć natychmiastowe działania w celu **skorygowania informacji** w odpowiednich bazach danych i przywrócenia prawidłowej tożsamości danej osoby. Może to mieć miejsce na przykład wtedy, gdy osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową jest w stanie przedstawić dokument tożsamości ważny ex post w celu potwierdzenia swojej tożsamości po podjęciu decyzji w sprawie wieku.

⁽¹¹¹⁾ Art. 23 ust. 6 lit. b) APR w związku z art. 67 ust. 8 APR.

4. Nowe i powstające technologie

W niektórych państwach stosuje się **testy genetyczne do oceny wieku biologicznego**. Testy te służą do pomiaru modyfikacji chemicznej DNA zwanej metylacją. Metylacja DNA to proces biologiczny związany ze starzeniem się, na który mogą wpływać takie czynniki, jak palenie tytoniu, stres i choroby. DNA można pobrać z wielu źródeł, w tym z krwi i śliny. Przeglądy badań⁽¹¹²⁾ wykorzystujące metylację DNA do oceny wieku osób w każdym wieku wskazują na średni margines błędu w przedziale od 2 do 5 lat⁽¹¹³⁾. Większość badań skupiała się na ograniczonej podgrupie populacji białych mieszkańców Europy Zachodniej. Konieczne są dalsze badania, aby zrozumieć, w jaki sposób pochodzenie etniczne i inne czynniki wpływają na metylację DNA. Istnieją przekonujące dowody na to, że trauma i przeciwności losu zwiększają wiek epigenetyczny. Wykorzystanie DNA do celów administracyjnych rodzi kwestie etyczne dotyczące proporcjonalności i zgody, a także komplikacje związane z ochroną prywatności oraz przechowywaniem próbek i dostępem do nich.

Badania nad zastosowaniem **powstających technologii**, takich jak sztuczna inteligencja (AI), w zarządzaniu migracją i azylem to nowa tendencja, która niesie ze sobą potencjalne korzyści, ale także poważne wyzwania i istotne ryzyko etyczne. W związku z tym wykorzystanie AI w procesach migracyjnych i azylowych, a także identyfikację biometryczną zakwalifikowano jako AI wysokiego ryzyka⁽¹¹⁴⁾. Chociaż niektóre badania wykazują potencjał uczenia maszynowego w zakresie dokładniejszego szacowania wieku, wyniki zależą od jakości wykorzystanych danych i dokładności ich kategoryzacji podczas szkolenia systemu. Ponadto nadal ważne jest uwzględnienie marginesu błędu nowych technologii i potencjalnej stronniczości.

W każdym przypadku APR wyraźnie stanowi, że **oceny wieku muszą być przeprowadzane przez „wykwalifikowanych specjalistów”**. Terminologia ta odnosi się do osób posiadających niezbędną wiedzę fachową i przeszkolenie do przeprowadzania takich ocen zgodnie z ustalonymi metodami i zabezpieczeniami. **Sztuczna inteligencja nie wchodzi w zakres tej definicji.**

Bez odpowiedniego zrozumienia potencjalnych skutków systemów AI nie można zagwarantować **nadzoru ludzkiego i autonomii człowieka**. Równie ważne obawy dotyczące wdrażania tych systemów są związane z potencjalnymi **tendencyjnymi i dyskryminującymi wynikami, z punktu widzenia prywatności, przejrzystości i odpowiedzialności.**

Dlatego też należy unikać stosowania takich technologii do celów oceny wieku, chyba że zostały one poddane walidacji naukowej i wykazano, że są wystarczająco wiarygodne i skuteczne w różnych warunkach, zgodnie z odpowiednimi przepisami etycznymi. Obecnie takie technologie **nie są przewidziane w przepisach i w związku z tym nie mogą być uznawane za zgodną z prawem metodę oceny wieku.**

⁽¹¹²⁾ Maulani, C. et al., *Age estimation using DNA methylation technique in forensics: a systematic review, 2020*. Egipt. J. Forensic Sci., t. 10, 38.

⁽¹¹³⁾ Aliferi, A. et al., *Combining current knowledge on DNA methylation-based age estimation towards the development of a superior forensic DNA intelligence tool, 2022 r.* Forensic Sci. Int. Genet., t. 57, 102637.

⁽¹¹⁴⁾ Zobacz Rada Europy, *Artificial Intelligence and Migration: Report of the Committee on Migration, Refugees and Displaced Persons* [Sztuczna inteligencja i migracja: sprawozdanie Komitetu ds. Migracji, Uchodźców i Wysiedleńców], sprawozdawca Petri Honkonen (wersja tymczasowa, 2025 r.), 5.

5. Dodatkowe zasoby

- [UNICEF Technical note on age assessment \[Nota techniczna UNICEF-u dotycząca oceny wieku\]](#).
- [Zalecenie CM/Rec\(2022\)22 Komitetu Ministrów Rady Europy i uzasadnienie: Zasady dotyczące praw człowieka i wytyczne dotyczące oceny wieku w kontekście migracji](#).
- [Program „Dzieci bez opieki w Europie” \(SCEP\), Position Paper on Age Assessment in the Context of Separated Children in Europe \[Stanowisko w sprawie oceny wieku w kontekście dzieci odseparowanych od rodziców w Europie\]](#).
- [UNHCR Technical guidance: Child Friendly Procedures \[Wytyczne techniczne UNHCR: Procedury przyjazne dziecku\]](#).
- [FRA, Age assessment and fingerprinting of children in asylum procedures – Minimum age requirements concerning children’s rights in the EU, \[Ocena wieku i odciski palców dzieci w procedurach azylowych – wymogi dotyczące minimalnego wieku w kontekście praw dzieci w UE\], 2018 r.](#)
- [Europejska Rada ds. Uchodźców i Wypędzonych \(ECRE\) – Legal Note on Age assessment in Europe \[Nota prawna dotycząca oceny wieku w Europie\]](#).
- [UNHCR observations on the use of age assessments in the identification of separated or unaccompanied children seeking asylum \[Uwagi UNHCR dotyczące stosowania oceny wieku w identyfikacji dzieci odseparowanych od rodziców lub dzieci bez opieki ubiegających się o azyl\]](#).
- [2021 UNHCR Best Interests Procedure Guidelines \[Wytyczne dotyczące procedury najlepszego zabezpieczenia interesów\]](#).
- [UNHCR/UNICEF: The Way Forward to Strengthened Policies and Practices for Unaccompanied and Separated Children in Europe. \[Rozwiązania wspierające polityki i działania na rzecz dzieci bez opieki i dzieci odseparowanych od rodziców w Europie\]](#).
- [UNHCR Policy on Child Protection \[Polityka w sprawie ochrony dzieci\]](#).
- [UNHCR, Guidelines on International Protection No. 8: Child Asylum Claims under Articles 1\(A\)2 and 1\(F\) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the Status of Refugees \[Wytyczne UNHCR w sprawie ochrony międzynarodowej nr 8: Wnioski o status uchodźcy dla dzieci na podstawie art. 1 ust. a pkt 2 oraz art. 1 ust. F Konwencji dotyczącej statusu uchodźców z 1951 r. lub Protokołu dotyczącego statusu uchodźców z 1967 r. do tej konwencji\], HCR/GIP/09/08, 22 grudnia 2009 r.](#)

Załączniki

Celem poniższych załączników jest **wsparcie osób oceniających wiek przez przedstawienie im sugestii** dotyczących aspektów, które mogą być badane podczas procesu oceny wieku. Przedstawione pytania służą jako przykłady. Nie mają one **charakteru nakazowego** i **nie należy ich odczytywać na głos ani stosować mechanicznie**. Osoby oceniające powinny **kierować się własnym profesjonalnym osądem i wiedzą fachową** przy korzystaniu z przedstawionych sugestii. Proponowane przykładowe pytania należy dostosować do potrzeb państw członkowskich. Nie wszystkie pytania mogą być odpowiednie w każdej sytuacji, dlatego należy je dobierać i stosować indywidualnie dla każdego przypadku, aby zapewnić ich adekwatność.

Załącznik 1 – Rozmowa w celu oceny wieku

Rozmowa w celu oceny wieku jest rozmową częściowo ustrukturyzowaną⁽¹¹⁵⁾, w której stosuje się pytania otwarte, aby umożliwić dyskusję i zainicjować ją, oraz podejście skoncentrowane na dziecku, które to podejście wspiera możliwość wypowiedzi i skutecznej komunikacji zgodnie z rozwojem psychofizycznym danej osoby. Rozmowy należy przeprowadzać w przeznaczonym do tego celu miejscu, które zapewnia prywatność i poufność. Powinny one być przeprowadzane z zastosowaniem podejścia przyjaznego dziecku i zawsze odbywać się w obecności mediatora kulturowego i tłumacza ustnego. Pytania należy zadawać w sposób otwarty, nieosądzający i neutralny. Każde pytanie powinno dawać wystarczająco dużo czasu na sformułowanie odpowiedzi i nie powinno być zadane w sposób przesadnie dociekliwy. Kolejne pytania powinny być zadawane zgodnie z przebiegiem rozmowy. Ważne jest, aby wraz z osobą ubiegającą się o ochronę międzynarodową opracować chronologiczne kalendarium ważnych wydarzeń w życiu danej osoby w celu oszacowania jej wieku.

Może to obejmować poniższe kwestie.

- Techniki oparte na pytaniach „przed i po” – znane również jako „pytania kanapkowe” – mające na celu zidentyfikowanie dwóch znanych zdarzeń, jedno przed datą urodzenia osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, a drugie po tej dacie, co pozwala wspomóc proces triangulacji.
- Rozmowy z członkami rodziny lub społeczności (o ile to możliwe), którzy znają osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową, aby przybliżyć jej datę urodzenia dzięki przedstawieniu zdarzeń w kalendarium w porządku chronologicznym. W takim przypadku należy postępować ostrożnie, ponieważ fałszywe lub wprowadzające w błąd informacje mogą być podawane z różnych powodów – w celu przekonania organów, że dana osoba jest małoletnia, nawet jeśli jest dorosła⁽¹¹⁶⁾, albo w celu potencjalnego naruszenia interesów dziecka. Zgoda powinna zostać udzielona przez

⁽¹¹⁵⁾ Rozmowa częściowo ustrukturyzowana to metoda gromadzenia danych jakościowych, która łączy elementy zarówno rozmów ustrukturyzowanych, jak i nieustrukturyzowanych. Obejmuje ona przygotowany zestaw pytań otwartych oraz umożliwia osobie prowadzącej rozmowę elastyczność w zgłębianiu nowych tematów, które pojawiają się podczas rozmowy.

⁽¹¹⁶⁾ Zobacz także [ramka dotycząca względów praktycznych](#) poświęcona handlowi ludźmi i dziecięcym małżeństwom.

osobę zainteresowaną. Ważne jest również, aby nie narażać danej osoby w interakcjach społecznych.

- Opracowanie i wykorzystanie „lokalnych” kalendarzy wydarzeń (spersonalizowanych kalendarzy zawierających daty ważnych wydarzeń dla określonego obszaru geograficznego) w celu ułatwienia pracy osobom oceniającym i wsparcia osób ubiegających się o ochronę międzynarodową w przywoływaniu wspomnień. W związku z tym ważne jest, aby osoby oceniające wiek miały świadomość pochodzenia osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową i różnych rodzajów kalendarzy stosowanych w jej regionie (np. kalendarzy: [hinduistyczny](#), [Hidżry/islamski](#), [buddyjski](#), [irański/Dżalali](#), [etiopski/gyyz](#) i [lgbo](#)).

Gdy to możliwe, obecność dwóch osób oceniających i porównanie wyników kalendarium lub przypomnienia wydarzeń z życia pozwala na uzyskanie bardziej wiarygodnego wyniku. Dokładność wyników zależy od doświadczenia, kompetencji kulturowych i umiejętności osób oceniających.

Integralność procesu rozmowy zwiększa się, gdy osoby oceniające są niezależne od organu rozstrzygającego odpowiedzialnego za podejmowanie decyzji dotyczących osób ubiegających się o ochronę międzynarodową.

Obserwacja wyglądu fizycznego (np. wzrostu, rozwoju, karnacji) może być dodatkowym czynnikiem, który należy wziąć pod uwagę przy ocenie wieku. Jednak wygląd fizyczny nie powinien być traktowany jako coś więcej niż zwykły wskaźnik, ponieważ jest on niewiarygodny i budzi wątpliwości prawne.

Obszary zapytań	Przykłady pytań (niewyczerpujący wykaz – należy dostosować go do kontekstu i osobistej sytuacji osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową)
<p>Skład rodziny i jej historia, w tym</p> <ul style="list-style-type: none"> • kolejność urodzenia i wiek rodzeństwa, • wiek rodziców, • ważne wydarzenia życiowe. 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Czy możesz mi podać swoją datę urodzenia lub dzień i rok urodzenia? Jeśli jest to dla Ciebie trudne, czy możesz mi powiedzieć, co słyszałeś(-aś) od innych osób na temat czasu, pory roku lub roku, w którym się urodziłeś(-aś)?</i> • <i>Kim są osoby w Twojej bliskiej rodzinie, czyli osoby, z którymi mieszkasz(-aś) w przeszłości (np. rodzice, rodzeństwo, dziadkowie lub inni krewni)?</i> • <i>Ile masz rodzeństwa? Czy są starsi czy młodsi od Ciebie? Opowiedz mi o różnicy wieku między Tobą a Twoim rodzeństwem.</i> • <i>Czy wiesz, ile lat mieli Twoi rodzice, kiedy się urodziłeś(-aś)? Ile lat mają teraz?</i> • <i>Czy pamiętasz jakieś uroczystości/wydarzenia rodzinne, na przykład narodziny rodzeństwa lub bliskich kuzynów, ślub bliskiego członka rodziny lub śmierć kogoś bliskiego? Ile miałeś(-aś) lat, kiedy te rzeczy się wydarzyły? W którym roku to było?</i> • <i>Czy Twoja rodzina opowiadała Ci kiedyś historie z Twojego wczesnego dzieciństwa, na przykład kiedy zacząłeś/zaczęłaś chodzić, kiedy wypowiedziałeś(-aś) swoje pierwsze słowo, zacząłeś/zaczęłaś chodzić do przedszkola i szkoły podstawowej, straciłeś(-aś) pierwszy ząb itp.? Wyjaśnij/podziel się tym, co pamiętasz ⁽¹¹⁷⁾.</i> • <i>Czy potrafisz wyjaśnić, skąd tak dobrze znasz/pamiętasz dokładny rok/dokładny miesiąc/dokładną datę (niektórych wydarzeń/ważnych momentów wskazanych powyżej)? Czy działo się coś, co pomogło Ci w zapamiętaniu tych wydarzeń?</i>

⁽¹¹⁷⁾ Należy zachować ostrożność przy zadawaniu tego pytania, ponieważ może ono prowadzić do ujawnienia podatności na zagrożenia lub konkretnych problemów emocjonalnych.

Inne doświadczenia indywidualne.
Pierwsze obowiązki w domu, w tym praca za wynagrodzeniem.
Znaczące zmiany życiowe lub przeprowadzki.
Problemy zdrowotne.

- *Ile miałeś(-aś) lat, gdy rozpoczęłeś/rozpoczęłaś swoją pierwszą pracę zarobkową? Czy wykonywałeś(-aś) wcześniej jakąś inną pracę, np. w rodzinnym gospodarstwie rolnym itp.?*
- *Czy kiedykolwiek przeprowadziłeś(-aś) się ze swoją rodziną do innego domu, regionu, kraju? Pamiętaj, ile miałeś(-aś) lat?*
- *Czy pamiętasz rok i miesiąc opuszczenia przez Ciebie kraju pochodzenia? Jak dawno to było i ile miałeś(-aś) wtedy lat?*
- *Czy zostałeś(-aś) w którymkolwiek z krajów, przez które przejeżdżałeś(-aś), zanim tu przyjechałeś(-aś)? Czy pamiętasz, jak długo tam przebywałeś(-aś)?*
- *Czy podróżowali z Tobą jakieś osoby dorosłe, starsze rodzeństwo lub inni członkowie rodziny lub przyjaciele, którzy mogą pomóc w ustaleniu Twojego wieku? Czy można się z nimi skontaktować?*
- *Czy kiedykolwiek miałeś(-aś) jakieś problemy zdrowotne, takie jak operacje lub inne choroby? Pamiętaj, rodzaj choroby i rok, w którym się pojawiła, lub ile miałeś(-aś) wtedy lat?*
- *Czy możesz wyjaśnić, skąd tak dobrze znasz/pamiętasz dokładny rok/dokładny miesiąc/dokładną datę? Czy w tym czasie wydarzyło się coś jeszcze, co może pomóc Ci w zapamiętaniu (np. określony problem medyczny, ostatni rok pandemii COVID-19, mecz piłki nożnej podczas mistrzostw świata itp.)?*
- *Czy jesteś zaszczepiony(-a)? Czy masz przy sobie jakieś dokumenty dotyczące zdrowia, takie jak karta szczepień lub dokumentacja medyczna?*
- *Powiedziałeś(-aś), że podróżowałeś(-aś) po innych państwach i w niektórych z nich przebywałeś(-aś) przez jakiś czas. Czy pamiętasz, jak długo przebywałeś(-aś) w obozie uchodźców/państwie X przed przeprowadzką?*

Edukacja.
Wiek rozpoczęcia nauki w szkole.
Postępy w kolejnych klasach.
Niezapomniane wydarzenia szkolne.

- Czy kiedykolwiek miałeś(-aś) okazję chodzić do szkoły?
- W jakim wieku zacząłeś/zaczęłaś chodzić do szkoły?
- Czy pamiętasz rok, w którym zacząłeś/zaczęłaś chodzić do szkoły?
- Kiedy zacząłeś/zaczęłaś pracować, aby pomóc swojej rodzinie, czy nadal mogłeś(-aś) chodzić do szkoły? W której klasie wtedy byłeś(-aś)?
- Ile lat nauki szkolnej ukończyłeś(-aś)? Czy kiedykolwiek musiałeś(-aś) powtórzyć którąkolwiek z klas? Jeżeli tak, to którą?
- Czy kiedykolwiek przestałeś(-aś) chodzić do szkoły, a jeśli tak, to dlaczego?
- Jaka jest najwyższa klasa, którą do tej pory ukończyłeś(-aś)?
- Czy pamiętasz, w którym roku ukończyłeś(-aś) tę klasę lub jak dawno temu to było?
- Czy możesz wyjaśnić, skąd tak dobrze znasz/pamiętasz dokładny rok/dokładny miesiąc/dokładną datę? Czy działo się coś, co pomogło Ci w zapamiętaniu tych wydarzeń?

Kamienie milowe związane z kulturą i religią.
Obrzędy dojrzewania.
Rytuały religijne i zwyczajowe.

- W jakim wieku osoby młode zazwyczaj zaczynają przyjmować na siebie obowiązki osoby dorosłej w Twoim państwie/Twojej kulturze? Czy byłeś(-aś) jeszcze częścią swojej społeczności, gdy byłeś(-aś) w tym wieku ⁽¹¹⁸⁾?
- Czy Twoja społeczność organizuje rytuały inicjacyjne, aby pokazać/świętować przejście danej osoby w dorosłość? Może to być zmiana fryzury, ubioru itp. Czy brałeś(-aś) udział w takiej ceremonii lub takim rytuale i pamiętasz, kiedy to miało miejsce?
- W jakim wieku rozpocząłeś/rozpoczęłaś aktywnie praktykować swoją wiarę (np. post)?
- Kiedy zacząłeś/zaczęłaś samodzielnie uczęszczać na nabożeństwa? Ile miałeś(-aś) lat?
- Czy możesz wyjaśnić, skąd tak dobrze znasz/pamiętasz dokładny rok/dokładny miesiąc/dokładną datę? Czy działo się coś, co pomogło Ci w zapamiętaniu tych wydarzeń?

⁽¹¹⁸⁾ Należy zachować ostrożność przy zadawaniu tego pytania, ponieważ może ono prowadzić do ujawnienia podatności na zagrożenia lub konkretnych problemów emocjonalnych.

Wydarzenia historyczne.
Krajowe uroczystości, dni
niepodległości, zmiany
polityczne, wydarzenia
sportowe lub kulturalne.
Klęski żywiołowe,
powodzie, trzęsienia
ziemi, klęska głodu lub
niedobory żywności.
Konflikty, ruchy
uchodźców lub
wysiedlenia,
porozumienia pokojowe
lub zawieszenia broni.

- Czy w Twoim kraju pochodzenia obchodzone są jakieś ważne uroczystości lub święta narodowe, które obchodzisz wraz ze swoją społecznością? Czy pamiętasz, ile miałeś(-aś) lat, gdy ostatnio uczestniczyłeś(-aś) w takiej uroczystości?
- Powiedziłeś(-aś) nam, że pochodzisz z państwa X. Czy pamiętasz jakieś wybory lub zmiany w rządzie, kiedy byłeś(-aś) w domu? Ile miałeś(-aś) wtedy lat? A może pamiętasz rok, w którym doszło do tego zdarzenia?
- Czy pamiętasz jakieś duże wydarzenia sportowe, takie jak słynny mecz piłki nożnej lub turniej, które ludzie świętowali? Ile miałeś(-aś) wtedy lat? W jakim roku miało to miejsce?
- Czy Twoja społeczność lub Twój region kiedykolwiek doświadczyli klęski żywiołowej, takiej jak powódź, susza, trzęsienie ziemi itp.? Ile miałeś(-aś) wtedy lat? A może pamiętasz rok, w którym doszło do tego zdarzenia?
- Czy w Twoim regionie lub państwie miały miejsce wojna lub konflikt, które pamiętasz lub o których opowiadali Ci inni? Ile miałeś(-aś) lat?
- Czy po zakończeniu walk lub ogłoszeniu pokoju odbywały się jakieś uroczystości lub spotkania społeczności? Ile miałeś(-aś) wtedy lat?

Przygotowanie rozmowy – wskazówki dla osób oceniających ⁽¹¹⁹⁾

- Przed rozmową należy zapoznać się z danymi dotyczącymi poszczególnych państw i IKP ⁽¹²⁰⁾. Osoby oceniające muszą posiadać odpowiednią wiedzę na temat różnic kulturowych w zakresie rozwoju fizycznego, edukacji, doświadczeń życiowych i tradycji panujących w regionie/kraju pochodzenia osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, aby móc odpowiedzieć na konkretne pytania zadane podczas rozmowy.
- **Należy z wyprzedzeniem** przygotować zestawy pytań dostosowanych do indywidualnych przypadków, dotyczących kamieni milowych związanych z kulturą i religią oraz wydarzeń historycznych, dostosowanych do lokalnego kontekstu, zwyczajów i praktyk religijnych osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, a także innych konkretnych potrzeb, jakie może ona mieć.

⁽¹¹⁹⁾ BASW – Stowarzyszenie zawodowe pracowników socjalnych i pomocy społecznej, *Age Assessment: A Practice Guide [Ocena wieku: poradnik praktyczny]*, 2023 r. <https://basw.co.uk/policy-and-practice/resources/age-assessment-basw-practice-guide>.

⁽¹²⁰⁾ Odpowiednie IKP można znaleźć na [portalu EUAA dotyczącym IKP](#) lub na stronie ecoi.net.

- Gdy właściwe organy zażądają oceny wieku, należy zapewnić obecność tłumacza ustnego posługującego się językiem lub dialektem osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową oraz, w miarę możliwości, mediatora kulturowego przeszkolonego w tego rodzaju rozmowach, aby pomóc osobie oceniającej lepiej zrozumieć kontekst i uniknąć nieporozumień.
- Należy stworzyć kompleksowy [kalendarz wydarzeń](#) istotnych dla państwa i regionu danej osoby.
- Należy zorganizować komfortowe warunki (zapewnić posiłki, wodę, dostęp do toalety i regularne przerwy, maksymalnie co 1,5 godziny lub zgodnie z potrzebami osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, pamiętając o szczególnych potrzebach).
- Należy zaplanować spotkanie, biorąc pod uwagę dostępność opiekuna i doradcy prawnego.
- W miarę możliwości należy uwzględnić preferencje osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową dotyczące płci specjalistów uczestniczących w ocenie.

Prowadzenie rozmowy – wskazówki dla osób oceniających

- **Należy wyjaśnić** cel rozmowy, rolę specjalisty lub specjalistów zaangażowanych w rozmowę i podczas niej obecnych (w tym tłumacza ustnego lub mediatora kulturalnego) oraz powody, dla których podawany wiek jest wątpliwy.
- Należy poinformować osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową o czasie trwania rozmowy oraz o ewentualnej konieczności przeprowadzenia **kilku sesji**.
- Należy regularnie sprawdzać, czy osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową **rozumie** przekazywane informacje.
- Należy zadać kilka wstępnych ogólnych pytań i zaproponować podanie wody, aby stworzyć **bardziej swobodną atmosferę**.
- Należy zastosować **podejście chronologiczne**, ale niekoniecznie w kolejności sekwencyjnej. Należy zastosować technikę polegającą na zadawaniu pytań w obiegu zamkniętym, powracając do tematów, aby **sprawdzić spójność**, i dając osobie ubiegającej się o ochronę międzynarodową możliwość wyjaśnienia wszelkich niespójności występujących w trakcie rozmowy. Na przykład: „*Powiedziałeś(-aś) nam, że masz teraz 17 lat i że Twoja podróż do tego kraju trwała 2 lata. W pewnym momencie naszej rozmowy powiedziałeś(-aś), że miałeś(-aś) 16 lat, kiedy opuściłeś(-aś) swój kraj. Czy mógłbyś/mogłabyś to dokładniej wyjaśnić?*”.
- Należy poprosić o **źródła informacji**. W tym celu można użyć „pytań potwierdzających”, takich jak „*Skąd o tym wiesz?*”, „*Czy możesz wyjaśnić, skąd tak dobrze pamiętasz dokładny rok/dokładny miesiąc/dokładną datę? Czy działo się coś, co pomogło Ci w zapamiętaniu tych wydarzeń?*”.
- Aby uniknąć ponownego przeżywania traumy, nie należy traktować traumatycznych doświadczeń (np. sytuacji, w której osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową była świadkiem zabójstwa rodzica) jako głównych punktów dyskusji podczas rozmowy w celu oceny wieku. Jeśli takie doświadczenie zostanie ujawnione po raz pierwszy podczas rozmowy, należy zapewnić osobie ubiegającej się o ochronę międzynarodową dostęp do dalszego wsparcia, jeśli zajdzie taka potrzeba.

- Należy pamiętać, że wspomnienia dotyczące przeszłych wydarzeń różnią się w zależności od wieku danej osoby, jej stanu psychicznego, momentu doświadczenia oraz charakteru wydarzeń. Na przykład niepokojące lub traumatyczne wspomnienia mogą zakłócić postrzeganie czasu – wydarzenia mogą być zapamiętane jako trwające w nieskończoność lub, przeciwnie, mogą być ledwo zapamiętane. Radosne wydarzenia mogą być przywoływane ze szczegółami i wydawać się bardziej znaczące, niż były w rzeczywistości.
- Należy prowadzić szczegółowe notatki lub z rozmów lub nagrywać rozmowy.
- Należy poprosić o wszelkie dostępne dowody potwierdzające (np. zdjęcia udostępnione dobrowolnie przez osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową, przedstawiające uroczystości szkolne lub wydarzenia rodzinne). Dokumenty takie jak dokumentacja szkolna, rodzinne karty szczepień lub inne dokumenty medyczne, nawet jeśli nie zawierają bezpośrednich danych na temat wieku, mogą dostarczyć informacji na temat przybliżonego wieku osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową.
- Należy zwracać uwagę na:
 - poziom zmęczenia, niepokoju i napięcia u osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową oraz specjalistów zaangażowanych w ocenę;
 - historię społeczną i skład rodziny (należy pamiętać o sytuacjach takich jak posiadanie rodziny poligamicznej, w której rodzeństwo może mieć różne matki lub ojców, lub o asymilacji kulturowej rodzin rozszerzonych do rodzin nuklearnych);
 - wykształcenie, poziom niezależności i samoopiekę osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową (tj. gromadzenie informacji na temat rodzajów działalności, w które dana osoba była zaangażowana przed przybyciem do Europy);
 - doświadczenia życiowe, zdarzenia zakłócające i traumatyczne, które mogły mieć wpływ na proces starzenia się i mogą być trudne do przypomnienia lub powodować dalszą traumę.
- Należy używać pytań otwartych i unikać sformułowań o charakterze przesłuchania lub inkwizycji.
- Należy zapewnić osobie ubiegającej się o ochronę międzynarodową możliwość zadania pytań wyjaśniających lub wyjaśnienia niespójności w jej odpowiedziach.

Zakończenie rozmowy – Kwestie, które powinny uwzględnić osoby oceniające

- Należy zakończyć rozmowę w taki sposób, aby osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową miała poczucie spełnienia, i wyjaśnić kolejne etapy procesu.
- Jeżeli wyniki nie są jednoznaczne lub po rozmowie w celu oceny wieku nadal istnieją wątpliwości co do wieku osoby ocenianej, można nadal stosować **zasadę rozstrzygnięcia wątpliwości na korzyść osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową**.

Kalendarz wydarzeń – Technika

- Należy określić, jaki kalendarz wykorzystuje się w kulturze osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, i zapoznać się z nim ⁽¹²¹⁾.
- Należy regularnie aktualizować kalendarz wydarzeń o najnowsze informacje istotne dla różnych regionów i kultur.
- Należy stworzyć wizualne kalendarium z wykorzystaniem dużego arkusza papieru lub narzędzia cyfrowego, lub tabeli.
- Należy dodać znane wydarzenia historyczne istotne dla danego regionu.
- Należy zidentyfikować kamienie ważne wydarzenia związane z kulturą i religią w życiu osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową i zapoznać się z nimi.
- Należy wskazać istotne wydarzenia osobiste wymienione przez osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową i dodać rok, który ma być służyć jako punkt odniesienia. We współpracy z osobą ubiegającą się o ochronę międzynarodową można wypełnić kalendarium (przy użyciu narzędzi takich jak np. mapy życia ⁽¹²²⁾).
- Należy stosować kodowanie barwne w odniesieniu do różnych rodzajów zdarzeń (potwierdzona, niejednoznaczna odpowiedź itp.).
- Przed zamknięciem procesu gromadzenia informacji związanych z kalendarium, odnoszących się do określonych kamieni milowych i wydarzeń, należy sprawdzić, czy nie ma żadnych oczywistych rozbieżności, i dać osobie ubiegającej się o ochronę międzynarodową możliwość wyjaśnienia/poprawienia.

Tabela 3. Praktyczny przykład techniki „Kalendarza wydarzeń”

Wydarzenie, o którym opowiedziała osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową	Uwagi osoby oceniającej
Deklarowany rok urodzenia: 2001.	Kalendarz etiopski (<i>gyyz</i>) jest o 7 lat „opóźniony” w stosunku do kalendarza gregoriańskiego używanego w większości części świata. W związku z tym najprawdopodobniej osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową urodziła się w 2008 r.
W 2014 r., kiedy premier Abiy Ahmed został wybrany, dana osoba świętowała w Egipcie z przyjacielem 13. urodziny.	Abiy został wybrany w 2021 r. (licząc lata według kalendarza gregoriańskiego); wspomniane przez osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową obchody 13. urodzin potwierdzają, że osoba ta może mieć 16 lat w 2024 r.

⁽¹²¹⁾ Więcej informacji można znaleźć w publikacji Longstaff, A., [Calendars from Around the World](#), 2005 r.

⁽¹²²⁾ Zobacz np. [Life Maps | Leeds Safeguarding Children Partnership](#).

Formułowanie opinii

Osoby oceniające porównują informacje otrzymane od osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową ze znanymi wydarzeniami i biorą pod uwagę czynniki kulturowe, które mogą wpływać na postrzeganie wieku lub pamięć wydarzeń.

- Po zebraniu dowodów, w tym materiałów z rozmowy oraz innych źródeł informacji i obserwacji, osoba oceniająca lub osoby oceniające powinny przeanalizować spójność ram czasowych i zidentyfikować sprzeczności, jeśli takie występują. W przypadku istnienia wyraźnych rozbieżności kluczowe jest dokładne określenie, które dowody mają większą wagę, i wyjaśnienie powodów priorytetowego traktowania niektórych elementów. Proces ten, znany jako „ocena wagi dowodów”, polega na równoważeniu różnych aspektów oraz rozważaniu jednej perspektywy w odniesieniu do innej. Kluczowym aspektem dokumentowania oceny wieku jest wyraźne rozróżnienie między samymi dowodami a ich interpretacją, co zapewnia oddzielenie **faktów** od **opinii**.

Dobra praktyka – spotkanie dotyczące zamiaru podjęcia decyzji ⁽¹²³⁾

Po wyciągnięciu wstępnych wniosków dotyczących wieku osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową osoby oceniające spotkają się z osobą ubiegającą się o ochronę międzynarodową, opiekunem i, w stosownych przypadkach, doradcą prawnym, w celu:

- przedstawienia tymczasowych wniosków dotyczących ustalonego wieku;
- umożliwienia osobie ubiegającej się o ochronę międzynarodową udzielenia odpowiedzi, zwłaszcza jeśli wniosek jest niekorzystny w stosunku do tego, czego się spodziewano;
- upewnienia się, że żadna informacja nie została źle zrozumiana, błędnie zinterpretowana lub przeoczona;
- zapewnienia osobie ubiegającej się o ochronę międzynarodową możliwości podania wszelkich dodatkowych istotnych informacji.

Osoby oceniające starannie analizują wkład młodej osoby i dostosowują ocenę, jeżeli pojawią się nowe informacje. Spotkanie to stanowi nie tylko praktyczny krok w kierunku weryfikacji i otwartości na nowe dane, lecz także zabezpieczenie prawne. W przypadkach gdy takie spotkanie nie odbyło się, kontrole sądowe kwestionujące oceny wieku zakończyły się sukcesem.

Opinia ze sprawozdania z oceny, sformułowana i przekazywana organowi rozstrzygającemu, powinna obejmować:

- podsumowanie działań przygotowawczych podjętych w celu zapewnienia konstruktywnej rozmowy z osobą ubiegającą się o ochronę międzynarodową;

⁽¹²³⁾ BASW – Stowarzyszenie zawodowe pracowników socjalnych i pomocy społecznej, *Age Assessment: A Practice Guide [Ocena wieku: poradnik praktyczny]*, 2023 r. <https://basw.co.uk/policy-and-practice/resources/age-assessment-basw-practice-guide>.

- datę, miejsce, formę i harmonogram interakcji z osobą młodą (od wprowadzenia do zakończenia oceny wieku);
- wsparcie udzielone osobie ubiegającej się o ochronę międzynarodową przed rozmową, w trakcie i po zakończeniu rozmowy w celu oceny wieku;
- metodę/format stosowane do oceny wieku, a także marginesy błędów i sposób ich zastosowania;
- imię i nazwisko/numer identyfikacyjny oraz rolę/wiedzę fachową zaangażowanego wykwalifikowanego specjalisty (zaangażowanych wykwalifikowanych specjalistów) oraz każdej innej obecnej osoby (np. tłumacza ustnego lub mediatora kulturowego);
- źródła informacji wykorzystywane do szacowania wieku (sprawozdania na temat IKP, inne oświadczenia itp.);
- dowody, które zostały zebrane, oraz powody i sposób ich oceny;
- sposób, w jaki oceniono i uwzględniono najlepszy interes dziecka;
- podsumowanie faktów i spostrzeżeń oraz wyjaśnienie, w jaki sposób zostały one wykorzystane do sformułowania opinii zawartej w sprawozdaniu z oceny;
- podpis każdej z osób oceniających oraz wskazanie szacunkowego wieku/szacunkowej daty urodzenia.

Jeżeli ustalenia są jasne, osoby oceniające osiągnęły konsensus i wszystkie wątpliwości zostały rozwiane, ocena wieku zostaje zakończona i wydana zostaje decyzja. Jeśli **nadal istnieją wątpliwości**, następuje **skierowanie do kolejnej metody niemedycznej**.

Uzasadnienie zawartych w sprawozdaniu zaleceń i sformułowanej opinii powinno być jasne i powinno być przestrzegane nie tylko przez organ rozstrzygający, lecz także przez opiekuna i inne kluczowe zainteresowane strony, takie jak sędziowie.

Osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową otrzyma decyzję na piśmie. Będzie ona zawierać informacje dotyczące odwołania zgodnie z ramami krajowymi oraz informacje dotyczące dalszych kroków.

Odpowiednią dokumentację należy zapisać w aktach osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową i udostępnić osobie wyznaczonej do kontaktu z panelu osób oceniających (jeżeli taka istnieje), aby koordynować przekazanie decyzji osobie ubiegającej się o ochronę międzynarodową/opiekunowi i innym właściwym organom. Opiekun powinien mieć dostęp do akt.

Załącznik 2 – Ocena psychospołeczna

W art. 25 ust. 1 APR zawarto odniesienie do oceny psychospołecznej. Taka ocena może obejmować pytania podobne do tych wskazanych powyżej w [Załączniku 1: Rozmowa w celu oceny wieku](#). Aby jednak lepiej zrozumieć dodatkowe czynniki ryzyka i czynniki ochronne związane z rozwojem ocenianej osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, należy zagłębić się w tę kwestię.

Niektóre dane demograficzne, jeśli są dostępne, można potwierdzić, zadając kilka konkretnych pytań. W każdym razie osoba przeprowadzająca ocenę psychospołeczną powinna unikać zadawania pytań, na które odpowiedzi są już znane. Zaleca się sprawdzenie danych demograficznych osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową jako ćwiczenie rozgrzewkowe i wykorzystanie tego czasu na nawiązanie dobrego kontaktu, na przykład: „Widzę, że pochodzisz z X i że dotarłeś(-aś) tu kilka tygodni temu. Czy to prawda?”, „Czy udało Ci się już trochę zadomowić?”.

Poniżej przedstawiono przykładowy szablon stanowiący wskazówkę, jakie kwestie mogą być istotne do omówienia.

Data dokonania oceny	
Czas rozpoczęcia/zakończenia	
Numer oceny	
Imię i nazwisko osoby oceniającej (osób oceniających)	
Imię i nazwisko/dane kontaktowe/kod tłumacza ustnego (jeżeli dotyczy)	
Imię i nazwisko/dane kontaktowe (tymczasowego) opiekuna lub osoby dorosłej odpowiedzialnej za osobę ocenianą	
Imię i nazwisko/dane kontaktowe wszelkich innych obecnych osób (np. mediatora kulturowego, krewnych)	

Obszary zapytań	
Imię i nazwisko osoby Należy również zapytać o przydomek	
Aktualne miejsce zamieszkania	
Numer identyfikacyjny	

Płeć	K/M/X
Deklarowana data urodzenia/ deklarowany wiek	
Religia/wiara	
Język ojczysty	
Inne języki, którymi dana osoba się posługuje	
Umiejętność czytania/pisania w dowolnym języku	Tak/nie Jeżeli tak, należy wskazać:
Narodowość/pochodzenie etniczne/plemię	
Miejsce urodzenia (miasto/wieś/ region)	
Bezpaństwowość	Tak/nie
Lata ukończonej edukacji formalnej	
Wszelkie dostępne dokumenty (oryginały lub kopie), które można uzyskać w celu oszacowania wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Akt urodzenia • Paszport • Dowód osobisty • Świadectwa szkolne lub podobne dokumenty • Dokument chrztu/inne dokumenty religijne wskazujące imię i nazwisko oraz wiek • Dokumenty związane ze zdrowiem (raporty medyczne, karty szczepień itd.) • Inne (należy określić)
Wszelkie dokumenty, które nie są dostępne w momencie oceny wieku, ale można je opracować i przedłożyć później ⁽¹²⁴⁾	<ul style="list-style-type: none"> • Jak w wierszu powyżej.

- Skład rodziny i przykładowe pytania związane z historią społeczną

Imiona i nazwiska rodziców	
(Szacowany) wiek obojga rodziców	

⁽¹²⁴⁾ W trakcie etapu przekazywania informacji osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową powinna zostać poinformowana, że musi przedstawić wszelkie przydatne dokumenty potwierdzające zgłoszone twierdzenia, w tym dotyczące wieku.

Stan cywilny rodziców biologicznych	<ul style="list-style-type: none">• Osoba niezamężna/nieżonata• Osoba pozostająca w związku małżeńskim• Osoba rozwiedziona• Osoba w separacji• Osoba będąca ponownie w związku małżeńskim• Osoba owdowiała• Osoba zmarła
Rodzice, rodzeństwo i miejsce ich pobytu	<p>Należy stworzyć oś czasu z liczbą rodzeństwa wskazaną przez osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową i sprawdzić, gdzie plasuje się ta osoba (np. pierwszy/ostatni/środkowy).</p> <p>Należy narysować symboliczne drzewo genealogiczne, uwzględniając wiek ważnych osób wymienionych przez osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową (np. rodziców, rodzeństwa, babci, ciotki, wujka), aby pomóc w stworzeniu osi czasu i przedstawieniu ogólnego zarysu składu rodziny.</p> <p>Należy zapytać, czy całe rodzeństwo ma tę samą matkę lub ojca, czy jedno z rodziców zawarło związek małżeński więcej niż jeden raz (na przykład kilka żon) i gdzie obecnie przebywają członkowie rodziny. Podejście to może również pomóc w ustaleniu, czy osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową mieszkała z którąkolwiek z wyżej wymienionych osób przed opuszczeniem kraju pochodzenia.</p>
Małżeństwa/związki osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową	<p>Co ważne, należy udokumentować wszelkie odniesienia do dziecięcych/przymusowych małżeństw oraz dzieci potencjalnie pozostających na utrzymaniu (w tym cięż u nastolatek w przypadku dziewcząt).</p>

Wykształcenie, praca lub inne obowiązki

Tematy, które należy uwzględnić w ocenie:

- rok, w którym osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową rozpoczęła formalną edukację (również w szkołach religijnych);
- nazwy i lokalizacje szkół, do których dana osoba uczęszczała;
- imiona i nazwiska nauczycieli;
- liczba klas, które ukończyła osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową;
- odległość między szkołą a domem;
- ulubione przedmioty, a w przypadku osoby wcześniej kończącej naukę:
 - konkretne powody rezygnacji (np. aby dorzucić się do dochodów rodziny);
 - wiek osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową w momencie zakończenia nauki;
- czy osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową zajmowała się drobnym handlem, pracą w gospodarstwie rolnym, pracami domowymi, opieką nad młodszym rodzeństwem lub inną pracą poza szkołą.

Informacje te mogą pomóc w stworzeniu osi czasu, a jednocześnie dostarczyć wskazówek pozwalających określić rozwój osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową i potencjalne przyczyny, dla których dziecko może wydawać się starsze niż w rzeczywistości, np. z powodu wczesnego podjęcia się znaczących obowiązków.

Praktyczna wskazówka

W sytuacjach potencjalnego małżeństwa dziecięcego/ciąży u nastolatków należy zapewnić dodatkową ochronę lub zaspokoić potrzeby związane z opieką zdrowotną (w tym osobom pozostającym na utrzymaniu).

Przykładowe pytania: *„Mogę zapytać, czy masz już własną rodzinę?”*, *„Czy jesteś już ojcem/matką?”*. Jeśli tak – *„Czy wiesz, gdzie obecnie przebywa Twój mąż/Twoja żona lub Twój partner/Twoja partnerka? Czy dziecko jest z Tobą, czy ktoś inny pomaga Ci się nim opiekować?”*.

W przypadku osób ubiegających się o ochronę międzynarodową będących kobietami należy przejść do poniższych pytań i pokrótce sprawdzić, czy istnieją inne potencjalne pilne potrzeby dodatkowe w tym zakresie.

„Mogę zapytać, czy byłaś już kiedyś w ciąży lub czy jesteś w ciąży obecnie? Jeśli tak, to czy byłaś już u lekarza, żeby sprawdzić swój stan zdrowia lub to, jak czuje się Twoje dziecko?”

Pytanie kobiet/dziewcząt o małżeństwo i ciążę może być bardzo delikatną kwestią. Związek lub ciąża mogły nastąpić bez zgody danej osoby (np. przymusowe małżeństwo/ciąża w wyniku wykorzystywania seksualnego lub przemocy seksualnej). Dlatego osoba zadająca takie pytania musi być świadoma delikatności tematu i przed rozpoczęciem bardziej szczegółowej dyskusji na temat potencjalnych potrzeb musi upewnić się, że dostępne są możliwości skierowania danej osoby do służb zapewniających opiekę medyczną i wsparcie psychospołeczne.

W przypadku takiego skierowania należy wyjaśnić osobie ubiegającej się o ochronę międzynarodową i opiekunowi powody, dla których takie skierowanie jest korzystne i konieczne. Należy podkreślić, że udostępnione informacje są traktowane jako poufne. Należy pamiętać, że przed skierowaniem należy uzyskać zgodę.

- Przykładowe pytania związane z **podróżą** osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, aby pomóc w nakreśleniu osi czasu

Informacje o podróży i stanie zdrowia

Czy możesz mi wyjaśnić, dlaczego zdecydowałeś(-aś) się opuścić swój kraj?

Czy pamiętasz, kiedy (rok/miesiąc/pora roku) opuściłeś(-aś) swój kraj pochodzenia?

Jaki był pierwszy kraj, do którego wyjechałeś(-aś)?

Przez jakie kraje lub regiony przejeżdżałeś(-aś) po drodze tutaj (jeśli dotyczy)?

Jaki był Twój główny środek transportu? Autobus, samochód, pieszo, łódź, samolot, różne środki transportu?

Czy zatrzymywałeś(-aś) się w którymś z tych krajów na dłuższy czas (jeśli dotyczy)? Jeżeli tak, czy możesz powiedzieć, jak długo przebywałeś(-aś) w każdym z tych krajów i czym się tam zajmowałeś(-aś)?

Czy podróżowałeś(-aś) zupełnie sam(a), z rodziną lub w grupie?

Jak się utrzymywałeś(-aś) podczas podróży? Czy pracowałeś(-aś)? Jak długo?

Czy ktoś pomógł Ci zapłacić za podróż? Jak zapłaciłeś(-aś) za transport?

Czy wydarzyło się coś szczególnego w momencie wyjazdu z Twojego kraju lub w krajach, przez które przejeżdżałeś(-aś) – na przykład żniwa, festiwale, ramadan, pogoda wskazująca konkretną porę roku, wybory czy klęska żywiołowa?

Praktyczna wskazówka

Jeśli podczas oceny psychospołecznej zostaną zidentyfikowane oznaki potencjalnego wykorzystywania i handlu ludźmi, można zadać poniższe pytania, aby dowiedzieć się więcej o okolicznościach, o tym, w jaki sposób domniemane dziecko zorganizowało swoją podróż, i o jego obecnej sytuacji.

Przykłady pytań: „Czy mogę zapytać, jak zorganizowałeś(-aś) swoją podróż?”, „Czy musiałeś(-aś) pożyczyć od kogoś pieniądze lub czy jesteś komuś coś winien(-na) za podróż?”, „Kiedy tu przyjechałeś(-aś), czy spodziewałeś(-aś) się spotkać kogoś, kto pomoże Ci się osiedlić?”, „Czy ktoś obiecał Ci pracę albo dał Ci telefon lub numer telefonu, pod który miałeś(-aś) zadzwonić po przyjeździe?”, „Jaki miałeś(-aś) plan po przybyciu tutaj – w jakim kraju zamierzałeś(-aś) pozostać?”, „Czy znasz tu kogoś?”, „Z kim planowałeś(-aś) mieszkać?”, „Czy ktoś przechowuje Twoje dokumenty, takie jak dowód osobisty, paszport lub inne dokumenty, albo czy ktoś zabrał Ci takie dokumenty?”, „Czy ktoś prosił Cię o pracę lub wykonywanie innych czynności od momentu, gdy tu jesteś – w tym takich czynności/praca, które wykonujesz, nie czując się z tym komfortowo?”

W przypadku **widocznych** tatuaży (nie mylić z tatuażami plemiennymi) należy zadać osobie ubiegającej się o ochronę międzynarodową kilka pytań na ich temat. **Nie należy zachęcać do zdejmowania ubrań w celu pokazania tatuaży.** Ogólnie rzecz biorąc, tatuaże mogą dostarczać pewnych informacji lub wskazówek dotyczących własności (niewolnictwo/handel ludźmi) lub przynależności do określonych gangów/bojówek.

W przypadku stwierdzenia takich oznak konieczne będzie skierowanie osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową do właściwych organów w celu wyjaśnienia, czy dana osoba rzeczywiście jest ofiarą handlu ludźmi, zapewnienia ochrony oraz ograniczenia/wyeliminowania ryzyka potencjalnego trwającego wykorzystywania. Takie skierowanie należy omówić z opiekunem. W centrum tych rozważań powinny być najlepszy interes dziecka oraz ochrona dziecka.

Przykłady pytań: „Zauważyłem(-am) tatuaż na Twoim ramieniu; czy tatuaż ma jakieś szczególne znaczenie?”, „Od jak dawna masz ten tatuaż?”, „Gdzie go zrobiłeś(-aś)/kto zrobił Ci tatuaż?”, „Czy sam(a) wybrałeś(-aś) wzór, czy ktoś doradzał Ci lub pomagał w wyborze?”

- **Dodatkowe aspekty**, na które należy zwrócić uwagę podczas oceny psychospołecznej (obserwacja **wyglądu fizycznego/rozwoju/języka** itp.)

Tylko obserwacje

- **Wygląd fizyczny/stan odżywienia:** słaby (np. blady, chudy, otyły) / zdrowy (np. silny, wysportowany, przeciętny).
- **Higiena osobista:** ubrania/włosy/zęby – schludne/zadbane/zdrowe lub zaniedbane (biorąc pod uwagę warunki życia osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową).
- **Włosy/skóra:** cofająca się linia włosów, włosy w uszach/nosie, owłosienie na twarzy, zmarszczki wokół oczu/ust/czoła/szyi, trądzik itp.
- **Inne:** pomarszczone dłonie, widoczne jabłko Adama (chłopcy w okresie dojrzewania), widoczne tatuaże, blizny/urazy, kolczyki itp.
- **Głos i używane słownictwo:** głos dziecięcy, ton, udzielanie krótkich/prostych odpowiedzi, rozbudowane słownictwo, wiedza ogólna, niespójne oświadczenia itp.
- **Język ciała:** nieśmiały, niespokojny, poirytowany czy też przeciwnie – stosunkowo zrelaksowany, siedzący prosto, odpowiedni kontakt wzrokowy (biorąc pod uwagę kulturę); czy osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową wpatruje się/patrzy groźnie itp.?
- **Zachowanie:** introwertyczne/ekstrawertyczne, wrogie, unikające, współpracujące, nieśmiałe itp.

Uwaga. Powyższe uwagi są **jedynie obserwacjami**. Osoby oceniające powinny zanotować wszystko, co może być istotne dla oszacowania wieku osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową, wraz z wszelkimi obawami związanymi z innymi potencjalnie współwystępującymi czynnikami zwiększającymi jej podatność na zagrożenia. Wszystkie te elementy muszą zostać udokumentowane i mogą prowadzić w stosownych przypadkach do przekierowania sprawy (np. w przypadku handlu ludźmi, ciąży u nastolatków itp.).

Do zapamiętania

Ocena wieku nie może opierać się wyłącznie na wyglądzie fizycznym lub zachowaniu osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową.

- W zależności od pochodzenia danej osoby wzrost i wygląd fizyczny mogą się znacznie różnić (np. członkowie niektórych plemion afrykańskich są wyżsi i szczuplejsi od przeciętnej osoby).
- Doświadczenia życiowe mogą wpływać na sposób prezentowania się i wygląd osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową. Dzieci, które od najmłodszych lat musiały same o siebie dbać, doświadczyły zakłócających wydarzeń, w tym traumy, lub wykonywały ciężką pracę fizyczną, mogą wydawać się starsze niż są w rzeczywistości (w tym pod względem wyglądu fizycznego, sposobu mówienia i używanego języka). Natomiast niektóre dzieci mogą doświadczyć regresu pod względem zachowania, sposobu mówienia i działania.

Obserwacja powinna prowadzić do zebrania wskaźników, które są porównywane i integrowane ze sobą. Pojedynczy wskaźnik nie stanowi uzasadnionej wątpliwości.

Zakończenie oceny psychospołecznej

- Należy dać osobie ubiegającej się o ochronę międzynarodową jeszcze jedną szansę na zadanie pytań/wyjaśnienie wszelkich kwestii, które poruszyła, przed oficjalnym zakończeniem oceny. W tym momencie można omówić kwestię kierowania do innych usługodawców, jeśli zidentyfikowano współwystępujące podatności na zagrożenia/konkretne potrzeby. Należy zwrócić się do osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową o zgodę na takie działanie.
- Należy poinformować osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową o kolejnych krokach, jak w przykładzie poniżej.
 - *Dziś podałeś(-aś), że uważasz, iż masz X lat.*
 - *Wszystkie informacje, które przekazałeś(-aś), zostaną teraz przeanalizowane. Otrzymaś pisemne powiadomienie o decyzji w sprawie Twojego wieku w ciągu [X dni/tygodni, w zależności od krajowych ram czasowych]. W międzyczasie będziesz przebywać w [określić rodzaj zakwaterowania lub opieki, np. ośrodek przyjmowania dla dzieci/osób ubiegających się o azyl], gdzie będziesz nadal otrzymywać wsparcie i pomoc do czasu podjęcia decyzji.*

Analiza i formułowanie opinii

- Osoba oceniająca lub osoby oceniające wyciągają wnioski i sporządzają opinię od razu lub w odpowiednim czasie (w zależności od okoliczności). Opinia musi zostać podpisana przez każdą osobę oceniającą (jeśli dotyczy) i zawierać szacowany wiek/ szacowaną datę urodzenia.

- Jeżeli ustalenia są jasne, osoby oceniające osiągnęły konsensus i **wszystkie wątpliwości zostały rozwiązane**, ocena wieku zostaje zakończona i wydana zostaje decyzja.
- Jeśli **nadal istnieją wątpliwości, następuje skierowanie do kolejnej metody niemedycznej**.

Odpowiednią dokumentację należy zapisać w aktach osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową i udostępnić osobie wyznaczonej do kontaktu z panelu osób oceniających (jeżeli taka istnieje), aby koordynować przekazanie decyzji osobie ubiegającej się o ochronę międzynarodową/opiekunowi i innym właściwym organom.

Załącznik 3 – Listy kontrolne – Obowiązujące normy, udzielanie informacji, opieka i bezpieczeństwo

Obowiązujące normy

Zarówno międzynarodowe, jak i europejskie ramy prawne przewidują następujące zasady.

- W przypadku utraty dokumentów potwierdzających tożsamość należy je odtworzyć.
- Najlepszy interes osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową rozważa się od momentu podejrzenia, że osoba ta ma mniej niż 18 lat (małoletni), przez cały okres oceny i do momentu, gdy jednoznaczne wyniki wykażą inaczej.
- W stosownych przypadkach stosowana jest zasada rozstrzygnięcia wątpliwości na korzyść osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową.
- Osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową ma natychmiastowy dostęp do tymczasowego opiekuna (kontrola przesiewowa) lub wykwalifikowanego, niezależnego opiekuna, który działa w najlepszym interesie takiej osoby, dba o jej ogólny dobrostan i dokonuje czynności prawnych (zdolność prawna) przez cały okres trwania procedury azylowej i procedury przyjmowania.
- Osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową otrzymała informacje w sposób przyjazny dziecku, a przekazane informacje zostały przez nią zrozumiane i potwierdzone. Osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową miała możliwość zwrócenia się o wyjaśnienia i zadawania pytań.
- Zapewniana jest pomoc radcy prawnego.
- Osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową otrzymała dostosowane do wieku informacje na temat procedury azylowej w języku, który rozumie, w tym, w stosownych przypadkach, na temat procesu oceny wieku.
- W procedurze azylowej i wszelkich innych procesach, w tym w ocenie wieku, kluczowymi zasadami, których należy przestrzegać, są bezstronność, poszanowanie godności i niedyskryminacja.
- Osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową uczestniczyła w procesie, a jej poglądy zostały wysłuchane i uwzględnione stosownie do wieku i poziomu dojrzałości.
- Osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową jest wspierana przez opiekuna i ma możliwość wyrażenia zgody na udział w procesie lub odmowy udziału. (Zobacz [Załącznik 4 – Przykład formularza zgody na udział w ocenie wieku](#)).
- Jeśli wiek osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową mieści się w przedziale określonym przez osoby przeprowadzające ocenę wieku, podany przez nią wiek zostaje zaakceptowany. W innych przypadkach jako wiek dziecka należy przyjąć najniższy wiek (z przedziału).
- Osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową oraz jej opiekun i doradca prawny powinni być informowani, w stosownych przypadkach, o sposobach, terminach i warunkach odwołania się od decyzji w sprawie szacunkowego wieku.

- Gwarantuje się nieodpłatną pomoc prawną i zastępstwo prawne w celu zapewnienia, w stosownych przypadkach, dostępu do skutecznego środka zaskarżenia.
- Ocena wieku została przeprowadzona przez wykwalifikowanych specjalistów ds. oceny wieku, którzy znają specyfikę kulturową i etniczną.
- Małoletni ma natychmiastowy dostęp do specjalnego ośrodka recepcyjnego do czasu zakończenia procedury oceny wieku.
- Zastosowano podejście multidyscyplinarne i kaskadowe – proces był jak najmniej inwazyjny (stopniowe wdrażanie metod multidyscyplinarnych) oraz dostosowany do płci i kultury.

Informacje i wprowadzenie

Aby stworzyć komfortową atmosferę i pielęgnować zaufanie i współpracę, należy rozważyć następujące działania i aspekty. Poniższe pozycje są istotne w odniesieniu do każdej metody oceny.

- Powitanie.** Należy zacząć od zadania osobie ubiegającej się o ochronę międzynarodową pytania, jak się czuje, czy potrzebuje wody itp., aby nawiązać z nią dobre relacje. Należy przedstawić wszystkie obecne osoby, w tym tłumaczy ustnych i członków panelu, oraz zapewnić osobie ubiegającej się o ochronę międzynarodową, jej opiekunowi i doradcy prawnemu możliwość przedstawienia się.
- Cel oceny wieku.** Należy wyjaśnić cel oceny w prosty sposób, podkreślając konieczność weryfikacji wieku, gdy istnieją wątpliwości (np. brak dowodu tożsamości lub innych dokumentów). Należy poinformować osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową i opiekuna o przybliżonym czasie trwania oceny, aby mogli odpowiednio dostosować swoje oczekiwania.
- Wyjaśnienie procesu rozmowy/oceny wieku.** Należy przedstawić przebieg rozmowy/oceny, zwłaszcza jeżeli podczas rozmowy obecnych będzie wielu specjalistów (np. panel), oraz wyjaśnić role osób obecnych.
- Niezależność.** Należy poinformować, że osoby przeprowadzające rozmowę/ocenę nie są odpowiedzialne za decyzje w sprawie azylu lub statusu prawnego ani nie są związane z organami ścigania. W zależności od kraju osoby uczestniczące w ocenie wieku mogą być powiązane z organami ds. przyjmowania lub organami ds. opieki zdrowotnej/społecznej i podmiotami zajmującymi się ochroną dzieci. W każdym przypadku osoby oceniające nie mogą mieć żadnego konfliktu interesów.
- Potwierdzenie zrozumienia.** Należy poprosić osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową, aby wyjaśniła własnymi słowami, co się wydarzy, i zachęcić ją do zadawania pytań lub proszenia o przerwy w dowolnym momencie. Należy przeznaczyć czas na zadanie pytań lub przedstawienie prośby o wyjaśnienie przez opiekuna i doradcę prawnego.
- Poufność.** Należy poinformować, że osoby przeprowadzające rozmowę/ocenę są zobowiązane do zachowania poufności.
- Uzyskiwanie zgody.** Jeśli jeszcze tego nie zrobiono, przed przystąpieniem do właściwej rozmowy/oceny należy uzyskać zgodę osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową/opiekuna, upewniając się, że rozumieją oni proces przed podpisaniem formularza zgody. (Zobacz [Załącznik 4 – Przykład formularza zgody na udział w ocenie wieku](#)).
- Dokumentacja.** Należy wyjaśnić cel **sporządzania notatek/nagrywania**, aby zapewnić przejrzystość.
- Decyzja w sprawie szacunkowego wieku.** Należy poinformować osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową/opiekuna o terminie otrzymania **pisma informującego o decyzji** i doradzić im przechowywanie powiadomienia/pisma z decyzją w bezpiecznym i łatwo dostępnym miejscu.

- Odwołanie.** Należy poinformować osobę ubiegającą się o ochronę międzynarodową/opiekuna o możliwościach zaskarżenia decyzji w sprawie szacowanego wieku, terminach, w jakich można to zrobić, oraz o tym, kiedy i gdzie takie odwołanie jest powiązane z odwołaniem od negatywnej decyzji w sprawie wniosku o udzielenie azylu. Należy upewnić się, że opiekun i osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową wiedzą, jak uzyskać dostęp do nieodpłatnej pomocy prawnej i zastępstwa prawnego, aby móc skorzystać ze skutecznego środka zaskarżenia.
- Zamknięcie.** Należy przeznaczyć czas, aby osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową, opiekun, tłumacz ustny i członkowie panelu mogli się z szacunkiem pożegnać.

Opieka i bezpieczeństwo

- W przypadku podejrzenia, że osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową była/ jest ofiarą handlu ludźmi, zaleca się konsultacje ze specjalistą.
- Jeśli osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową nosi podarte ubrania/buty, należy delikatnie ją zapytać, czy ma inny komplet ubrań/inną parę butów. Jeśli nie, należy się upewnić, że zostanie skierowana do odpowiedniej osoby w ośrodku przyjmowania, która może pomóc w tej sprawie.
- Jeśli od osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową czuć nieprzyjemny zapach, należy sprawdzić, czy w miejscu, w którym mieszka, zapewniono jej wystarczającą ilość mydła i wody do regularnej higieny osobistej, i skonsultować się z odpowiednim współpracownikiem i opiekunem (np. pracownikiem socjalnym lub koordynatorem ośrodka). Jest to szczególnie istotne w przypadku dziewcząt, które mogły już zacząć miesiączkować.
- Jeżeli wydaje się, że osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową jest niedożywiona lub potrzebuje opieki medycznej, zaleca się skierowanie jej do lekarza podstawowej opieki zdrowotnej.
- W przypadku podejrzenia ciąży należy skierować pacjentkę do odpowiedniej placówki we współpracy z opiekunem i po uzyskaniu zgody osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową.

W przypadku stwierdzenia potrzeby zapewnienia jakiegokolwiek innej formy ochrony w związku z obecną sytuacją mieszkaniową – należy rozważyć skierowanie do bezpiecznego schroniska.

Załącznik 4 – Przykład formularza zgody na udział w ocenie wieku

Celem tego przykładowego formularza zgody jest zapewnienie, aby (domniemane) dzieci i ich opiekunowie w pełni rozumieli proces oceny wieku przed udzieleniem zgody. Pokazuje on, w jaki sposób można przedstawić informacje w jasny i przyjazny dziecku sposób, obejmujący różne etapy, prawa i zabezpieczenia. Formularz ten ma wyłącznie charakter przykładowy – może i powinien zostać dostosowany do konkretnego kontekstu krajowego, procedur i obowiązujących przepisów, a także do indywidualnej sytuacji osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową.

Wszelkie informacje dotyczące zgody i odmowy muszą być podane w języku przyjaznym dziecku. Formularz zgody powinien być dostępny w wielu językach.

Nazywam się: _____

Podany przeze mnie wiek to: _____

Mój numer identyfikacyjny to: _____

Pochodzę z: _____

Podpisując ten formularz, wyrażam zgodę na udział w procesie oceny wieku. Rozumiem poniższe punkty i zgadzam się z nimi.

- Muszę przejść ocenę wieku, ponieważ organy nie są pewne podanego przeze mnie wieku.
- Poinformowano mnie o powodach, dla których organy mają wątpliwości co do mojego wieku.
- Będę musiał(a) rozmawiać ze specjalistami ds. oceny wieku, aby mogli oni oszacować mój wiek.
- Towarzyszy mi mój opiekun, doradca prawny i mediator kulturowy.
- Zespół ds. oceny wieku może oszacować mój wiek w następujący sposób:
 - Zadawanie mi pytań w języku, który rozumiem, o moje życie, rodzinę, szkołę, rzeczy, które lubię i które robiłem(-am).
 - Przeglądanie moich dokumentów (na przykład paszportu lub świadectw szkolnych), które mogę udostępnić w formie zdjęć, aby sprawdzić, co mówią o moim wieku.
 - Jeżeli informacje, które podałem(-am) na początku, nie są wystarczające, zespół może poprosić mnie o spotkanie z innymi specjalistami po pierwszej rozmowie w celu oceny wieku. Mogą to być psycholog lub lekarz dziecięcy, aby mogli ocenić, jak się rozwijałem(-am) i oszacować mój wiek.
- Poinformowano mnie, że badania medyczne z użyciem promieni rentgenowskich stosowane są tylko w ostateczności. Badanie rentgenowskie polega na wykonaniu zdjęcia moich kości (zębów, rąk, obojczyków). Nie jest to bolesne. Jeżeli będą chcieli, żebym poddał(a) się badaniu rentgenowskiemu, muszą mi wszystko wyjaśnić i odpowiedzieć na wszystkie pytania, które mogę mieć. Nie należy prosić mnie o wykonanie kilku badań rentgenowskich, ponieważ może to mieć wpływ na moje zdrowie w dłuższej perspektywie.

- Bez względu na metodę, mam prawo przerwać proces w każdej chwili.
- Po kilku tygodniach otrzymam list z decyzją zespołu w sprawie mojego wieku.
- Jeżeli nie zgadzam się z decyzją, mogę ją zakwestionować. Wyjaśni mi, jak to zrobić zgodnie z krajowymi procedurami.
- Zespół przekaże tylko podstawowe informacje, takie jak wynik oceny wieku, organom rozpatrującym mój wniosek o udzielenie azylu.
- Moje dane osobowe pozostaną prywatne i będą traktowane poufnie.
 - Jedynym wyjątkiem jest sytuacja, w której zespół uzna, że mogę stanowić zagrożenie dla siebie lub innych. W takim przypadku specjaliści mogą przekazać moje informacje w celu ochrony innych osób oraz mnie samego/samej.
- Niektóre z moich danych (z wyjątkiem imienia i nazwiska) mogą zostać wykorzystane do celów badawczych lub statystycznych.

Dzisiejsza data: _____

Podpis osoby wyjaśniającej powyższe kwestie (jeżeli nie jest to opiekun):

Podpis mojego opiekuna/przedstawiciela/rodzica (w stosownych przypadkach):

Podpis mediatora kulturowego (w stosownych przypadkach): _____

Podpis mojego doradcy prawnego (w stosownych przypadkach): _____

Mój podpis: _____

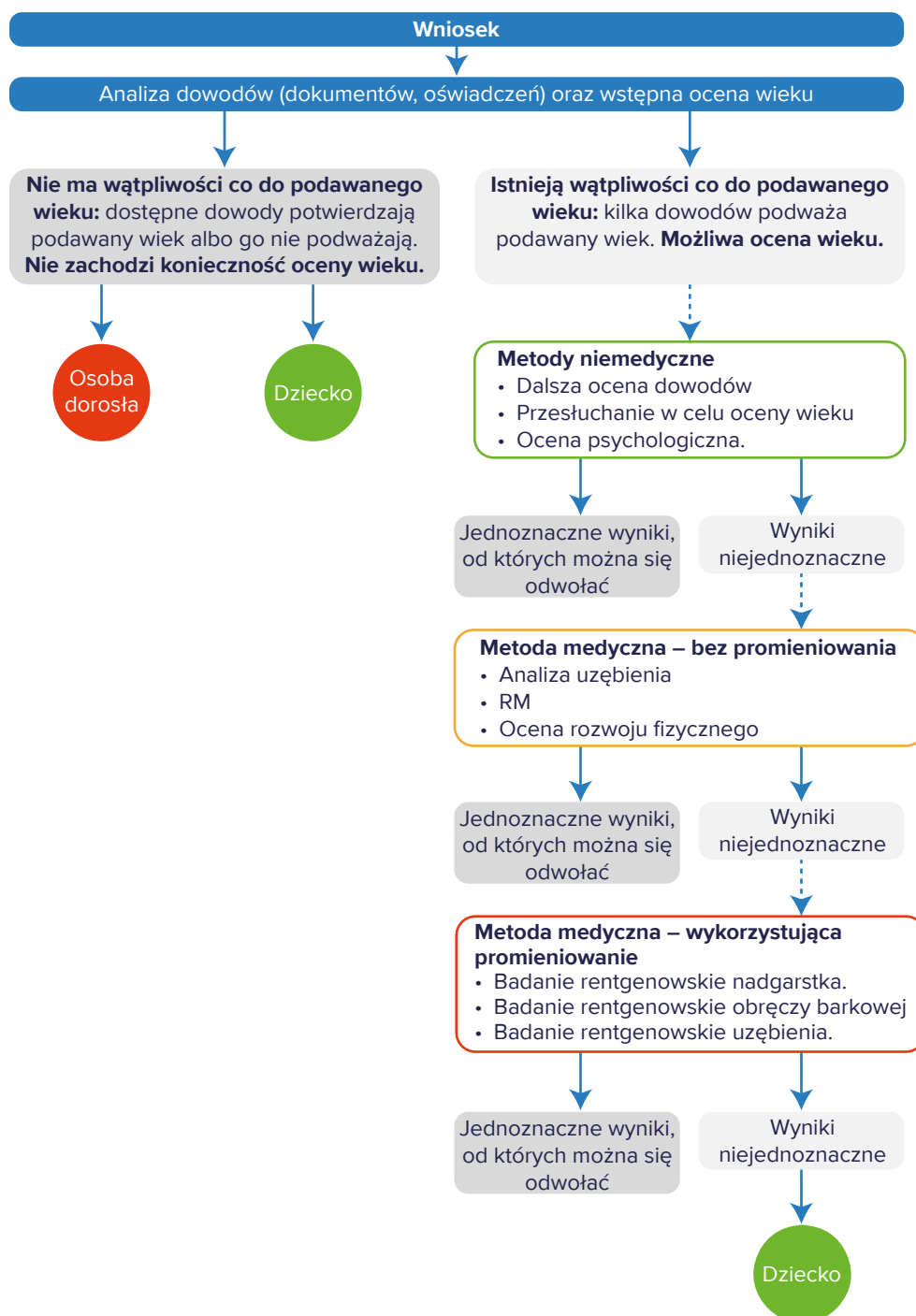

Załącznik 5 – Przegląd metod oceny wieku na podstawie [wydania poradnika z 2018 r.](#)

Obecnie stosowane metody oceny wieku dzieli się na medyczne i niemedyczne w zależności od tego, czy wymagany jest udział lekarza. Metody medyczne dzieli się dalej na metody niewymagające bądź wymagające użycia promieniowania.

Na poniższym wykresie przedstawiono klasyfikację metod oraz model stopniowego ich stosowania w celu uniknięcia wykonywania niepotrzebnych badań. Nie zawarto tu odniesień do gwarancji ani praw przysługujących w trakcie procesu, ponieważ zostały one przeanalizowane w poprzednim rozdziale i uwzględnione w schemacie przedstawiającym proces oceny wieku.

Rys. 3. Schemat metod oceny wieku

Wskazówki dotyczące stopniowego stosowania metod

W momencie gdy wnioskodawca wyrazi chęć ubiegania się o ochronę międzynarodową, uzyskuje on pewne prawa (prawo do pozostania na danym terytorium, prawo do podstawowych istotnych warunków przyjmowania, prawo do określenia lub oceny szczególnych potrzeb wnioskodawcy). Jeżeli istnieje możliwość, że wnioskodawca jest dzieckiem, wówczas ze względu na szczególną podatność dzieci na zagrożenia priorytetem staje się określenie szczególnych potrzeb co do procedury oraz zapewnienie specjalnych

warunków przyjmowania. Zgodnie z art. 25 ust. 5 dyrektywy 2013/32/UE wszystkie uzyskane dowody mogą być pomocne w ustaleniu wieku dziecka lub w wyeliminowaniu lub ograniczeniu konieczności przeprowadzania dalszej oceny wieku. Dlatego analiza dowodów powinna być punktem wyjścia w procesie podejmowania decyzji, czy ocena wieku jest konieczna, czy nie.

Analiza dostępnych dowodów oraz wstępna ocena wieku

Zgodnie z art. 24 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych ⁽¹²⁵⁾ oraz art. 7 Konwencji o prawach dziecka: „Niezwłocznie po urodzeniu dziecka zostanie sporządzony jego akt urodzenia, a dziecko od momentu urodzenia będzie miało prawo do uzyskania obywatelstwa”.

Akt urodzenia to dokument poświadczający fakt urodzenia danej osoby, datę i miejsce urodzenia oraz płeć tej osoby i tożsamość jej rodziców. Głównym celem rejestracji jest utworzenie dokumentu prawnego, który może być wykorzystywany do ustalenia i ochrony praw osoby.

Jak już wcześniej wspomniano, niektóre kraje nie prowadzą systematycznej rejestracji istotnych zdarzeń z życia ich obywateli albo rezydentów (takich jak urodzenia, zawarcie związku małżeńskiego i zgony), a niektóre robią to bardzo rzadko albo z dużym opóźnieniem. Z tego względu taka rejestracja może nie spełniać norm dotyczących prowadzenia ewidencji ludności obowiązujących w państwach UE+ (zapobiegających między innymi podwójnej rejestracji tego samego zdarzenia, brakom albo niespójnościom w rejestracji). Co więcej, w wyniku wydarzeń, które miały miejsce w kraju pochodzenia, albo okoliczności ucieczki (konflikt zbrojny, prześladowanie albo dyskryminacja ze strony organów krajowych itp.), dana osoba potrzebująca ochrony międzynarodowej może nie posiadać tych dokumentów, przez co nie będzie w stanie przedstawić ważnych dowodów albo wiarygodnych dokumentów potwierdzających jej tożsamość.

Uwzględniając powyższe okoliczności oraz starania wnioskodawcy podjęte w celu przekazania wszystkich dostępnych mu informacji, organy powinny przyjąć jako potwierdzające dowody między innymi następujące dokumenty:

- paszporty,
- dokumenty tożsamości,
- karty pobytu,
- dokumenty podróży, takie jak te wydawane przez Biuro Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców,
- dokumenty wydawane przez inne kraje (przez instytucje religijne lub świeckie) potwierdzające stan cywilny (akt małżeństwa, akt urodzenia, książeczka rodzinna) wnioskodawcy lub członka jego rodziny zawierająca jakiegokolwiek informacje o jego wieku.

⁽¹²⁵⁾ Zgromadzenie Ogólne ONZ, Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych, Organizacja Narodów Zjednoczonych, Seria Traktatów, t. 999, s. 171, 16 grudnia 1966 r., <https://www.refworld.org/legal/agreements/unga/1966/en/17703>.

Poza wyżej wymienionymi dokumentami informacje o wieku wnioskodawcy można także znaleźć w takich źródłach, jak wspólne bazy danych (np. system informacyjny Schengen ⁽¹²⁶⁾, Eurodac czy też baza danych Interpolu z informacjami o skradzionych i zagubionych dokumentach podróży ⁽¹²⁷⁾).

Podobnie oświadczenia lub dokumenty dostępne w dokumentacji członków rodziny wnioskodawcy lub jego krewnych można wykorzystać do wyjaśnienia lub potwierdzenia kwestii wieku wnioskodawcy, unikając tym samym konieczności przeprowadzenia dalszych ocen. Przy gromadzeniu takich danych należy zachować szczególną ostrożność, aby nie narazić dziecka ani jego rodziny na niebezpieczeństwo. Jest to szczególnie istotne w kontekście udzielania ochrony międzynarodowej.

Jeśli wstępna ocena wieku na podstawie wyglądu fizycznego jest przeprowadzana przez osoby z doświadczeniem w pracy z dziećmi, wyniki takiej oceny mogą stanowić dodatkowe potwierdzenie wyników analizy dokumentów. W połączeniu z innymi dostępnymi informacjami te wyniki mogą zostać wykorzystane do potwierdzenia wyników wstępnej oceny.

Jednak ze względu na to, że takie szacowanie wieku opiera się wyłącznie na cechach wyglądu fizycznego, co może prowadzić do oceny, która będzie arbitralna, subiektywna i niedokładna, należy zachować daleko posuniętą ostrożność, przypisując wagę takiej ocenie. Z tego powodu obserwacja wyglądu fizycznego sama w sobie nie może być uznana za metodę oceny wieku ani nie może być stosowana jako jedyna metoda, ponieważ nie można w jej ramach określić wieku chronologicznego z wymaganym poziomem pewności.

Wygląd fizyczny można uwzględnić podczas oddzielania lub rozróżniania w oczywistych przypadkach (osoby, których cechy charakterystyczne nie budzą żadnych wątpliwości co do tego, czy są one dorosłym czy dzieckiem). Jednak nie powinno się stosować oceny wyglądu w przypadku starszych nastolatków lub młodych dorosłych. W takich przypadkach do momentu uzyskania jednoznacznych wyników należy stosować zasadę rozstrzygania wątpliwości na korzyść wnioskodawcy (potwierdzenie podawanego wieku albo przeprowadzenie właściwej oceny wieku). W takich przypadkach do momentu uzyskania jednoznacznych wyników należy stosować zasadę rozstrzygania wątpliwości na korzyść wnioskodawcy (potwierdzenie podawanego wieku albo przeprowadzenie właściwej oceny wieku).

Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji oraz inni eksperci ostrzegają, że doświadczenia, przez jakie przeszły dzieci, mogły wpłynąć na ich rozwój. Oznacza to, że ich rozwój pod pewnymi względami może być opóźniony, a pod innymi przyspieszony. Badania wykazały, że zespół stresu pourazowego może wywoływać przedwczesne dojrzewanie biologiczne u dzieci w wieku od 5 do 10 lat ⁽¹²⁸⁾.

Ponieważ ograniczenia obecnie stosowanych metod mogą skutkować nieprawidłową oceną lub nieprawidłowym oszacowaniem wieku, należy zapewnić mechanizm umożliwiający poprawienie w systemie nieprawidłowo wprowadzonego wieku. Konieczne jest podjęcie

⁽¹²⁶⁾ System informacyjny Schengen: wielkoskalowy system informatyczny służący do kontroli granic zewnętrznych i ułatwiający współpracę w obszarze Schengen.

⁽¹²⁷⁾ SLTD: baza danych zawierająca informacje o skradzionych, zagubionych lub cofniętych dokumentach podróży, takich jak paszporty, dowody tożsamości, dokumenty ONZ *laissez-passer* lub wizy.

⁽¹²⁸⁾ Ladwig, K-H., Brockhaus, A.C., Baumert, J. et al., *Post-traumatic stress disorder and not depression is associated with shorter leukocyte telomere length: findings from 3 000 participants in the population-based KORA F4 study*, Ouellette, M.M. (red.), PLOS ONE, 2013, 8(7), e64762. doi:10.1371/journal.pone.0064762.

odpowiednich działań niezwłocznie po ustaleniu, że wyniki oceny wieku były nieprawidłowe (zmiana zakwaterowania, ustanowienie opiekuna, jeśli wnioskodawca okazał się dzieckiem itp.).

Niemcy – obowiązujące normy

1. przesłuchanie (przeprowadzane przez dwóch wykwalifikowanych i doświadczonych pracowników), ogólna ocena rozwoju, w tym ocena wzrokowa;
2. jeśli są wątpliwości, badanie lekarskie z wykorzystaniem metody o najmniejszym wpływie na zdrowie dziecka.

Norwegia – We wszystkich przypadkach, gdy dziecko bez opieki notorycznie nie posiada ważnych dokumentów tożsamości, należy przeprowadzić dalsze dochodzenie w sprawie tożsamości wnioskodawcy, w tym między innymi ocenę wieku. Podstawą oceny wieku są informacje na temat wieku wnioskodawcy uzyskane w trakcie procedury azylowej, tj.

- informacje o wieku pochodzące od samego wnioskodawcy;
- dokumenty tożsamości;
- informacje o tożsamości uzyskane od innych państw członkowskich (jeśli w którymkolwiek z tych państw wnioskodawca został zidentyfikowany);
- weryfikacja tożsamości wnioskodawcy w jego kraju pochodzenia;
- oświadczenie lub uwaga dotyczące wieku wnioskodawcy uzyskane od innych podmiotów, np. opiekuna, prawnika, pracowników opieki społecznej albo służby zdrowia;
- oświadczenie lub uwaga dotyczące wieku wnioskodawcy uzyskane od policji imigracyjnej (organu przeprowadzającego rejestrację wnioskodawców) albo osoby prowadzącej dany przypadek i w związku z tym przeprowadzającej przesłuchanie w sprawie udzielenia azylu;
- badanie lekarskie oceniające wiek;
- medyczna ocena wieku.

W przypadku przeprowadzania badania lekarskiego oceniającego wiek medyczna ocena wieku musi uwzględniać inne informacje zebrane w danym przypadku. Wytyczne dotyczące polityki zawierają wskazówki, jak przypisać odpowiednią wagę opisanym powyżej elementom.

Istnieją wątpliwości co do podawanego wieku: możliwa konieczność przeprowadzenia oceny wieku

Jeżeli istnieją uzasadnione wątpliwości co do podawanego wieku (mogą to być zwykłe wątpliwości albo sytuacja, gdy dostępne dowody nie potwierdzają podawanego wieku bądź go podważają), może okazać się konieczne przeprowadzenie oceny wieku. W takich przypadkach organy muszą dokonać wyboru metody lub metod, które będą w tym celu stosowane.

W następnej części rozdziału znajduje się ogólny przegląd obecnie stosowanych metod wraz z krótkim opisem przebiegu całego procesu. Metody dzieli się na medyczne i niemedyczne w

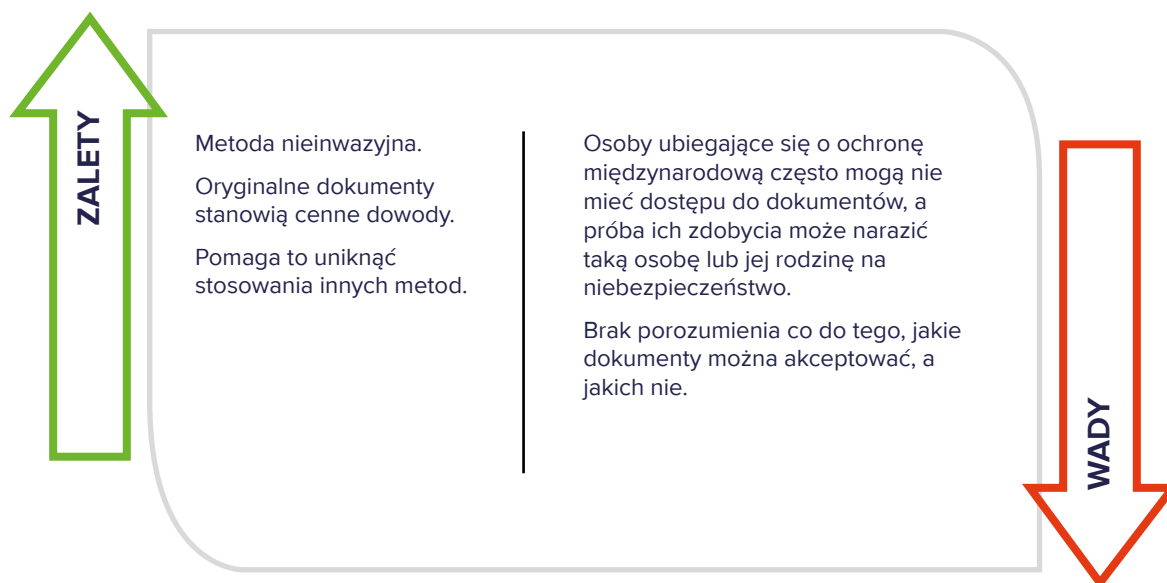
zależności od tego, czy w badanie zaangażowany jest lekarz, czy nie. Metody medyczne można dalej podzielić na kategorie w zależności od tego, czy wykorzystuje się w nich promieniowanie, czy nie.

W komentarzu ogólnym Komitetu Praw Dziecka nr 6 stwierdzono, że identyfikacja dziecka jako dziecka bez opieki albo odseparowanego obejmuje ocenę wieku, która powinna uwzględniać wygląd fizyczny, ale także dojrzałość psychiczną.

(a) Metody niemedyczne

Dalsza ocena dowodów

Jeśli dokumenty zgromadzone na początku albo dostępne informacje nie zawierają żadnych danych dotyczących wieku wnioskodawcy, może okazać się konieczne przeprowadzenie przez urzędników zajmujących się azylem lub migracją dalszej oceny innych dokumentów. Niektóre dokumenty mogą dostarczyć informacji na temat przybliżonego wieku dziecka, nawet jeśli nie zawierają bezpośrednich danych na temat jego wieku. Są to świadectwa szkolne, karty szczepień albo inna dokumentacja medyczna. Na przykład, jeśli wiadomo, że pewne szczepionki są podawane niemowlętom w określonym wieku albo przedziale wiekowym, a czas wydania karty jest znany, można na tej podstawie w przybliżeniu ocenić wiek posiadacza karty.

Przesłuchanie w celu oceny wieku

Ta metoda polega na gromadzeniu i ocenie informacji na podstawie relacji osoby, której wiek jest kwestionowany.

Główną różnicą między wspomnianą metodą a metodami oceny dojrzałości psychospołecznej jest wykształcenie i wiedza osób przeprowadzających ocenę oraz inne punkty ciężkości. Ocena psychologiczna byłaby przeprowadzana przez ekspertów z dziedziny psychologii dziecięcej albo rozwoju dziecka, natomiast przesłuchanie w celu oceny wieku byłoby przeprowadzane głównie przez urzędników pracujących w organach ds. azylu lub migracji, mających doświadczenie w przesłuchiowaniu dzieci w trakcie procedury azylowej.

Podczas przesłuchania w sprawie oceny wieku osoba, która je przeprowadza, próbuje odtworzyć kolejność wydarzeń z życia danej osoby, na podstawie których można wywnioskować lub oszacować jej wiek. Narzędziami, które mogą pomóc urzędnikom, wnioskodawcy lub członkom jego rodziny oszacować w przybliżeniu wiek wnioskodawcy, są lokalny kalendarz zdarzeń⁽¹²⁹⁾ (kalendarz z datami ważnych zdarzeń, które miały miejsce w danym obszarze geograficznym) w połączeniu z pytaniami „przed czy po”⁽¹³⁰⁾ (których celem jest znalezienie dwóch znanych zdarzeń, z których jedno miało miejsce przed urodzeniem dziecka, a drugie po, takie pytania są także określane jako „pytania kanapkowe”).

- W celu zebrania informacji w sposób przyjazny dziecku oraz zachęcenia go do dzielenia się informacjami, urzędnicy mający bezpośredni kontakt z dzieckiem powinni zostać przeszkoleni w **przyjaznych dziecku technikach przesłuchiwania**⁽¹³¹⁾. W miarę możliwości, tłumacz ustny także powinien mieć wiedzę o przesłuchiwanie dzieci.
- Przekazanie wnioskodawcy właściwych informacji przed rozpoczęciem przesłuchania jest kluczowe dla zagwarantowania udziału danej osoby, podejścia nastawionego na współpracę oraz budowania zaufania między uczestnikami rozmowy. Osoba przeprowadzająca przesłuchanie musi prostymi słowami przekazać istotne informacje (cel przesłuchania, role osób zaangażowanych i uczestniczących w rozmowie oraz powody kwestionowania podawanego wieku). Musi także upewnić się, czy wnioskodawca rozumie zarówno te informacje, jak i samego tłumacza ustnego, oraz musi się upewnić, czy potrzeby wnioskodawcy zostały uwzględnione w jak największym stopniu (płeć osoby przeprowadzającej rozmowę i tłumacza, konieczne uzgodnienia co do przebiegu przesłuchania itp.). Tak samo ważne jest umożliwienie wnioskodawcy wyjaśnienia wszelkich niespójności w trakcie przesłuchania.
- Przy podejmowaniu decyzji o przeprowadzeniu oceny wieku należy zagwarantować, że w przypadku spraw dotyczących dzieci ciężar dowodu będzie spoczywał na organach. Dzieci nie są w stanie wyjaśnić pewnych kwestii tak, jak dorośli i to ograniczenie jest szczególnie widoczne podczas rozmów z dziećmi z innej kultury, w której wiek może nie mieć takiego znaczenia, jak w kulturze Zachodu (np. ze względu na stosowanie różnych kalendarzy w różnych kulturach). Co więcej, dzieci mogą uważać się za osoby dorosłe albo mogą być uważane za dorosłych przez swoją społeczność.
- Osoba przeprowadzająca przesłuchanie musi mieć wiedzę o kraju pochodzenia, aby w trakcie rozmowy móc zidentyfikować istotne kwestie z tym związane⁽¹³²⁾.
- Ponadto, jeżeli wyniki oceny będą niekorzystne dla wnioskodawcy, należy dokładnie wyjaśnić przyczyny takiej decyzji, za pośrednictwem tłumacza i w obecności opiekuna dziecka. Wnioskodawca powinien zostać poinformowany ustnie i pisemnie o możliwości odwołania się od tej decyzji i o tym, jak wygląda procedura, jeśli będzie chciał z tej możliwości skorzystać.

⁽¹²⁹⁾ Dalsze informacje można znaleźć w wytycznych Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa, „Guidelines for estimating the month and the year of birth of young children”, 2008.

⁽¹³⁰⁾ Dalsze informacje można znaleźć w wytycznych Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa, „Guidelines for estimating the month and the year of birth of young children”, 2008.

⁽¹³¹⁾ Dalsze informacje o module szkoleniowym EASO „Przesłuchiwanie dzieci” są dostępne na stronie: <https://euaa.europa.eu/training-catalogue/interviewing-children-0>

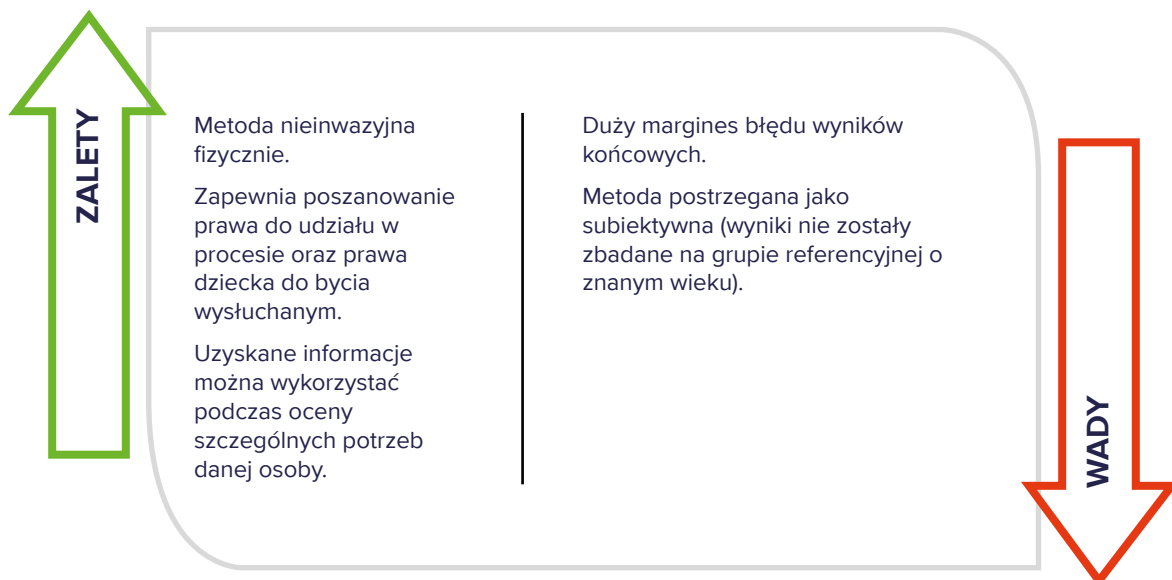
⁽¹³²⁾ Zobacz [portal EUAA dotyczący IKP](#).

Przykłady praktyk

Irlandia – Jeśli dana osoba twierdzi, że ma mniej niż 18 lat, ale wydaje się starsza, doświadczony pracownik Biura ds. Ochrony Międzynarodowej (w razie konieczności przy pomocy tłumacza) przeprowadza nieformalne przesłuchanie, próbując na tej podstawie sformułować uzasadnioną opinię, czy dana osoba jest małoletnia i czy potrzebuje skierowania do agencji zajmującej się dziećmi i rodzinami (TUSLA). Podczas przesłuchania zadawane są pytania o szczegóły z wczesnego dzieciństwa, o edukację oraz o wiek członków rodziny. Jeżeli po przeprowadzeniu przesłuchania wątpliwości nadal się utrzymują, są one rozstrzygane na korzyść wnioskodawcy i zostaje on skierowany do agencji TUSLA.

Malta – Pierwszym etapem jest przesłuchanie przeprowadzane przez panel oceniający w ciągu 10 dni roboczych. Jeśli wiek danej osoby nadal jest sporny, wówczas w sprawę angażowani są inni wysoko wykwalifikowani specjaliści, co obejmuje także skierowanie wnioskodawcy do oddziału radiologicznego w celu wykonania badania rentgenowskiego dłoni i nadgarstka. Obecna procedura zapewnia podejście multidyscyplinarne dzięki zaangażowaniu organów policji oraz wysoko wykwalifikowanych specjalistów z dziedziny opieki i medycyny. Przesłuchanie, będące jednym z głównych narzędzi oceny, można uznać za zgodne z podejściem całościowym w tym sensie, że jego celem jest stworzenie tak kompletnego profilu osoby podającej się za małoletnią, jak to tylko możliwe. Wyniki uzyskane dzięki zastosowaniu metod wybranych przez zespół ds. oceny wieku są oceniane łącznie.

Ocena dojrzałości psychospołecznej

Celem metody jest raczej ocena dojrzałości umysłowej niż dojrzewania fizycznego. W ramach technik oceny wykorzystuje się narzędzia oceny poznawczej i behawioralnej oraz oceny psychologicznej wnioskodawcy, by ustalić jego wiek. Stąd osoba oceniająca musi mieć szczegółową wiedzę z dziedziny psychologii oraz etapów rozwoju dzieci i młodzieży.

Metoda ta obejmuje wywiad częściowo oparty na kwestionariuszu, podczas którego doświadczona i odpowiednio przeszkolona osoba oceniająca (zazwyczaj pracownik opieki społecznej albo psycholog) analizuje historię życia danej osoby. W trakcie wywiadu albo wywiadów osoba oceniająca ocenia dojrzałość psychiczną danej osoby oraz przeprowadza ocenę zachowania. Wyniki mogą także uwzględniać pewne szacunki co do wieku na podstawie wyglądu fizycznego.

Skuteczność metody zależy od zaufania, jakie powstanie między osobą badaną a badającą. Z tego względu ocena powinna być rozłożona w czasie i powinna także uwzględniać opinie innych specjalistów, którzy mają albo mieli kontakt z osobą ocenianą, np. pracowników, którzy zajmują się przyjmowaniem migrantów, albo nauczycieli. Ważne wskazówki w tej kwestii można znaleźć w precedensowym orzecznictwie sądu wyższej instancji ze Zjednoczonego Królestwa w sprawie Merton ⁽¹³³⁾. W wyroku znalazły się „wskazówki, jakie wymagania muszą być spełnione, aby przeprowadzana przez organy lokalne ocena wieku młodej osoby ubiegającej się o azyl, która twierdzi, że ma mniej niż 18 lat, mogła być uznana za zgodną z prawem”. Po wyroku w sprawie Merton wszystkie (lokalne) organy muszą zagwarantować, że przeprowadzane przez nie oceny są pełne i kompleksowe oraz że proces oceny wieku jest jasny, przejrzysty i sprawiedliwy.

Ocena wieku zgodna z wymaganiami określonymi w wyroku w sprawie Merton zazwyczaj obejmuje bezpośrednie spotkanie z młodą osobą w celu ogólnego poznania jej przeszłości i pochodzenia, prowadzone zgodnie z zasadami sprawiedliwości ⁽¹³⁴⁾. Należy uwzględnić poniższą kwestię.

Ważne jest, aby pamiętać o „treningu”, jaki przed przesłuchaniem mogła przejść osoba ubiegająca się o azyl, dotyczącym tego, jak ma się zachowywać i co ma mówić. Po wyjaśnieniu roli opieki społecznej istotne jest, by nawiązać i utrzymać dobry kontakt z daną osobą – na tyle dobry, na ile pozwalają okoliczności. Ten proces czasem określa się mianem „budowania relacji”.

W orzecznictwie podkreślono niektóre ważne aspekty, które należy uwzględnić podczas przeprowadzania oceny wieku:

- w miarę możliwości w procesie powinny brać udział dwie osoby oceniające;
- informacje o roli osoby oceniającej/osób oceniających oraz tłumacza ustnego należy przekazać w sposób dostosowany do poziomu edukacji i dojrzałości danej osoby;
- należy zwracać uwagę na poziom zmęczenia, traumy, konfuzji i niepokoju osoby ocenianej;
- w trakcie całego procesu oceny należy brać pod uwagę pochodzenie etniczne, kulturę oraz zwyczaje osoby ocenianej; pomocne mogą tu być informacje o kraju pochodzenia, dzięki którym wiadomo, jakie tematy można poruszyć, a jakich nie należy;

⁽¹³³⁾ Sprawa B przeciwko dzielnicy Londynu Merton (2003) EWHC 1689 (admin), w której wyrok został wydany 14 lipca 2003 r. przez sędziego Stanleya Burtona zasiadającego w sądzie wyższej instancji.

⁽¹³⁴⁾ Sprawa Merton jest często przywoływana w celu sprawdzenia, czy proces oceny wieku jest zgodny z prawem. Nie ma z góry narzuconego sposobu, w jaki lokalne organy byłyby zobowiązane do przeprowadzenia oceny wieku, jednak sądy dały im wskazówki w sprawie dotyczącej rady dzielnicy Merton (B przeciwko dzielnicy Londynu Merton (2003) EW HC 1689 (admin)). Wszystkie oceny wieku przeprowadzane przez lokalne organy muszą być zgodne ze wskazówkami zawartymi w orzecznictwie dotyczącym sprawy Merton oraz orzecznictwie po dacie tego wyroku.

- podczas przeprowadzania oceny osoba oceniająca powinna zadawać pytania otwarte i nienaprowadzające;
- osoba oceniająca może stosować różne narzędzia w celu ułatwienia osobie ocenianej przekazania swojej relacji (rysunki, inne narzędzia ułatwiające wyrażanie treści).

Podczas przesłuchania informacje przydatne do szacowania wieku można uzyskać na podstawie następujących cech:

- wygląd fizyczny wnioskodawcy oraz jego zachowanie, obserwacja dynamiki grupy (interakcje z rówieśnikami);
- sposób, w jaki wnioskodawca wchodzi w interakcję z osobą oceniającą;
- historia społeczna i skład rodziny; ■ kwestie rozwojowe (np. informacje, czym zajmowała się dana osoba przed przybyciem do Europy);
- edukacja, poziom samodzielności oraz umiejętność zadbania o siebie; ■ zdrowie oraz ocena medyczna;
- doświadczenie życiowe oraz traumatyczne wydarzenia, które mogły mieć wpływ na proces dojrzewania.

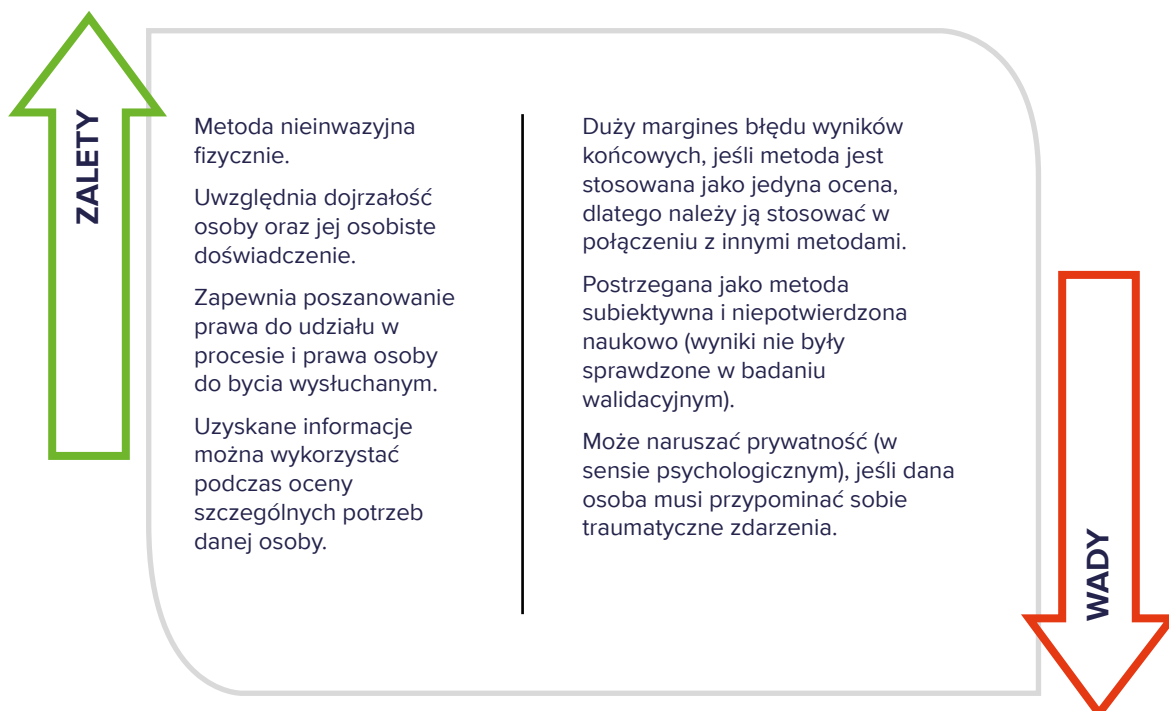
Te informacje należy analizować w połączeniu z informacjami zgromadzonymi podczas analizy innych dowodów, aby na ich podstawie wyciągnąć wnioski co do wieku osoby badanej. Wnioski z oceny muszą być przekazane na piśmie, a sprawozdanie z oceny powinno obejmować wspomniane aspekty wraz z dodatkowymi kwestiami, które należy uwzględnić, albo informacjami, które należy sprawdzić. Jest niezwykle ważne, by osoby oceniające miały odpowiednią wiedzę i doświadczenie z zakresu dobrostanu młodzieży.

Jeżeli wyniki oceny będą niekorzystne dla wnioskodawcy, należy dokładnie wyjaśnić przyczyny takiej decyzji za pośrednictwem tłumacza i w obecności opiekuna dziecka. Wnioskodawca powinien zostać poinformowany ustnie i pisemnie o możliwości odwołania się od tej decyzji i o tym, jak wygląda procedura, jeśli będzie chciał z tej możliwości skorzystać.

Zjednoczone Królestwo – Wytyczne dotyczące sposobu przeprowadzania oceny wieku zgodnie z ogólnymi orzeczeniami. Osoby oceniające wiek muszą:

1. wyjaśnić wnioskodawcy cel przesłuchania, zgodnie z punktem 55 wyroku w sprawie Merton;
2. dążyć do uzyskania ogólnych informacji o pochodzeniu i przeszłości wnioskodawcy, w tym sytuacji rodzinnej, historii oraz wykształceniu, a także o tym, czym wnioskodawca się zajmował w ciągu ostatnich kilku lat, informacje o pochodzeniu etnicznym i kulturze także mogą być istotne, zgodnie z punktem 37 wyroku w sprawie Merton;
3. dokonać oceny wiarygodności wnioskodawcy i zadawać pytania w celu sprawdzenia tej wiarygodności, jeśli są powody do wątpliwości co do twierdzeń wnioskodawcy na temat jego wieku, zgodnie z punktem 37 wyroku w sprawie Merton;
4. umożliwić wnioskodawcy wyjaśnienie wszelkich niespójności w jego relacji oraz wszelkich kwestii, które mogą mieć negatywny wpływ na ocenę jego wiarygodności; najlepiej zrobić to tak szybko, jak to możliwe, kiedy sprawy są jeszcze „świeże w pamięci”, zgodnie z
 - punktem 55 wyroku w sprawie Merton,
 - orzeczeniem w sprawie R (FZ) przeciwko dzielnicy Londynu Croydon [2011] EWCA Civ 59, pkt 20,
 - orzeczeniem w sprawie (NA) przeciwko dzielnicy Londynu Croydon [2009] EWCA Civ 2357 (admin.), pkt 52;
5. pamiętać, że poszczególne przypadki różnią się od siebie i że forma oceny wymagana w jednym przypadku może nie być konieczna w innym, zgodnie z punktem 50 wyroku w sprawie Merton. Stowarzyszenie Dyrektorów Instytucji Opiekuńczych dla Dzieci (ADCS) w Zjednoczonym Królestwie przyjęło następujące wytyczne dla pracowników opieki społecznej dotyczące przeprowadzania oceny wieku. http://adcs.org.uk/assets/documentation/Age_Assessment_Guidance_2015_Final.pdf http://adcs.org.uk/assets/documentation/information_sharing_proforma_april_2015.doc.

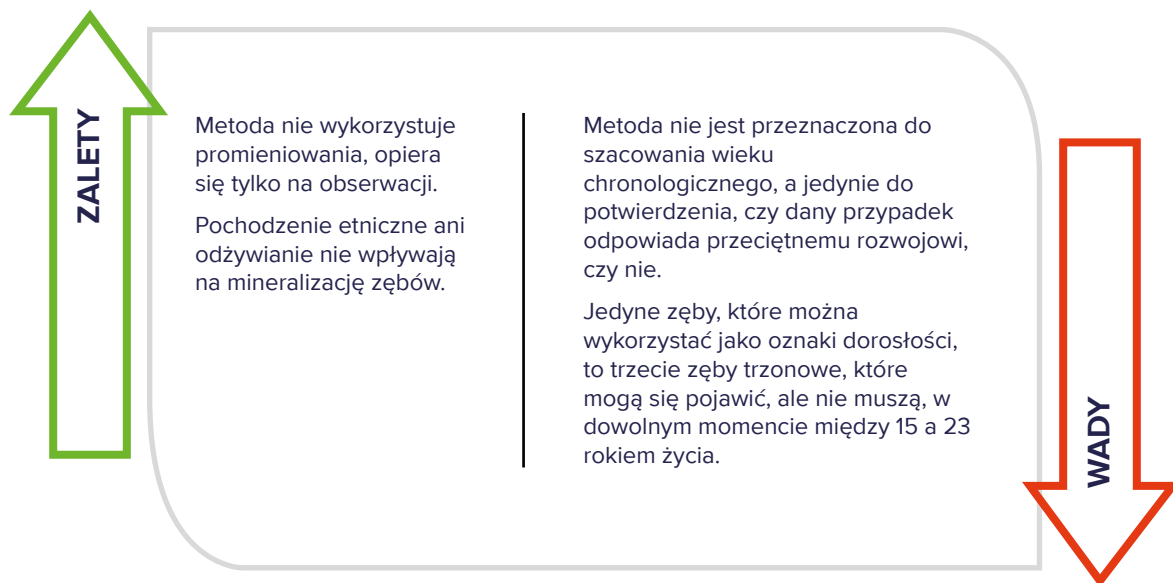

(b) Metody medyczne (niewykorzystujące promieniowania)

Analiza uzębienia

Ta metoda polega na ocenie wzrokowej uzębienia w celu określenia stopnia dojrzałości zębów. Badanie rentgenowskie nie jest stosowane. Wykwalifikowany dentysta porównuje rozwój uzębienia z ustalonymi etapami rozwoju na podstawie kart wyrzynania się zębów albo wartości referencyjnych i określa możliwy zakres wieku. Dostępne badania zazwyczaj opisują rozwój uzębienia dzieci między 3 a 16 rokiem życia albo rozwój zębów mądrości w grupie wiekowej 15–23 lata ⁽¹³⁵⁾.

Rezonans magnetyczny (RM)

Rezonans magnetyczny (RM albo z angielskiego MRI) opiera się na wykorzystaniu silnego pola magnetycznego i zaawansowanych systemów komputerowych oraz fal radiowych do uzyskiwania dokładnych i szczegółowych obrazów narządów, tkanek, kości oraz innych wewnętrznych struktur organizmu. W przeciwieństwie do promieni Roentgena albo tomografii komputerowej (w tym osiowej) urządzenia do rezonansu magnetycznego nie emitują promieniowania.

Moc magnesu w rezonansie jest nazywana natężeniem pola i mierzy się ją w jednostkach zwanych teslami (T). Istnieją dwa rodzaje skanerów do rezonansu: aparaty o mocy 1 T i 1,5 T (zazwyczaj szeroko dostępne i tańsze) oraz aparaty o mocy 3 T (droższe, i z tego względu trudniej dostępne). Wyższe natężenie pola oznacza, że skaner ma silniejszy magnes i dzięki temu może dawać bardziej szczegółowe obrazy w krótszym czasie. Badanie rezonansem

⁽¹³⁵⁾ Więcej informacji: UNICEF, Age assessment practices: a literature review and annotated bibliography (2010); SCEP, Position paper on age assessment in the context of separated children in Europe (2012); Norwegian Computing Centre, Age estimation in youths and young adults (2012), dokument dostępny na stronie internetowej: <https://nr.no/en/publication/976408/>; Baccetti, T., Franchi, L. i McNamara, J.A. (Jr), „The cervical vertebral maturation (CVM) method for the assessment of optimal treatment timing in Dentofacial orthopaedics”, ScienceDirect, (2005), t. 11, wydanie 3, s. 119–129; Cameriere, R., Ferrante, L. i Cingolani, M., „Age estimation in children by measurement of open apices in teeth”, PubMed, (2005), t. 120, wydanie 1, s. 49–52.

może trwać od mniej niż 10 minut do 1 godziny w zależności od wielu czynników, takich jak rodzaj uzyskiwanych obrazów (przekroje lub warstwy), rodzaj zastosowanej technologii (rezonans wysoko polowy a rezonans otwarty w pozycji leżącej lub stojącej), planowany rezultat badania albo to, czy pacjent poruszył się w trakcie badania.

Według George et al. ⁽¹³⁶⁾ stopień zrośnięcia kości wydaje się bardziej zaawansowany na zdjęciach rentgenowskich niż na obrazach z rezonansu magnetycznego. W związku z tym wyniki z badania RM będą wskazywały na nieco niższy wiek niż wyniki zwykłego badania radiograficznego. Jest to akceptowalne, ponieważ zaniżenie wieku nie będzie działało na szkodę wnioskodawcy.

Przed badaniem RM należy dokonać wstępnej oceny przesiewowej. Badanie rezonansem może nie być odpowiednie dla wszystkich pacjentów, np. w przypadku wnioskodawców z rozrusznikami serca, tatuażami oraz metalowymi implantami albo wnioskodawców, którzy wymagają specjalnych środków ostrożności ze względu na pole magnetyczne.

Podczas badania pacjenci muszą przez pewien czas leżeć nieruchomo na twardej powierzchni, a aparat wydaje głośne stukanie, co zazwyczaj powoduje niepokój u pacjentów z klaustrofobią i u dzieci, jeśli do badania wykorzystywany jest tradycyjny skaner z wąskim otworem. Można temu zaradzić, stosując otwarte aparaty do rezonansu.

Dłoń/nadgarstek: tradycyjne podejście opiera się na ocenie wieku na podstawie zdjęć rentgenowskich; przeprowadzono także badania nad innymi rodzajami obrazowania, np. rezonansem nadgarstka (przy szacowaniu wieku zawodników grających w piłkę nożną w turniejach dla określonych grup wiekowych). Opracowano system sześciu stopni zrośnięcia kości (Dvorak, 2007) ⁽¹³⁷⁾. W innym badaniu graczy w piłkę nożną, przeprowadzonym przez Międzynarodową Federację Piłki Nożnej, porównano zdjęcia rentgenowskie nadgarstka z obrazami nadgarstka wykonanymi metodą rezonansu magnetycznego wykonane tego samego dnia u tej samej osoby ⁽¹³⁸⁾.

Niedawno przeprowadzone badania potwierdziły wartość takich badań dla oceny wieku i wykazały silną korelację między etapami uwidocznionymi na obrazach RM a wiekiem chronologicznym. Jednak w celu zwiększenia dokładności wyników zaleca się łączenie wyników badań RM z wynikami uzyskanymi z użyciem innych technik ⁽¹³⁹⁾.

Płeć osoby poddawanej ocenie może mieć wpływ na margines błędu danej metody ⁽¹⁴⁰⁾, dlatego też jest to czynnik, który należy uwzględnić podczas wybierania metody.

Ostatnie badania skupiają się na zastosowaniu automatycznego określania wieku na podstawie analizy kości. Taki sposób określania metody wieku wykorzystuje programy

⁽¹³⁶⁾ George, J., Nagendran, J. i Azmi, K., „Comparison study of growth plate fusion using MRI versus plain radiographs as used in age determination for exclusion of overaged football players”, *Br J Sports Med*, (2012), t. 46, wydanie 4, s. 273–278, doi:10.1136/bjism.2010.074948.

⁽¹³⁷⁾ Dvorak, J. i George, J., „Age determination by magnetic resonance imaging of the wrist in adolescent male football players”, *British Journal of Sports Medicine*, (2007), t. 41, nr 1, s. 45–52.

⁽¹³⁸⁾ Dvorak, J. i George, J., „Age determination by magnetic resonance imaging of the wrist in adolescent male football players”, *British Journal of Sports Medicine*, (2007), t. 41, nr 1, s. 45–52.

⁽¹³⁹⁾ Serin, J., Rérolle, C., Pucheux, J., Dedouit, F., Telmon, N., Savall, F. i Saint-Martin, P., „Contribution of magnetic resonance imaging of the wrist and hand to forensic age assessment”, *International Journal of Legal Medicine*, (2016).

⁽¹⁴⁰⁾ Tscholl, P.M., Junge, A., Dvorak, J. i Zubler, V., „MRI of the wrist is not recommended for age determination in female football players of U-16/U-17 competitions”, *Scand J Med Sci Sports*, (2015), doi:10.1111/sms.12461.

komputerowe do analizy obrazu i uczenie się maszyn. Dzięki tym badaniom klasyfikacja uzyskanych obrazów według etapu rozwoju stała się łatwiejsza, a niezgodności pomiarów przeprowadzonych przez dwóch badających oraz pomiarów przeprowadzonych przez tego samego badającego uległy zmniejszeniu (definicje pojęć znajdują się w załączniku 1 (Glosariusz)).

Kolano: na podstawie skostnienia płytki nasadowej w procesie dojrzewania kolana.

Opracowano system określania etapów kostnienia dla kości kolana (Dedouit, 2012) ⁽¹⁴¹⁾. Rzetelność i trafność tego systemu zostały ocenione na grupie wiekowej od 10 do 30 lat. System obejmuje pięć etapów. Badanie wskazuje na wysoką korelację tych etapów z wiekiem oraz dobrą zgodność pomiarów przeprowadzonych przez dwóch badających oraz kolejnych pomiarów przeprowadzonych przez tego samego badającego, jednak potrzebne są dalsze badania w celu weryfikacji tego podejścia.

Przykłady praktyk

Szwecja – W Szwecji obecnie stosuje się badanie RM stawów kolanowych, razem ze zdjęciami rentgenowskimi zębów mądrości w celu oceny wieku dzieci bez opieki. Medyczna ocena wieku jest przeprowadzana przez Szwedzką Narodową Radę ds. Medycyny Sądowej i obejmuje dwa różne badania. Pierwsze z nich to panoramiczne zdjęcie zębów mądrości, a drugie to badanie RM kolana. Oba badania mają na celu ustalenie granicy 18 lat. Obrazy są analizowane przez dwóch niezależnych dentystów albo radiologów, którzy muszą się zgodzić co do stopnia dojrzałości w strefie wzrostu, aby analiza mogła być uznana za wystarczającą podstawę do ostatecznej oceny wieku przez lekarza sądowego. Takie podejście zapewnia zintegrowany mechanizm ochrony oraz jest spójne z zasadą rozstrzygnięcia wątpliwości na korzyść wnioskodawcy.

Aby móc uznać, że wnioskodawca ma więcej niż 18 lat, korzeń zęba musi osiągnąć ostatni etap dojrzałości, mimo że ma to miejsce zazwyczaj rok lub dwa po przekroczeniu 18 roku życia. Ten sam stopień dojrzałości w strefie wzrostu (1 do 2 lat po przekroczeniu 18 roku życia) jest badany podczas rezonansu magnetycznego kolana. Stanowi to dodatkowe zabezpieczenie gwarantujące stosowanie zasady rozstrzygnięcia wątpliwości na korzyść wnioskodawcy, kiedy zajdzie taka potrzeba.

Obojczyk: przeprowadzono eksperymenty z wykorzystaniem czteroetapowej skali dojrzałości obojczyka. Wykazały one, że ocena wieku na tej podstawie jest możliwa, ale konieczne są badania referencyjne konkretnie dla rezonansu magnetycznego. Ostatnie badania wykazały istnienie pozytywnej korelacji między etapami rozwoju określonymi w badaniu rezonansem a wiekiem chronologicznym ⁽¹⁴²⁾. W przypadku tej metody obserwacja wymaga jednak

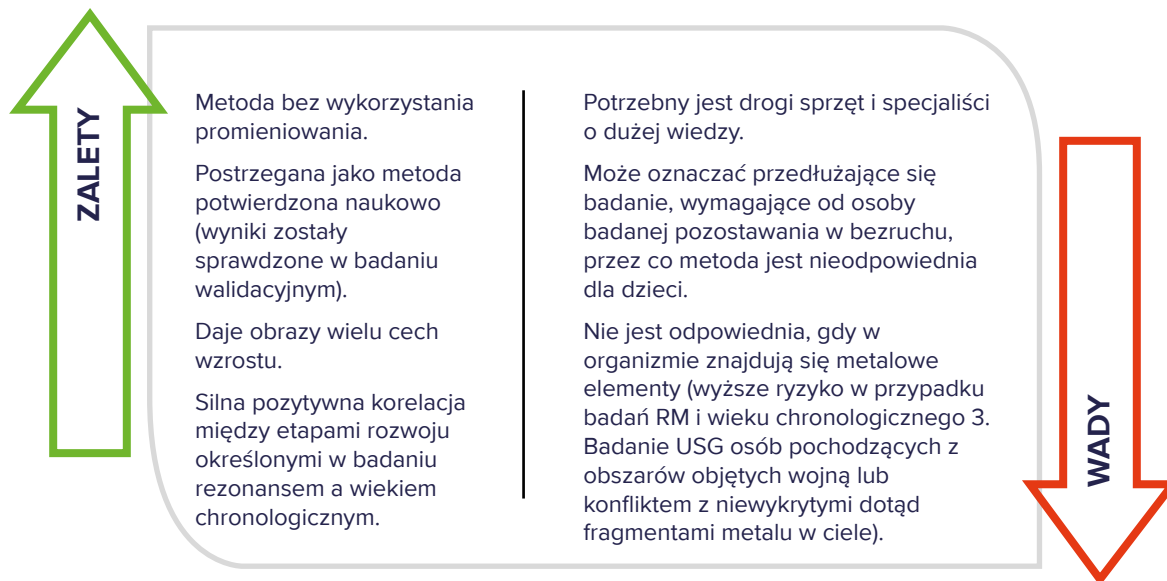
⁽¹⁴¹⁾ Dedouit, F. i Auriol, „Age assessment by magnetic resonance imaging of the knee: a preliminary study”, *Forensic Science International*, (2012), s. 217–232.

⁽¹⁴²⁾ 1. Hillewig, E., Degroote, J., Van der Paelt, T., Visscher, A., Vandemaele, P., Lutin, B., D’Hooghe, L., Vandriessche, V., Piette, M. i Verstraete, K., „Magnetic resonance imaging of the sternal extremity of the clavicle in forensic age estimation: towards more sound age estimates”, *Int J Legal Med.*, (2013), t. 127, wydanie 3, s. 677–689, doi:10.1007/s00414-012-0798-z.

(2). Hillewig, E., De Tobel, J., Cuche, O., Vandemaele, P., Piette, M. i Verstraete, K., „Magnetic resonance imaging of the medial extremity of the clavicle in forensic bone age determination: a new four-minute approach”, *Eur Radiol.*, (2011), t. 21, wydanie 4, s. 757–767, doi:10.1007/s00330-010-1978-1.

większego doświadczenia ze strony badaczy niż w innych metodach, ponieważ odróżnienie pierwszych i ostatnich etapów kostnienia może być trudne.

Badanie USG

Badania ultrasonograficzne (znane także jako sonografia diagnostyczna albo USG) to technika obrazowania diagnostycznego wykorzystująca ultradźwięki do uzyskiwania obrazów wewnętrznych struktur ciała, takich jak ścięgna, mięśnie, stawy, naczynia oraz narządy wewnętrzne.

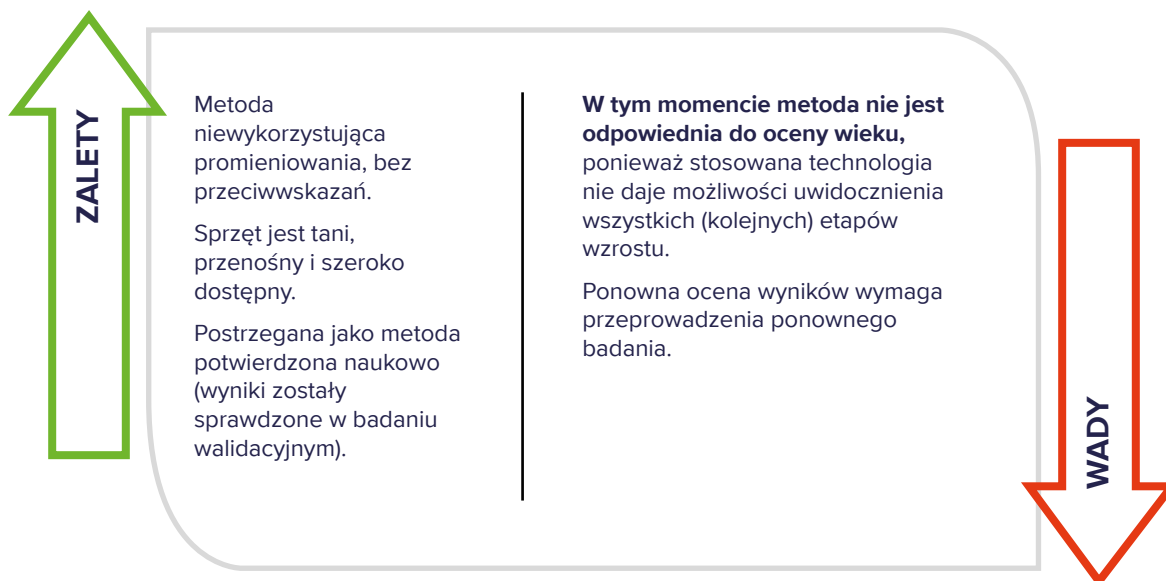
Ultradźwięk to fala dźwiękowa o częstotliwości wyższej niż częstotliwości słyszalne dla ludzi (> 20 000 Hz). Zdjęcia USG, nazywane także sonogramami, uzyskuje się dzięki wysyłaniu ultradźwięków do tkanek za pomocą głowicy. Dźwięki odbijają się od tkanek, przy czym różne tkanki odbijają te dźwięki w różnym stopniu. Odbite fale są rejestrowane i następnie wyświetlane jako obraz na ekranie operatora. Przydatność tej niewykorzystującej promieniowania metody do oceny wieku zbadano dla dłoni i nadgarstka ⁽¹⁴³⁾, obojczyka ⁽¹⁴⁴⁾ oraz grzebienia kości biodrowej ⁽¹⁴⁵⁾.

Wyniki tych badań wskazują, że ocena wieku za pomocą badania USG **nie może jeszcze zastąpić oceny wieku kostnego**, ponieważ etapy wzrostu nie zawsze są widoczne na obrazie USG.

⁽¹⁴³⁾ Mentzel, H.J., Viiser, C., Eulenstein, M., Schwartz, T., Vogt, S., Böttcher, J., Yaniv, I., Tsoref, L., Kauf, E. i Kaiser, W.A., „Assessment of skeletal age at the wrist in children with a new ultrasound device”, *Pediatr Radiol*, (2005), t. 35, wydanie 4, s. 429–433; Khan, K.M., Miller, B.S., Hoggard, E., Somani, A. i Sarafoglou, K., „Application of ultrasound for bone age estimation in clinical practice”, *J Pediatr*, (2009), t. 152, wydanie 2, s. 243–247, doi:10.1016/j.jpeds.2008.08.018.

⁽¹⁴⁴⁾ Quirnbach, F., Ramsthaler, F. and Verhoff, M.A., „Evaluation of the ossification of the medial clavicular epiphysis with a digital ultrasonic system to determine the age threshold of 21 years”, *Int J Legal Med.*, (2009), t. 123, wydanie 3, s. 241–245, doi:10.1007/s00414-009-0335-x.; Schulz, R., Zwiesigk, P., Schiborr, M., Schmidt, S. i Schmeling, A., „Ultrasound studies on the time course of clavicular ossification”, *Int J Legal Med.*, (2008), t. 122, wydanie 2, s. 163–167, doi:10.1007/s00414-007-0220-4.

⁽¹⁴⁵⁾ Schmidt, S., Schmeling, A., Zwiesigk, P., Pfeiffer, H. i Schulz, R., „Sonographic evaluation of apophyseal ossification of the iliac crest in forensic age diagnostics in living individuals”, *Int J Legal Med.*, (2011), t. 125, wydanie 2, s. 271–276, doi:10.1007/s00414-011-0554-9.

Ocena rozwoju fizycznego

Ocena rozwoju fizycznego obejmuje porównanie wzrostu, wagi i stanu skóry poszczególnych osób lub populacji z wartościami referencyjnymi. W zależności od praktyki stosowanej w danym państwie UE+ ocena rozwoju fizycznego może obejmować ogólne badanie fizykalne przeprowadzone w celu identyfikacji wszelkich oznak schorzeń, które mogą zaburzać tempo dojrzewania.

Jeżeli taka ocena obejmuje pomiar i ocenę widocznych oznak dojrzałości płciowej, nazywa się to także **oceną dojrzałości płciowej**.

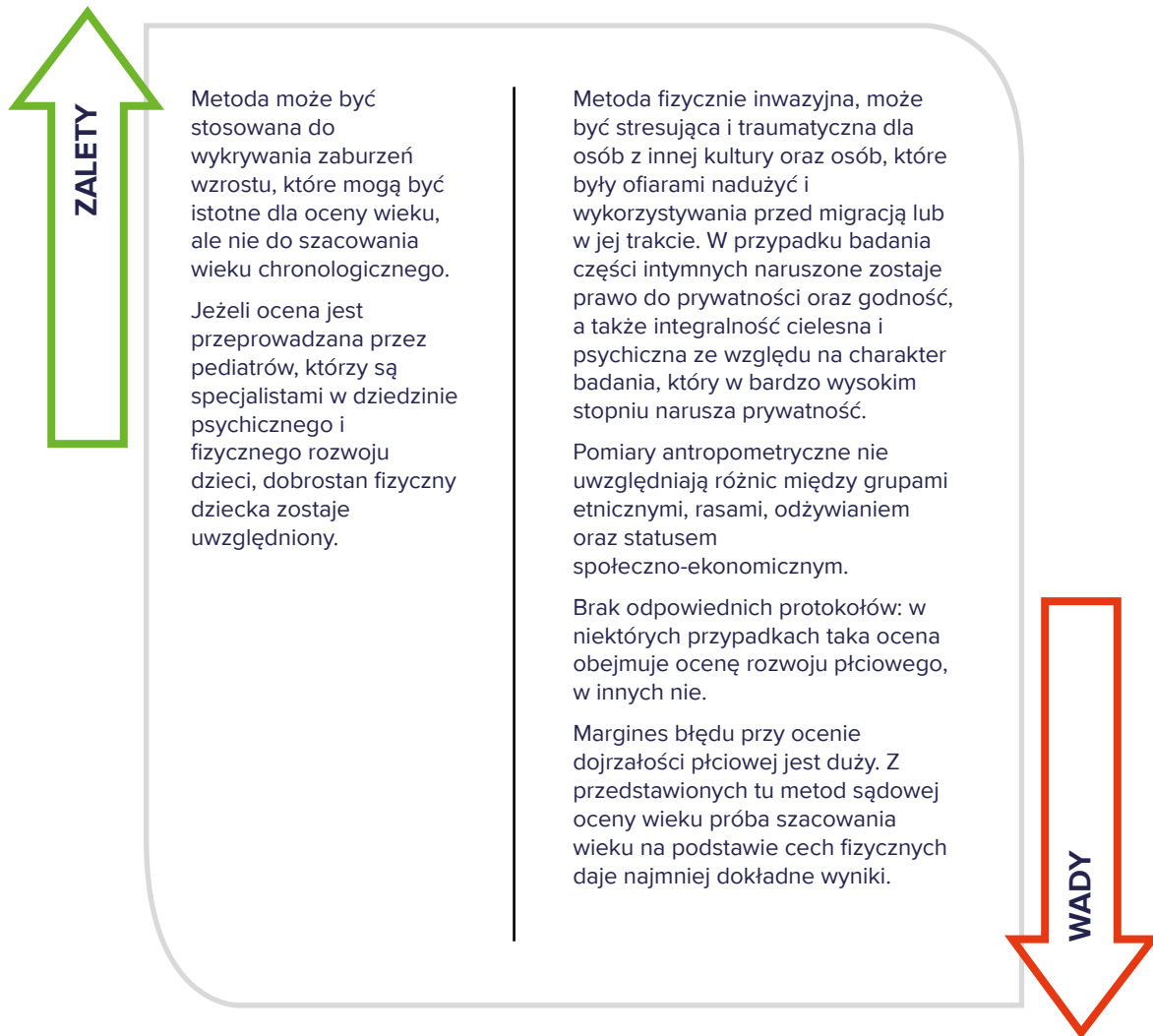
- U chłopców bada się rozwój penisa i jąder, owłosienia łonowego, owłosienia pod pachami i zarostu oraz wyniosłości krtaniowej.
- U dziewcząt badanie obejmuje ocenę piersi, owłosienia łonowego, owłosienia pod pachami oraz kształtu bioder. Dziewczęta średnio osiągają dojrzałość płciową w wieku 16 lat, a chłopcy w wieku 17 lat ⁽¹⁴⁶⁾.

W zależności od praktyki i rodzaju badań przeprowadzanych w konkretnych państwach UE+ w taką ocenę poza pediatrą mogą być zaangażowani lekarze innych specjalności, np. ginekolog.

Zgodnie z zaleceniami końcowymi i podawanymi wskazówkami stanowisko EASO jest następujące: metody wymagające rozbierania się do naga albo badania genitaliów w ramach oceny dojrzałości płciowej nie powinny być stosowane w żadnych okolicznościach.

⁽¹⁴⁶⁾ Więcej informacji: SCEPT, Position paper on age assessment in the context of separated children in Europe (2012); UNICEF, Age assessment practices: a literature review and annotated bibliography; Schmeling et al., „Forensic age estimation in unaccompanied minors and young living adults” w: Forensic medicine – From old problems to new challenges (2011); Schmeling et al., „Age estimation of unaccompanied minors – Part 1. General considerations”, Forensic Science International (2006). Królewskie Kolegium Pediatrii i Zdrowia Dziecka (Royal College of Pediatrics and Child Health) podsumowuje: „co do zasady nie jest możliwe właściwe określenie wieku osoby na podstawie jakichkolwiek pomiarów antropometrycznych i nie należy się tego podejmować (The King’s Fund and the Royal College of Paediatrics and Child Health, 1999: 40).

Metody medyczne (wykorzystujące promieniowanie)

Badanie rentgenowskie

Badanie rentgenowskie, zwane także badaniem radiograficznym, polega na wykorzystaniu ograniczonego promieniowania (fal elektromagnetycznych) w celu uzyskania czarno-białych obrazów, przedstawiających wnętrze organizmu w różnych odcieniach szarości. Wynika to z tego, że różne tkanki pochłaniają różne ilości promieniowania. Wapń obecny w kościach pochłania najwięcej promieni rentgenowskich, więc na zdjęciu kości są białe. Tłuszcz i inne tkanki miękkie pochłaniają mniej promieniowania i na zdjęciu mają kolor szary. Najmniej promieniowania pochłania powietrze, więc na zdjęciu płuca będą czarne.

Wiek szkieletowy jest określany na podstawie etapów rozwoju kości. Polega to na oszacowaniu etapu rozwoju na podstawie skostnienia/dojrzałości określonych kości. Najczęściej wykonuje się zdjęcie rentgenowskie nadgarstka, obręczy barkowej, zębów lub biodra. Choć wiele państw UE+ stosuje te metody, nie są one stosowane w taki sam sposób, a często ich kombinacja i kolejność są różne. Różnorodność praktyk wynika głównie z faktu, że procedury oceny wieku w dużej mierze są regulowane przez prawodawstwo krajowe, a procedury są wypracowywane w toku praktyki sądowej.

Badanie rentgenowskie dłoni/nadgarstka

To badanie polega na ocenie kształtu i wielkości elementów kostnych oraz stopnia skostnienia chrząstki nasadowej na podstawie zdjęć dłoni. Otrzymany obraz jest porównywany z jednym z poniższych punktów odniesienia.

1. Atlas radiograficzny, w którym znajdują się zdjęcia tych struktur typowe dla danego wieku i płci, co pozwala określić etap rozwoju. Standardowym punktem odniesienia w tym podejściu jest atlas autorstwa Greulich'a i Pyle'a. Ta metoda opiera się na badaniu z 1935 r., którego celem była ocena dojrzałości kostnej, a nie wieku, i która nie uwzględniała różnic między rasami i osobami o różnym statusie społeczno-ekonomicznym.
2. Zdjęcia pojedynczych kości (metoda pojedynczych kości), w przypadku których ustala się stopień dojrzałości dla pojedynczych kości, a następnie otrzymane wartości sumuje, by określić ogólny stopień dojrzałości. W tym podejściu głównym punktem odniesienia jest system Tannera i Whitehouse'a (są trzy wydania). Wydanie drugie jest oparte na ocenie dojrzałości szkieletu i przewidywaniu wzrostu osoby dorosłej. Każda z 20 kości dłoni jest osobno porównywana z zestawem zdjęć obrazujących kolejne etapy rozwoju danej kości. Normy odniesienia zostały ustalone w latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych XX wieku. Przeciętnie rozwój kości dłoni kończy się około 17 roku życia u dziewcząt i 18 roku życia u chłopców ⁽¹⁴⁷⁾.

Pochodzenie etniczne nie ma większego wpływu na tempo kostnienia, natomiast status społeczno-ekonomiczny jest kluczowym czynnikiem wpływającym na to tempo. Wysoki status społeczno-ekonomiczny przyspiesza tempo kostnienia, podczas gdy niski status je spowalnia. W związku z tym stosowanie norm z badań rentgenowskich do osób o niższym statusie społeczno-ekonomicznym skutkuje zaniżeniem wieku takiej osoby. Uznaje się to za akceptowalne, ponieważ zaniżenie wieku nie będzie miało negatywnego wpływu na osobę badaną ⁽¹⁴⁸⁾.

Badanie rentgenowskie obręczy barkowej

Ta metoda polega na ocenie stopnia zrośnięcia obojczyków. Aby osoba oceniana została uznana za dorosłego, oba jej obojczyki muszą być zrośnięte. W tradycyjnych systemach klasyfikacji wyróżnia się cztery etapy rozwoju, z czego dwa ostatnie są obecnie dzielone na dwa dodatkowe etapy. (Jeśli zrośnięcie jest pełne, a blizna kostna jest widoczna, można założyć w przypadku kobiet, że taka osoba ma co najmniej 20 lat, a w przypadku mężczyzn – że ma co najmniej 21 lat). Pełne zrośnięcie obojczyków, kiedy blizny już nie widać, po raz pierwszy zaobserwowano u obu płci najwcześniej w 26 roku życia ⁽¹⁴⁹⁾.

⁽¹⁴⁷⁾ Więcej informacji: Tanner, J.M. et al., „Reliability and validity of computer-assisted estimates of Tanner-Whitehouse skeletal maturity (CASAS): comparison with the manual method”, Karger, (1994), t. 42, nr 6; Frisch, H. et al., „Computer-aided estimation of skeletal age and comparison with bone age evaluations by the method of Greulich-Pyle and Tanner-Whitehouse”, *Pediatric Radiology*, (1996), t. 26, wydanie 3, s. 226–231; Gertych, A. et al., „Bone age assessment of children using a digital hand atlas”, *Computerised Medical Imaging and Graphics*, (2007), t. 31, wydania 4–5, s. 322–331.

⁽¹⁴⁸⁾ Schmeling, A., Garamendi, P.M., Prieto, J.L. i Landa, M. I., „Forensic age estimation in unaccompanied minors and young living adults”, w: *Forensic medicine – From old problems to new challenges*, prof. Duarte Nuno Vieira (red.), InTech, (2011), dostępne na stronie: <http://cdn.intechopen.com/pdfs-wm/19163.pdf>.

⁽¹⁴⁹⁾ Więcej informacji: Schmeling, A. et al., „Studies on the time-frame for ossification of the medial clavicular epiphyseal cartilage in conventional radiography”, *International Journal of Legal Medicine*, (2004), t. 118, wydanie 1, s. 5–8.

Zdjęcie rentgenowskie uzębienia

Ta metoda polega na wykonaniu zdjęcia rentgenowskiego zębów, zwanego ortopantomogramem. Rozwój szkieletowy mierzy się na podstawie kolejnych zmian w wyrzynaniu się i strukturze zębów w okresie dzieciństwa. Wszystkie zęby poza trzecimi zębami trzonowymi (zębami mądrości) są w pełni ukształtowane przed ukończeniem 16–20 lat. Na tym etapie zęby mądrości wykazują duże zróżnicowanie pod względem rozwoju korony i korzenia.

Dwie główne metody tej analizy są następujące:

1. Gleiser i Hunt (1955) ⁽¹⁵⁰⁾ opisują 15 etapów rozwoju zębów;
2. Demirjian (1973) ⁽¹⁵¹⁾ opisuje osiem etapów rozwoju zębów, a każdy etap ma przypisaną określoną liczbę punktów na podstawie modelu statystycznego ⁽¹⁵²⁾.

Jeżeli chodzi o wyrzynanie się i mineralizację trzecich zębów trzonowych ustalono, że u czarnoskórych Afrykańczyków rozwój tych zębów jest przyspieszony w porównaniu z Europejczykami; z kolei u Azjatów zaobserwowano pewne opóźnienie w ich rozwoju. Z tego względu w ocenie rozwoju trzecich zębów trzonowych w celu oceny wieku należy stosować badania referencyjne dla konkretnych populacji ⁽¹⁵³⁾.

Mimo dużych różnic w rozwoju trzecich zębów trzonowych różne badania wykazały, że ocena rozwoju tych zębów jest najprawdopodobniej najlepszym sposobem odróżnienia osoby dorosłej od dziecka i powinna być ona jedną z najczęściej stosowanych procedur oceny wieku w przypadku starszych nastolatków.

Zdjęcie rentgenowskie miednicy

Ponieważ ustawienie kości zmienia się w miarę, jak dana osoba zbliża się do dorosłości ⁽¹⁵⁴⁾, wiek szkieletowy można oceniać na podstawie wyglądu niektórych kości miednicy.

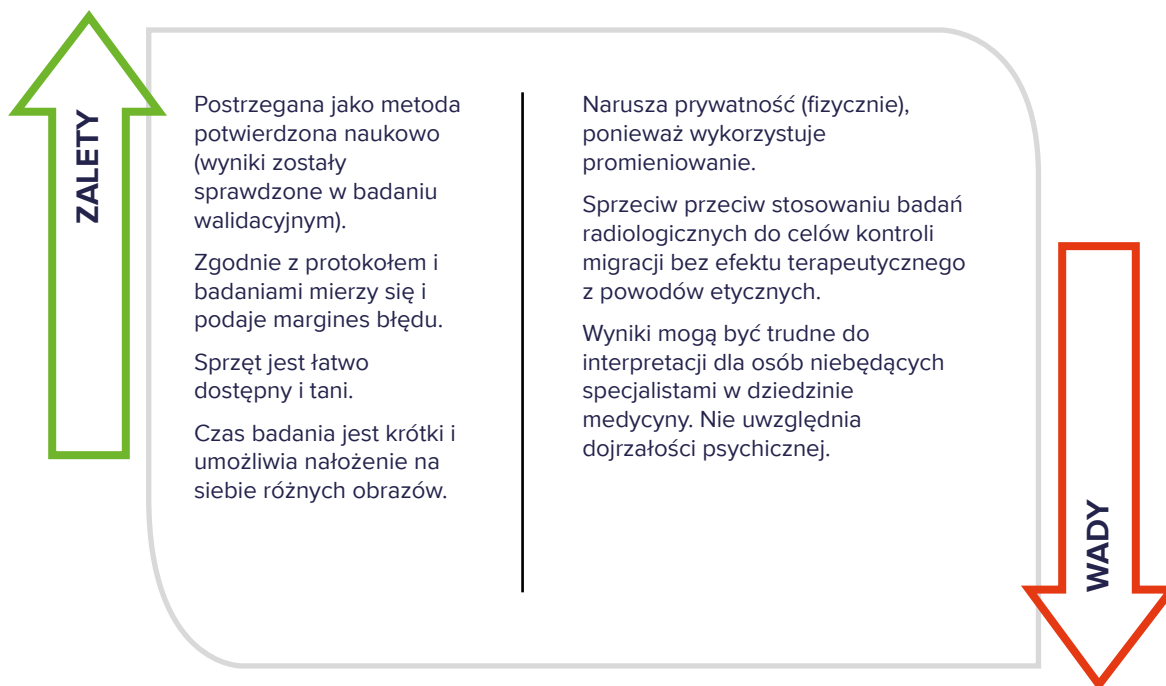
⁽¹⁵⁰⁾ Gleiser, I. i Hunt, E. E. „The permanent mandibular first molar: its calcification, eruption and decay”, *Am. J. Phys. Anthropol.*, (1955), t. 13, s. 253–283, doi:10.1002/ajpa.1330130206.

⁽¹⁵¹⁾ Demirjian, A., Goldstein, H. i Tanner, J. M., „A new system of dental age assessment”, *Human Biology*, (1973), t. 45, nr 2, s. 211–227, dostępne na stronie: <http://www.bristol.ac.uk/media-library/sites/cmm/migrated/documents/dental-age-assessment.pdf>.

⁽¹⁵²⁾ Więcej informacji: (al n.d.), „Assessment of dental maturity of Brazilian children age 6 to 14 years using Demirjian’s method”, *Int J Paediatr Dent*, (2002), t. 12, nr 6, s. 423-428; Liversidge, H.M., „The assessment and interpretation of Demirjian, Goldstein and Tanner’s dental maturity”, *Ann Hum Biol.*, (2012), t. 39, wydanie 5, s. 412–431, doi:10.3109/03014460.2012.716080.

⁽¹⁵³⁾ Olze, A., Schmeling, A., Taniguchi, M., Maeda, H., van Niekerk, P., Wernecke, K-D. i Geserick, G., „Forensic age estimation in living subjects: the ethnic factor in wisdom tooth mineralization”, *Int J Legal Med*, (2004), t. 118, s. 170–173; Olze, A., van Niekerk, P., Ishikawa, T., Zhu, B.L., Schulz, R., Maeda, H. i Schmeling, A., „Comparative study on the effect of ethnicity on wisdom tooth eruption”, *Int J Legal Med*, (2007), t. 121, s. 445–448.

⁽¹⁵⁴⁾ Więcej informacji: Schmeling, A. et al., „Age estimation of unaccompanied minors – Part 1. General considerations”, *Forensic Science International*, (2006); Schmidt, S. et al., „Sonographic evaluation of apophyseal ossification of the iliac crest in forensic age diagnostics in living individuals”, *International Journal of Legal Medicine*, (2011).

Przykłady praktyk

Finlandia – Medyczna ocena wieku w celu ustalenia wieku wnioskodawcy jest przeprowadzana przez Departament Medycyny Sądowej na uniwersytecie w Helsinkach na wniosek policji, straży granicznej albo fińskich służb imigracyjnych. Stosuje się analizę uzębienia, badanie rentgenowskie nadgarstka i uzębienia. Ocena jest przeprowadzana wspólnie przez dwóch ekspertów. Przynajmniej jeden z nich jest pracownikiem Departamentu Medycyny Sądowej na uniwersytecie w Helsinkach. Ekspertem może być też zatwierdzony przez kompetentne władze przedstawiciel zawodu medycznego albo dentysta posiadający wymagane kompetencje.

Niderlandy – Podczas medycznej oceny wieku nie próbuje się ustalić wieku wnioskodawcy, ale jedynie ustalić, czy wnioskodawca jest osobą dorosłą, czy małoletnią. Zdjęcia rentgenowskie dłoni/nadgarstka są analizowane właśnie pod tym kątem. Jeżeli kości nadgarstka nie zrosły się całkowicie, badanie jest zakończone, a wnioskodawca zostaje uznany za osobę małoletnią. Jeżeli kości są całkowicie zrosnięte, wykonuje się dodatkowo (trzy) zdjęcia rentgenowskie obojczyka. Dwoje niezależnych radiologów analizuje zdjęcia i każdy z nich osobno musi zdecydować, że oba obojczyki są zrosnięte. Następnie wnioski radiologów są przekazywane do następnego eksperta (antropologa sądowego), który podejmuje decyzję na podstawie uzyskanych przez nich wyników. Jeśli wyniki nie są jednoznaczne albo opinie radiologów się różnią, wnioskodawcę uznaje się za małoletniego. Od decyzji można się odwołać.

(c) Dodatkowe kwestie do uwzględnienia

Rezonans magnetyczny, badanie rentgenowskie oraz tomografia komputerowa (TK) to różne techniki uzyskiwania obrazów rozwoju kości. Uzyskane w ten sposób obrazy porównuje się z obrazami z badań referencyjnych, aby ustalić etap wzrostu na danym zdjęciu i ostatecznie ustalić zakres wieku, któremu ten etap wzrostu odpowiada.

MRI albo RM

- Opiera się na wykorzystaniu mocnego magnesu i zaawansowanych systemów komputerowych oraz fal radiowych do uzyskiwania dokładnych i szczegółowych obrazów narządów, tkanek, kości oraz innych wewnętrznych struktur organizmu. W rezonansie magnetycznym do uzyskiwania obrazów przekroju ciała używa się pola magnetycznego i częstotliwości radiowych.
- Ta technika jest odpowiednia do uzyskiwania obrazów narządów, tkanek miękkich i wewnętrznych struktur organizmu.
- Nie wykorzystuje promieniowania.

Badanie rentgenowskie

- W badaniu rentgenowskim stosuje się ograniczone promieniowanie. Promienie przechodzą przez ciało i umożliwiają uzyskanie pojedynczego obrazu struktury anatomicznej osoby badanej.
- Struktury o dużej gęstości, np. kości, blokują promieniowanie i na zdjęciu rentgenowskim mają kolor biały.
- Technika wykorzystuje promieniowanie.

TK/CAT

- Ta technika łączy wykorzystanie promieni rentgenowskich z przetwarzaniem danych przez komputer, umożliwiając uzyskiwanie przekrojów organizmu w projekcji z 360 stopni dzięki temu, że zdjęcia są wykonywane pod różnymi kątami.
- Ta technika jest odpowiednia do uzyskiwania obrazów kości, tkanek miękkich i naczyń krwionośnych w tym samym czasie. Radiolog uzyskuje szczegółowy obraz struktur kostnych lub urazów. Ze względu na narażenie na działanie promieniowania nie zaleca się wykonywania tomografii u kobiet w ciąży ani dzieci, chyba że jest to absolutnie konieczne.

Kolejnym czynnikiem, który warto uwzględnić, są najnowsze wyniki badań nad stosowaniem wspomaganej komputerowo interpretacji zdjęć rentgenowskich i obrazów uzyskanych w wyniku rezonansu. Celem stosowania takiego oprogramowania jest zmniejszenie niespójności w ponownej ocenie tego samego zdjęcia przez tę samą osobę oceniającą i ocenie tego samego zdjęcia przez dwóch oceniających tak, aby dany obraz był tak samo klasyfikowany, bez względu na możliwe błędy w ocenie.

Urząd Publikacji
Unii Europejskiej

